

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 55

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΜΓ'—ΜΣΤ'

Καίρονον: B. de Montfalcon

Μετὰφρασις-Σχόλια
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑ (ΜΓ')
θεολόγου-φιλόλογου, καθηγητῆς Π.Σ.Π.Α.
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Μ. ΜΠΑΤΙΣΤΑΤΟΥ (ΜΔ'—ΜΣΤ')
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΓ' Ψαλμὸν	σελ. 9 (105)*
Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΑ' Ψαλμὸν	41 (188)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΕ' Ψαλμὸν	80 (172)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΜΣΤ' Ψαλμὸν	87 (180)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	106

* Ὅτι ἐντέως παραυθέντος ἀριθμοῦ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτῶν τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΓ' (43) ΨΑΛΜΟΝ

Β' Ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἐποιήθη ὑπὸ τινος τῶν υἱῶν τῆς οἰκογενείας Κορέ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἔχει ἀφιερωθῆ εἰς τὸν πραγματικὸν αἶτιον τῆς νίκης, τὸν Θεόν.

«Μὲ τὰ αὐτὰ μας, Θεέ μας, ἠκούσαμεν: οἱ πατέρες μας μᾶς ἀφηγήθησαν τὸ θαυμαστὸν ἔργον, τὸ ὅποιον ἠργάσθη κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτῶν κατὰ τὰς παλαιὰς ἡμέρας». Εἰς ἐρμηνευτὴς λέγει διὰ τὸν Ψαλμὸς ὁμιλεῖ διὰ γεγονότα τοῦ ἐλαθόν χώρου καθ' ὅλην τὴν προηγουμένην ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ. Ἄλλος οὖτως ὁμιλεῖ περὶ τῶν γεγονότων τῆς πρώτης ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου.

1. Τὸν Ψαλμὸν τοῦτον τὸν ἐποίησε θεβαίως ὁ Προφήτης. Ἀναφέρεται διμῶς ὅχι εἰς προσωπικὰ γεγονότα, ἀλλ' ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Μωσκαθαίων, διηγῆται προκαταβολικῶς καὶ προαναγγέλλει τὰ γεγονότα, τοῦ θ' ἐλάμβανον χώρου κατὰ τὸν χρόνον τῶν Μωσκαθαίων. Ἐ αὐτὴν τὴν ἰκανότητα ἔχουσιν αἱ Προφηταὶ νὰ περιτρέχουσιν καὶ νὰ θεωροῦν ὅλους τοὺς καιροὺς, τοὺς χρόνους τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Ποιοὶ δὲ εἶναι αὗτοι οἱ Μωσκαθαῖοι καὶ τί ἐποίησαν αὗτοι καὶ τί κατώρθωσαν, εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ τὰ εἰπωμεν, ὥστε νὰ γίνουσιν καὶ τὰ περιστασιακά τῆς ὑποθέσεως τῆς ὁμιλίας περισσώτερον σαφῆ. Διότι οἱ Μωσκαθαῖοι αὗτοι, ὅτι εἰναι σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν των καὶ καθόλου δὲν ἐδολάθησαν ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, ὅταν ἐξώρμησε κατὰ τῆς Παλαιστίνης, ὁ Ἀντίοχος, ὁ λεγόμενος Ἐπιφανής,² ὁ ὅποιος

1. Α' Μακ. 1, 11 ἔξ.

2. Ὁ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, εἰς τὴν τὸν σταθεροτάτην διαδόχον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν, ἐξέδωκε διάταγμα κατὰ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ τὴν ἐπαχὴν τοῦ ἐμμετρήσαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἐπὶ ταῖς. Κατ' αὐτοῦ ἐκτίστησαν στήλαι οἱ Μωσκαθαῖοι.

διὰ τῆς δίας ἐπεδίωκε νὰ διαφθερῇ τὰ πάντα καὶ ἠνάγκα-
σε πολλοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀρνηθοῦν τὴν Ἰουδαϊκὴν θρη-
σκείαν. Ὅταν μὲν λοιπὸν ὁ κατὰ τῶν Ἰουδαίων πόλεμος
ἀδυνάμυνε καὶ δὲν ἤδυναντο νὰ κάμουν τίποτε οἱ Μακκα-
δαῖοι ὑπὲρ τῆς θρησκείας των, ἐκρύπτοντο. Τὸ αὐτὸ θα-
μινον καὶ οἱ ἀπόστολοι. Δὲν ἐπηρώσαν εἰς τὸ μέσον τῶν
κινδύνων πάντοτε καὶ χωρὶς λόγον, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐ-
φρευγον καὶ κρυφὰ ὑποχωροῦσαν, διὰ νὰ δράσων εἰς εὐθε-
τώτερον χρόνον. Μετὰ λοιπὸν τὴν ἀλγοχρόνιον ἀνάπαι-
σιν των εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀντίοχου ἀγῶνα των οἱ Μακκα-
δαῖοι, ὁ ὡσὲν νεαρὸ λιοντάρι, ἄφου ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ σπη-
λαία, ὅπου ἐκρύπτοντο, καὶ ἐξώρμησαν ἐκ τῶν καταφυγι-
ων των, ἀπεφάσαντο νὰ μὴ διασώσωσι μόνον τοὺς ἑαυτοὺς
των, ἀλλὰ καὶ ἄλλους δούους περισσότερους ἤδυναντο. Καὶ
ἀφ’ οὗ περιέτρεχον τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ὀλόκληρον,
συνεκέντρωνον καὶ ἤγειρον εἰς ἐπανάστασιν ὅλους ἐκείνους,
ποὺ εὗρισκαν σταθεροὺς εἰς τὴν προγονικὴν θρησκείαν.

Παρακινούσαν δὲ καὶ ἔπεισαν μὲ τὰ μέρας των καὶ
πολλοὺς, ποὺ εἶχον κουρασθῇ ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ εἴ-
χον ἀρνηθῇ κατ’ ἀνάγκην τὴν θρησκείαν, πειθόντες αὐτοὺς
νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των. Ἐλέγον
δὲ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φιλόανθρωπος καὶ οὐδέποτε στερεῖ τὴν
σωτηρίαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας. Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ συνι-
κέντρωνον ὀλόκληρον στρατόπεδον ἀπὸ γενναίους ἄνδρας.
Διότι ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος ἐγένετο ὅχι ὑπὲρ τῶν γυναικῶν καὶ
τῶν παιδιῶν καὶ τῶν καραβίων διὰ νὰ γλυτώσωσι καὶ σώ-
σωσι τὴν πατρίδα ἐκ τοῦ χυμοῦ Ἑ καὶ τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ,
ἀλλὰ ἐμάχοντο ὑπὲρ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ τῆς
θρησκείας τῶν πατέρων των. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς κατὰ τῆς
εἰδωλολατρείας ἐκστρατείας τῶν ἐκείνης ἦτο ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

¹⁴⁴ Α. Ἀφ’ οὗ παρετάχθησαν λοιπὸν καὶ ἀφίερων εἰς
τὸν ἀγῶνα ἐκείνον καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς των, κατανακαῶ-
σαν τοὺς ἀντιπάλους των εἰδωλολάτρους, μὴ στήριζόμενοι
εἰς τὰ ὄπλα, ἀλλὰ ἀντὶ ἄλλης πανοπλίας ἔχοντες στήριγμα
τὸ θεῖον τοῦ ἀγῶνός των. Καθὼς ἔτρεχον λοιπὸν εἰς τὸν
πόλεμον, οὕτε ἐτραγουδοῦσαν, οὕτε πολεμικὰ ὅπλα ἐ-
ποιάνιζον, καθὼς κάνουν μερικοὶ, οὕτε ὑπεχρύνον νὰ κα-
θαίσουν ἐκείνους ποὺ ἐπώλουν τοὺς αὐλοὺς, καθὼς γίνεται
εἰς ἄλλα στρατόπεδα. Ἀλλὰ ἐκαλοῦσαν τὸν Θεὸν νὰ πα-
ραστή ἄνωθεν καὶ νὰ πολεμήσῃ μαζί των καὶ νὰ διευθύνῃ
διὰ τῆς παντοδυνάμου χειρὸς του τὸν ἀγῶνα, διότι χάριν
τοῦ ἀνταγῶνός Του ἐδίωκοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀντιό-
χου καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης του ἠγωνίζοντο. Ὡς ἴδωμεν, λοιπὸν,

τί λέγει τὸ στρατόπεδον τοῦτο τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιον ἦτο
περιγραφόμενον διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐπρόκει-
το νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν ἀντιπάλων εἰδωλολατρῶν.

Β. «Μὲ τὰ αὐτιά μας, Θεέ μας, ἤκούσαμεν». Διότι μερι-
κοὶ συμπολιῆμοι τῶν Μακκαδαίων, ποὺ ἔδλεπον τὸ μέ-
γα πλῆθος καὶ τὴν ἰσχυρὰν παράταξιν τοῦ Ἀντιόχου, ὡς
καὶ τὰς μεγάλας κατακτῆσεις καὶ τὰ λάφυρα τῶν ἐχθρῶν
καὶ συγχρόνως διεπίσταναν ὅτι τὸ ἱεῖκον των στρατόπε-
δον ἦτο ἀδύνατον καὶ μικρὸν, ὀλιγοψυχούσαν, ἐδειλιού-
σαν καὶ καθίσταντο ἀπόλημοι. Τοῦτους τοὺς ὀλιγοψύχους,
ἐνθάρρυνον οἱ Μακκαδαῖοι. Ὁ Ψαλμιδὸς λοιπὸν διὰ τοῦ
Ψαλμοῦ του δεικνύει ὅτι δολόκληρος ἡ δύναμις τῶν εὐσε-
βῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνάληψιν τῆς σπουδῆς ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ καὶ ὅταν αὐτὸς εἴναι σύμμαχος, ἔστω καὶ χωρὶς στρα-
τόπεδα, οἱ εὐσεβεῖς ὑπερισχύουσιν. Λοιπὸν μὲ τὸν Ψαλμὸν
ὑπὸ μαρφὴν προσευχῆς προτρέπει καὶ συμβουλεύει τοὺς
στρατιώτας καὶ καθὼς αὐτὰς συναμιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ,
καθιστᾷ προθυμότερους καὶ ἀκένους. Ὁ Δὲν εἶναι δὲ τοῦ-
το ἀσήμαντος ἐνθάρρυνσις. Καὶ δὲν ἐξαρτεῖται ἀρκετὸν νὰ
ἀμυλῇ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Θε-
ὸν νὰ ἀπειθῇται συγχρόνως. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν συ-
νέχεια τοῦ Ψαλμοῦ λέγει καὶ τοῦτο: «Μῆς εἶπαν οἱ
καπῆρες μας, ὅτι δὲν ἐνίσταντο τοὺς λαοὺς ἐκείνους
μὲ τὰς ἰδίας των δυνάμεις καὶ δὲν κατέλαβον τὴν γῆν
τῆς ἐπαγγελίας στήριζόμενοι εἰς τὰ ὄπλα των, οὕτε ὅτι ἡ
δύναμις τῶν χειρῶν των ἔσωσεν αὐτοὺς, ὅταν ἐμάχοντο
κατὰ τῶν ἐχθρῶν» (στίχ. 4). Τοῦτο ἀπειθῇται πρὸς ἐκεί-
νους ποὺ ὀλιγοψυχοῦν ἐνώπιον τῶν κινδύνων καὶ πρὸς ἐ-
κείνους ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ νικῶσιν μὲ ἀνθρώπινα σπῆ-
δια καὶ μέσα. Ὀλόκληρος ἡ εὐχὴ αὕτη εἶναι προτροπὴ
πρὸς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν εὐσε-
βῶν καὶ κελεύει αὐτοὺς νὰ ρίψουν τὴν ἀγκυραν τῆς ἐλπί-
δος εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀπὸ ἐκείνου νὰ ἐξαρτήσων τὴν νί-
κην των. Διὰ τὴν δὲ δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ἠκούσαμεν» ἀλλὰ ὁ
ἐμὲ τὰ αὐτιά μας ἠκούσαμεν. Μὲ ποῖον ἄλλο μέρος
τοῦ σώματος ἀκούει κανεὶς; Μήπως εἶναι αὐτὰ περιττο-
λογία; Μὴ γένοιτο. Τοῦτο πρᾶττει, ἀπειθῇ ὑπάρχει γενι-
κῶς γνωστὴ συνήθεια εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν διηγοῦν-
ται περὶ σπουδαίων καὶ μεγάλων γεγονότων, τὰ ὅσα αὐ-
τοὶ γνωρίζουν καλῶς καὶ τὰ ἐσθῆτον πρὸς ἄλλους ἀπληρο-
φορήτους, νὰ προσθέτουν τὴν λέξιν «αὐτιά» καὶ λέγουν «ἐμὲ
τὰ ἱδία μας τὰ αὐτιά τὰ ἀκούσαμεν». Καὶ ὅχι μόνον εἰς τὴν
περίπτωσιν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας διαφόρους περιστά-

σεις τὸ ἴδιον συνηθίζομεν νὰ κάνωμεν, νὰ καλῶμεν δηλαδὴ ὡς μάρτυρας τὰς ἰδίας μας τὰς αἰσθήσεις. Ὅπου λοιπὸν χρησιμοποιοῦμε τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων μας τῶν αὐτῶν, ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ πεισθῇ ὁ ἀκροατής. Ἐ τὰ ἴδιον κάνομεν καὶ ὅταν χρησιμοποιοῦμε, ὡς μάρτυρας, τὰ μάτια μας καὶ τὰ χέρια μας καὶ ὅταν λέγομεν: μετὰ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια ἐψηλαφήσαμεν. Καὶ οἱ ἀπόστολοι σχετικῶς ἔλεγαν «Αὐτὰ, τὰ ὅποια εἶδον τὰ μάτια μας αὐτά, ποῦ τὰ χέρια μας ἐψηλάφησαν»³.

Ἐλπίτε δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὰ κατορθώματα ἐξυμνεῖ ὁ Ψαλμὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους στίχους. Ἄν καὶ ὑπέστησαν αὐτοὶ τόσο πολλὰ δεινὰ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἐστερηθήσαν τὴν πατρίδα των, ἀπώλεσαν τὴν ἐλευθερίαν των, περιέπεσαν εἰς πλείστους κινδύνους, ἀν καὶ ἄλλοι ἐγιναν φυγάδες καὶ ἔτρεχαν εἰς τὰς ἐρήμους καὶ τὰ ὄρη, διὰ νὰ γλυτώσουν τὴν ζωὴν των, παρ' ὅλα ταῦτα οὐδὲν τούτων ἀναφέρουν καὶ δὲν λέγουν, ὅτι οὗτὸ καὶ αὐτὸ ἐπάσθμεν διὰ σὲ καὶ διὰ τοῦτο βοήθησέ μας, Κύριε. 145 Α' Ἀλλὰ ὥσάν νὰ εἶναι ἀπεστερημένοι τῶν δικαιολογιῶν τούτων, καὶ ὥσάν νὰ μὴ ἔχουν παρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐλπίζοντες εἰς τὰς ἰδικὰς των ἐπιτυχίας, καταφεύγουν εἰς ὁσὰ ὁ Θεὸς ἔκαμεν εἰς τοὺς προγόνους κατὰ τὰς παλαιότερας γενεάς. Καὶ ἡ ἔλλειψις μὲν τῆς παρησίας εἰς ἐκείνους ποῦ δὲν ἔχουν προσωπικὰ κατορθώματα, εἶναι φυσικὸν πρῶγμα. Ποῦ νὰ σπριοιθοῦν αὐτοὶ πρὸς αἰτήσιν βοήθειας; Τὸ νὰ δύνανται δὲ νὰ καταφύγουν εἰς προσωπικὰ των μεγάλα ὄντως κατορθώματα, καὶ ὅμως νὰ μὴ ζητοῦν νὰ σωθῶν χάριν τούτων, ἀλλὰ νὰ σπριοῖσιν τὴν σωτηρίαν των εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ πατέρες των ἀπήλαυσαν, ταῦτα εἶναι δείγματα τῆς μεγάλης ταπεινοφροσύνης των.

Δὲν ἦτο τοῦτο μικρὸν ὄφελος καὶ ἐλαχίστη ἐνθάρρυνσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὑποθέσεως των. Β' Διότι ἀρκεῖ καὶ μόνον ἡ ἐπικλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ καταλύσῃ μυριάδας ἐχθρῶν.

2. «Οἱ πατέρες μας διηγῆθησαν εἰς ἡμᾶς». Ἀκούσατε ὅσοι ἀμελεῖτε τὰ παιδιὰ σας, ὅσοι τὰ παραβλέπετε, ὅταν αὐτὰ προγοῦδαὺν διαβολικὰ τραγούδια, ὅσοι ἀδιαφορεῖτε διὰ τὰ θαύματα καὶ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι δὲν ἔκαμναν ἔ-

ται, ἀλλὰ διαρκῶς κατηνάλωνον τὸν χρόνον τοῦ βίου των πρὸς ἐξιστόρησιν τῶν θαυμάτων καὶ τῶν σωτηριῶν ἐπεμβάσεων τοῦ Θεοῦ. Καὶ μετὰ αὐτό, ποῦ ἔκαμναν, ἐπετύγχανον διπλοῦν κέρδος. Ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὅποιοι ἐξηγητήθησαν, μετὰ τὸ νὰ ἐνθυμῶνται τὰς εὐεργεσίας αὐτὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς, ἐγίνοντο καλυτέραι. Οἱ δὲ ἀπάγονοι ἐκείνων μετὰ τὸ νὰ ἀκούουν τὴν ἱστορίαν τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἔχι μόνον ἀποκτούσαν θεογνωσίαν πολλήν, ἀλλὰ συγχρόνως παρεκινούνητο καὶ ἐφιλοτιμούνητο πρὸς ἀπόκτησιν μεγαλυτέρου ζήλου διὰ τὴν κατάρθεσιν τῆς ἀρετῆς.

Ὁ Αὐτοὶ λοιπὸν ἐχρησιμοποιοῦν τὰ σπώματα τῶν γεννητόρων των ὡς διδῆαι καὶ κάθε ἀσχολία των καὶ κάθε συζητήσις των αὐτὰς τὰς περὶ Θεοῦ διηγήσεις εἶχεν ὡς θέμα των, ἀπὸ τὰς ὁποίας τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι περισσώτερον εὐχάριστον καὶ τίποτε δὲν εἶναι περισσώτερον συμφέρον. Διότι, ἐάν ἀπλοῖ καθημερινὰ διηγήσεις περὶ διαφόρων πραγμάτων καὶ μῦθοι καὶ φανταστικὰ διηγήματα προκαλοῦν πολλὰς φορές ὡς συνήθως εὐχαρίστησιν καὶ ψυχαγωγίαν, πολλὸν περισσώτερον αἱ περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Θεοῦ διηγήσεις. Αὐτοὶ προσέφερον πολὺν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν, πολλὴν σοφίαν, δύναμιν καὶ θεῖαν φροντίδα, καὶ μετ' εὐχαριστίας μεγάλης δέχοντο τοὺς ἀκροατὰς καὶ τοὺς ἔκαμνον καλυτέρους.

Ὁ Ἐκεῖνοι λοιπὸν, ποῦ ἦσαν παρόντες εἰς τὰς θαυματουργικὰς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ὅποιοι τὰ ἀντηλήφθησαν μετὰ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια, τὰ παρέδωκαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς διηγήσεως, ἡ δὲ ἀκοὴ εἶναι ἴση μετὰ τὴν ὁρασιν ὡς πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν. Ἐτοὶ λοιπὸν ἐκεῖνοι, ποῦ δὲν εἶχον ἀκοὴν γεννηθῆ καὶ δὲν εἶδον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ ἀξιοθαύμαστα, ἐπίστευσον εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν μετὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν τότε παρόντες καὶ τὰ εἶχον ἴδῃ. Καὶ τὸ σπουδεῖον τοῦτο δὲν ἦτο μικρὸν διὰ τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Ἄς ἴδωμεν τί διηγῆθησαν οἱ παλαιότεροι εἰς τοὺς νεωτέρους καὶ ἐάν αὐτὰ, ποῦ ἐνθυμῶνται οἱ νεώτεροι, εἶναι τόσον ἀξιοθαύμαστα ὥσάν τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα γεγονότα. Ὅπως εἶναι γνωστὸν δὲ, ἐκεῖνος, ποῦ πρόκειται νὰ ζητήσῃ κατὰ τῆς προσευχῆς, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεώς του, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ ζητήσῃ πράγματα παρόμοια μετὰ ἐκεῖνα, ποῦ ἡ θεοὺς χάρις ἔδωκεν εἰς ἄλλους προηγουμένως. Δηλαδὴ, διὰ νὰ δώσω ἓνα παράδειγμα τοῦ ἐνωτέρω, Ἐ λέγω ὅτι αὐτὸς ποῦ παρακαλεῖ τὸν Θε-

3. Α' 1^ο 1^ο 1^ο.

ὅν πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ μὲ ἐκεῖνον ποὺ ζητεῖ κάτι ἀπὸ ἡμῶς θωρεάν. Ἄν ἀναφερθῇ ἀπὸ αὐτὸν περίπτωσις καὶ ἄλλου ὁ ὁποῖος ἔλαβε παρόμοιον αἵτημα, τότε δημιουργεῖται μιὰ μεγάλη πιθανότης νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ τὸ ἴδιόν του αἵτημα, ἀρκεῖ ἡ ἀναφερόμενη περίπτωση νὰ μὴ εἶναι διακριτική. Καὶ ὅταν ὁμιλῶ περὶ διαφορὰς ἐννοῶ νὰ μὴ διαφέρῃ ποιοτικῶς τὸ πρόσωπον ἢ τὸ αἰτούμενον πρῶγμα. Ἐάν δηλαδὴ αὐτὸς, ποὺ ἔλαβεν δι' ἐλπίδι, εἶναι παρόμοιος μὲ τοῦ αἰτούντα, καὶ ἐάν αὐτό, ποὺ ζητεῖ αὐτός, εἶναι παρόμοιον μὲ ἐκεῖνο, ποὺ ἔλαβεν ὁ ἄλλος, τότε ἡ περίπτωση καλῶς ἀναφέρεται. Ἐάν ὅμως ἐκεῖνος ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὴν περίπτωση ἦτο δίκαιος, αὐτὸς δὲ δὲν εἶναι ἀκόμη δίκαιος, ἔχει ἀνάγκη νὰ παρακαλῇ μὲ μεγαλύτερον δύναμιν τὸν Θεόν. Ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ καταστήσω σαφές αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγω καὶ μὲ παραδείγματα ἀκ τῆς Γραφῆς. Ὅταν ἡ Χαναναία ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Κύριον· «ἐν εἶναι σωστὸ νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψαλμὸν τῶν παιδίων του καὶ νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια» δὲν ἀπεγορευθῇ, ἀλλὰ εἶπε· «ναὶ ἰκῶρια, παραδέχομαι· ἐπὶ εἶμα σκυλάκι. Ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια τρώγου ἀπὸ τὰ ψίχουλα, ποὺ πίπτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τῶν». ⁴ 146 Α Καὶ ὁ Παῦλος ἔγραψεν εἰς τοὺς Κορινθίους· «ἐάν ἄλλοι ἔχουν ἀπέναντί σας αὐτὸ τὸ δικαίωμα νὰ τρέφονται ἀπὸ σᾶς, δὲν πρέπει πολὺ περισσότερο νὰ τὸ ἔχωμεν ἡμεῖς;» ⁵ Ἐδῶ ὁ Παῦλος παρουσιάζει τὸ γεγονός· ἐπὶ τὸ δικαίωμα ἱκανοποιήσεως τοῦ αἰτήματος εἶναι ἀνάλογον μὲ τὸ προσευχόμενον πρόσωπον. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴν λέγει· καὶ καρδίαι καὶ τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἔχουν ἀναπαιθῇ εἰς σέ, ἀδελφε· δι' αὐτὸ μοιῶντί μὲ τὸ δικαίωμα, ποὺ μοῦ δίδει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ κοινὴ πίστις μας εἰς τὸν Χριστόν, ἔχω τὸ θάρρος νὰ διατάσσω εἰς σέ ἐκεῖνο, ποὺ πρέπει νὰ πράττῃς, ἐν τούτοις διὰ τὴν ἀγάπην, ποὺ σοῦ ἔχω, σὲ παρακαλῶ μᾶλλον καὶ δὲν σὲ διατάσσω». ⁶ Ἐδῶ τὸ παράδειγμα δεικνύει καλύτερον τὴν ὁμοιότητα. Διότι, ὅταν κάποιος προηγούμενος ἔχῃ λάβῃ κάτι ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀνοίγει τρόπον τινὰ μίαν θύραν εἰς τὸν ἐπόμενον, ἐπὶ ὅσον καὶ ὁ ἐπόμενος, ποὺ πρόκειται νὰ ζητήσῃ, εἶναι παρόμοιος κατὰ τὴν ἀρετὴν μὲ ἐκεῖνον καὶ αὐτὰ ποὺ ἤθελεν ζητήσῃ εἶναι παρόμοια μὲ ὅσα ἔλαβεν ἐ-

4. Ματθ. 15, 26-27.
5. Α' Κορ. 8, 13.
6. Φιλ. στίχ. 7-9.

κεῖνος. Β Ἡ αἵτησίς μας δὲ πολλὰς φορές ἱκανοποιεῖται, ὅχι μόνον ὅταν ἀναφέρωμεν παραδείγματα ἄλλων, ποὺ ἱκανοποιήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀναφέρωμεν καὶ αἰτήματα ἰδικὰ μας, ποὺ ἱκανοποιήθησαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰ προηγούμενα ἐπὶ τῆς ζωῆς μας. Τὸ ἴδιον ἔκανεν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν ἔγραφε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους καὶ ἔλεγεν· «διότι καὶ ὅταν ἦμουν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ μίαν καὶ δύο φορές μοῦ ἐπέστειλετε βοήθειαν διὰ τὰς ἀνάγκας τὰς ἰδικὰς μου καὶ τοῦ ἔργου». ⁷ Διὰ τοῦτο θεοδίκως καὶ πολλοί, ποὺ εὐεργετοῦν ἄλλους, τοῦτο ζητοῦν ὡς ἐγγύησιν ἀπὸ τοῦς εὐεργετούμενους, νὰ μὴ κοιναλογήσουν τὰς εὐεργεσίας εἰς ἄλλους, ὥστε ἡ γενομένη εὐεργεσία νὰ μὴ προκαλέσῃ τὴν προσέλευσιν καὶ ἄλλων εἰς τὸν εὐεργετήν, διότι τότε ἐνθάδε ἡμῶν νὰ κρυφθῇ καὶ νὰ κἀν ἄλλοιὸς παρὰ νὰ εὐεργετήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀλλ' ἐν εἶναι φυσικὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς εὐεργετούμενους τοῦτο, διὰ νὰ μὴ γίνωνται πτωχότεροι ἀπὸ τὰς συνεχεῖς εὐεργεσίας, ὃ ὁ Θεὸς ἀντιθέτως καὶ διακηρύσσει τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς κόμην γινωσκάς, ὥστε αὐταὶ διδόμεναι εἰς μαρκαίς, νὰ παρακηρύξουν καὶ ἄλλους νὰ ζητήσουν διὰ τῆς προσευχῆς παρομοίας εὐεργεσίας. Διότι τόσοι μεγαλύτερα ἀγαθὰ ἀποδεκνύονται ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ, ὅσον περισσότεροι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εὐεργετοῦνται ἀπὸ Αὐτόν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος ἐπὶ· «ὁ Κύριος εἶναι Θεὸς δόλων καὶ προσφέρει τὰς δωρεὰς του εἰς ὅλους ἀκείνους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπικαλοῦνται». ⁸ Εἶδες ἐνταῦθα εἶδος πλοῦτος; Αὐτὴν τὴν φιλαυμίαν τοῦ Θεοῦ μιμήσου καὶ σύ. Διότι, ὅταν καταναλώσῃς τὸν ἀποθηκευμένον πλοῦτον σου εἰς εὐεργεσίας, προπαντὸς τότε θὰ αὐξήσῃς αὐτόν. Ἐάν ὅμως τὸν κρύψῃς καὶ τὸν κατακρύψῃς εἰς τὴν γῆν, τότε μᾶλλον θὰ τὸν ἐλαττώσῃς. Καὶ τί τὸ ὀξυτερότερον, ποὺ συμβαίνει τοῦτο ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ζητημάτων, ἀρκῶς διδασκὰς παρόμοιον πρῶγμα συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ὠκεῶν καὶ τῶν προοριζομένων διὰ τὸ αἶμα; Διότι καὶ τὸν σῖτον ποὺ ἔχει καπελὶ ἀποθηκευμένον εἰς τὸ σπῖτι του, ὃ ἐάν τὸν λυπηθῇ καὶ δὲν τὸν δαπανήσῃ, οὔτε εἰς τοὺς ἀγρούς τὸν σπέρῃ, ἤδη τὸν παρέδωκεν εἰς τὸ στόμα τῶν σκυλῶν. Ἐάν ὅμως σπείρῃ τὸν σῖτον, τότε μεγαλύτερον συγκομιδὴν αὐτοῦ προσιδιάζει.

7. Βίβλ. 4, 16.
8. Ρωμ. 10, 12.

3. 'Ακούσατε, ὅσοι δὲν δεκνύετε πολλὴν προθυμίαν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην. 'Ακούσατε, αἰεὶ, ποὺ ἐλαττώνετε τὸν πλοῦτον σας μὲ τὸ νὰ τὸν κρύπτετε εἰς τὰ θησαυροφυλάκιά σας. 'Ακούσατε, αἰεὶ, ποὺ ὁμοιάζετε μὲ ὄσους θάλασσιν δειρεῖς καὶ δὲν εὐρίσκεσθε εἰς καλυτέραν μοῖραν μὲ αὐτοὺς ποὺ καμίζουν ὅτι οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους θάλπουν εἰς τὰ θησαυροφυλάκια, εἶναι πραγματικοί. Πράγματι τὰ παρόντα ἐπίγεια ἀγαθὰ καθόλου δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰ θεικρά. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς συμβαίνει μὲ ὄσους θάλπουν εἰς τὸν ὕπνον τῶν ὅτι ἔχουν χρήματα καὶ ὅτι ἐγένον κυριοὶ τῶν βασιλικῶν θησαυροφυλακίων, καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃ τὴν πρωΐαν, εὐρίσκονται πάλιν πτωχότεροι ἀπὸ ὅλους. Ἐἴτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὸν παρόντα κόσμον. Μὲ τὸν ἀνευρεόμενον λοιπὸν ὁμοιάζει ὁ πλοῦσιος καὶ πτωχότερος ὧν θὰ καταλήξῃ ἔστω καὶ ἂν ἐδῶ ἀπέκτησε τὰ πάντα, ἀφοῦ δὲν δύναται νὰ πάρῃ μαζὶ τοῦ τίποτε ἐκεῖ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ὅνειρον λοιπὸν εἶναι ὁ πλοῦτος καὶ μὴ δειρεῖς μόνον θησαυρίζουν οἱ πλοῦτοι. Ἐάν συνεπῶς ἡμπορῆς νὰ μοῦ δεῖξῃς τὸν πλοῦτον, νὰ μοῦ τὸν δεῖξῃς τότε ὅταν ὀνειρεύῃ ἢ αἰώνιον ἡμέραν, ὅταν ἀπέλθωμεν εἰς τὴν μελλοντικὴν ἐκείτην πατρίδα τῆς αἰωνιότητος. Τώρα ὅμως, δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἀνογνωρίσω αὐτὸν τὸν πλοῦτον, ὅτε τὸν πτωχόν. Διότι δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια εἰς τὰ γύρω μας πράγματα, παρὰ μόνον φαινομενικὴ καὶ κατ' ὄνομα καθὼς καὶ ἡ σχετικὴ φήμη ποὺ ἀποδίδουν εἰς τὰ πράγματα αὐτὰ οἱ ἀνθρώποι.

147 Α. Καθὼς ἐπίσης συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς τυφλοὺς, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἀναμύζουσιν «πολυμάτηδες» εἰρωνικά, χωρὶς τὸ ὄνομα νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι οἱ τυφλοὶ αὐτοὶ προπαντὸς εἶναι ποὺ δὲν βλέπουν καθόλου! Ἐτοί συμβαίνει καὶ μὲ ἐκείνους ποὺ ἀδῶ μὲν λέγονται καὶ φημιλογοῦνται πλοῦσιοι. Ἐνῷ ἐκεῖ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον δὲν ἔχουν ὅπολῳ τῶς τίποτε ἰδικόν τους. Ὅταν λοιπὸν κάποιος πλουτίζῃ ἐδῶ, τότε προπαντὸς γνωρίζω καλῶς, ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικὰ πτωχός. Διότι, ἐάν δὲν ἦτο ὑπερβολικὰ πτωχός, δὲν θὰ ἐπεδίωκεν ἐναγωνίως νὰ πλουτίσῃ. Ὅπως ἀκριδῶς ὁ ἀνέτηρος κατὰ τὴν δρασιν δὲν θὰ ἀνομύζετο εἰρωνικά πολυμάματος, ἐάν δὲν ἦτο ὀλοτελῶς τυφλός, ἔτοι καὶ ἐδῶ εἰς τὴν περιπτῶσίν μας μὲ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν. Ἀφοῦ ἀποβάλλωμεν λοιπὸν τὴν ἀπάτην τῶν ὀνομάτων τῶν δι' ἃς ἀγαθῶν, ἃς ἐνδιαφερόμεν διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Διότι δὲν εὐστοθεῖν τὰ πράγματα ποὺ ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των

μόνον εἰς τὰ ὀνόματά των, ἀλλ' ἡ οὐσιαστικὴ ὑπαρξὶς καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀντικειμένων καθορίζουν τὴν ὀνομασίαν των. Εἰς ἄνθρωπος καλεῖται πλοῦσιος, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι. ἢ Κοι πῶς δὲν εἶνα, ὥσως ἐρωτήσῃ κανεὶς, ὅταν περιλούεται κυριολεκτικῶς ἀπὸ πολλῶ ἀσπιδι, πολλῶ χρυσάφι, παλῶ τιμοὺς λίθους, χρυσοκέντητα ἱμάτια καὶ τόσα ἄλλα; Δὲν εἶναι πλοῦσιος ὁ ἔχων τὰ ἀνωτέρω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ὅτε τὸ χρυσάφι, ὅτε τὰ ἱμάτια, ὅτε τὰ χρήματα ἀλλὰ μόνον ἡ ἐλεημοσύνη κάνει τὸν ἄνθρωπον πλοῦσιον. Τὰ δὲ προσαναφερόμενα ἀγαθὰ εἶναι τὸσον εὐτελῆ, ὅσον τὸ χορτάρι, τὰ ἔλα, ἡ καλόμη. Διότι, λέγε μου, ποῖον εἶδος ἱματίου θὰ δυνηθῇ ὁ πλοῦσιος νὰ περιβλήθῃ τότε ὅταν θὰ ἱσταται γυμνὸς ἐμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ ἀκείνου ἰδηματος; Αὐτὸ τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος ἐκ φόβου ἔλεγεν· «Ὅταν θεθείως ἠθέλωμεν ἐνδυθῆ μὲ τὸ σῶμα τῆς ἀφθαρσίας, τότε μόνον δὲν θὰ εὐρεθῶμεν γυμνοί». Ὁ Τί εἶδους χρήματα θὰ δυνηθῶν νὰ γλυτώσω τὸν πλοῦσιον, ὅταν θὰ κινδυνεύῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον; Ποῖα ὑπηρεσία θὰ παρασπασθῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως εἰς τὸν μαστιζόμενον καὶ βασανιζόμενον τότε ἄρχοντα; Ποῖα κατοικίαι; Ποῖα πολύτμητοι λίθοι; Ποῖα πολυτελῆ λαυτρά θὰ δυνηθῶν τότε νὰ ἀποπλύνουν τὴν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων προερχομένην ρυπαρότητα; Μέχρι τότε θὰ ἐξομαρτῶν τὸν αὐτὸν σας; Μέχρι τότε δὲν θὰ διακρίνεται τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ θὰ χάσκετε ἐμπρὸς εἰς τὰ θεικρά, ἂν καὶ εὐρίσκεσθε πολλὴ πλησίον τῆς μελλούσης κρίσεως; Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν προκείμενον ψαλμόν. «Οἱ πατέρες μας διηγῆθησαν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀξιοθαύμαστα ἔργα, τὰ ὅποια, Σὺ Κύριε, ἔκαμες κατὰ τὴν ἐποχὴν των, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους».

Δύναται δὲ τὸ ἀνωτέρω νὰ λεχθῇ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐναγωνίως. Ἐάν δηλαδὴ εἰς ἐκείνους διηγῆθησαν οἱ πατέρες τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἔδωκε καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ θεία χάρις διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν δυνατότητα νὰ μόδωμεν ὅσα συνέδησαν εἰς ἐκείνους. Ὁ Πῶς τώρα θὰ ἐκλάδωμεν ταῦτα ἐναγωνίως; Μὲ τὸ νὰ στοφάμεν τὴν προσοχήν μας εἰς τὰ κατορθώματα τῆς νέας Χάριτος (τῆς Κατὰ τὴν Διαθήκης) καὶ νὰ διηγοῦμεθα, ὅτι ἀνυμνῶμεν πλέον πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅτι ἠξιώθημεν τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένεν ἄνθρωπος, ἀφοῦ κατήργησε τὸ με-

οτόιχον τοῦ φραγμοῦ. "Ὡς ἐπιμενόμεν ὅμως εἰς τὴν ἱστορίαν «...ἐργον ἀξιοθαύμαστον, τὸ ὅποιον ἕκαμες εἰς τὰς ἡμέρας των, κατὰ τὰς παλαιὰς ἀεικαίαις ἡμέραις». Κάποιαν παλαιάν ἱστορίαν μνημονεύει ἐδῶ ὁ ψαλμωδὸς καὶ ἀρχαία ἀξιοθαύμαστα ἐπιτεύγματα προβάλλει ἐνώπιόν μας. Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν μνημονεύει κάποιο νέο καὶ πρόσφατον περιστατικόν; Διότι ὅταν μὲν πρόκειται περὶ ἀνθρωπίνων περιστατικῶν πολὺ φυσικὰ ἀρχίζομεν τὴν διήγησίν μας ἀπὸ τὰ πρόσφατα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρόσφατα καὶ νεώτερα προχωροῦμε πρὸς τὰ παλαιότερα, θεωροῦμεν ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῶν παλαιότερων περιστατικῶν ἐξασθελεῖ μετὰ μεγαλυτέρας εὐκολίας. "Ὅταν δὲ πρόκειται περὶ τοῦ Θεοῦ, τότε τὰ πάντα εἶναι γνωστὰ, Ἐ καὶ μετ' ἰσῆς δυνάμειος μάλιστα εἶναι γνωστὰ καὶ τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα. Διὰ τοῦτο λοιπὸν λέγει ὁ ἄλλος: «Εἶναι φανερόν ὅτι σὺ γνωρίζεις τὰ πάντα, καὶ τὰ πρόσφατα καὶ τὰ πολὺ παλαιά».¹⁰ Δὲν ἔχει οὐδεμίαν σημασίαν λοιπὸν διὰ κάποιος διηγηθῇ παλαιὰν ἢ νεώτερον ἀξιοθαύμαστον περιστατικόν, ἀρκεῖ αὐτὸ νὰ εἶναι γνωστὸν εἰς τὸν ἀμιλλοῦντα. Ποῖον λοιπὸν ἀξιοθαύμαστον περιστατικὸν θέλει ἐδῶ νὰ μᾶς ἐκθέσῃ ὁ ψαλμωδός; "Ὡς ἀκούσωμεν: «Ἡ παντοδύναμος χεὶρ Σου ἐξωλόθρευσεν ἔσθην καὶ τοὺς πατέρας μας ἐγκατέστησες εἰς τὴν χώραν των» ἐκακοποίησες τοὺς ἐκεῖ ἀσθενεῖς λαοὺς καὶ τοὺς ἐξεδιώξες ἀπὸ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας» (στίχ. 3).¹¹ Ἄντ' ἀντ' ἐλάλησεν τώρα περὶ ποῖου πολέμου λέγει, ποῖον νίκην καὶ ποῖον νικητάρων κατόρθωμα ἀναφέρει; "Ἡ χρειάζεσθε κάτι ἐπὶ πλῆθον νὰ σᾶς διευκρινίσω; Νομίζω ὅμως ὅτι οἱ περισσότεροι ἔχουν ἀντιληφθῇ αὐτό, ποῦ θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Ψαλμωδός. Δι' ἐκείνους ὅμως, ποὺ ἀγνοοῦν ἀκόμη τὸ θαυότερον νόημα, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἰδικὰς μας σκέψεις. Ποῖας λοιπὸν θριαμβευτικᾶς ἐπιτυχίας ἀναφέρει. Ποῖα κατορθώματα; Τὰ λαβόντα χώραν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως, καὶ εἰς τὴν ἐρημον, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Προπαντός δὲ ὅσα ἔγνων εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, αὐτὰ μνημονεύει κυρίως ἐδῶ ὁ Ψαλμωδός. Διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐκεῖνοι ποὺ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον δὲν κατάρθωσαν νὰ φθάσουν καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ ὅλοι ἔπεσαν εἰς τὴν ἐρημον.¹² "Ὅταν λοιπὸν τὰ παιδιὰ, ποὺ ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἐκείνους καὶ ἀντρά-

10. Ψαλμ. 138, 5.

11. Ἀριθμ. 14, 28 καὶ Ψαλμ. 8, 17.

φσαν εἰς τὴν ἐρημον, εἰσέρχοντο εἰς τὴν Παλαιστίνην, δὲν ἐχρημάσθησαν ὅπλα. Β' Ἀλλὰ μὲ μίαν ὁμοδοκὴν κραυγὴν των ἐκυρίευσαν τὰς πόλεις, καὶ ὅταν διέθρου τοῦ ἱεροδύνη ποταμὸν καὶ συνήντησαν οὗτοι τὴν πρώτην πόλιν, τὴν Ἱερικώ, τὴν ἐκυρίευσαν μὲ χορὸν μᾶλλον γῶρον ἀπὸ αὐτὴν παρὰ μὲ πόλεμον.¹³ Διότι ἐφόρουν τὰ ὅπλα των κατὰ πρόπον, ποὺ δὲν ἐφαίνοντο, ὅτι ἐπήγαιναν εἰς μάχας, ἀλλὰ μᾶλλον ὥσθι νὰ ἐτρεχον εἰς πανηγύρεις καὶ εἰς χοροὺς. Εἶχον περιδληθῇ τὸν ὀπλισμὸν των μᾶλλον ὡς εἶδος καλλωπισμοῦ παρὰ ὡς μέσον ἀσφαλείας, καὶ ἐνὶ ἐφορῶσαν τὰς ἱεράς καὶ ἐρταστικὰς στολάς των καὶ εἶχον προπορευομένους τοῦ στρατοπέδου των τοὺς λευίτας, περιεκύκλωνον τὸ εἶχος. Καὶ ἦτο τοῦτο ἐν θέαμα ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον, νὰ βλέπῃ κανεὶς τόσας χιλιάδας στρατοῦ νὰ βαδίζουν μὲ τάξιν καὶ ρυθμὸν, Ὁ μὲ ἡσυχίαν καὶ εὐκαμίαν π-ελλήν, ὥσθι νὰ μὴ ὑπῆρχεν οὐδεὶς ἐχθρὸς ἀντιμετωπος, καὶ νὰ καταρθάνουν τὸ πᾶν μὲ τὴν μουσικὴν ἐκείνην ἀρμονίαν, ποὺ ἐξήρχετο ἀπὸ τὰς θαυματουργικὰς σάλπιγγας. "Ὡς ἐντραποῦν αὐτοὶ ποὺ κάνουν θόρυβον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν δὲ τότε ἐκεῖ, ποὺ ἤχουσαν αἱ σάλπιγγες, ἐπεκράτει τόσον μεγάλη εὐταξία, ποῖος συγγνωμὸς θὰ τύχουν τώρα ἐκεῖνοι, ποὺ γίνονται πρόξενoi θορύβων, κατὰ τὴν στιγμὴν, ποὺ διμυλεῖ ὁ ἰδίας ὁ Θεὸς καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων διηγήσεων; Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, δὲν ἐμνημόνευσεν ἐκεῖνους, ποὺ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον; Δὲν τοὺς ἐμνημόνευσε, διότι ἔπεσαν πάντες καὶ ἐτιμωρήθησαν. Καὶ διατ' ἐλάθησαν ὅλοι; Διότι ἔπεσαν εἰς μεγάλα ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦ θανάτου αὐτῶν ὁ Θεὸς ἐξοικονομοῦσε καὶ κάποιαν ἄλλην κατὰστασιν. Ἐπετύγχανε δηλαδὴ τὴν κατάληψιν τῆς Παλαιστίνης μὲ ἀνθρώπους, ποὺ δὲν εἶχον ἴδει τὰ ἐν Αἴγυπτῳ κακά, τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ἀσθεῖαν γενικῶς καὶ δὲν εἶχον ἀναμεταξύ των κανένα διδασκαλίου τῆς τόσο μεγάλης ἐκείνης πονηρίας. Ὁ Τόσον πολὺ δὲ κατεῖχοντο ἀπὸ τὰς συνηθείας τῶν Αἰγυπτίων, τόσον πολὺ εἶχον κατοκυριεῦθῃ ψυχικῶς, ὥστε καὶ παρ' ὅλα τὰ θαύματα, ποὺ εἶδον, δὲν κατάρθωναν οὔτε εἰς τὴν ἐρημον νὰ ἀπαλειφθῶν τὰ λείψανα τῆς πλάνης των. "Αὐ καὶ λοιπὸν εἰς τὴν ἐρημον ἀπέκτεθον καὶ διδασκάλους τιμωροὺς χειροτέρους ἀπὸ τοὺς προηγούμενους (ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους), δηλαδὴ

12. Ψαλμ. N. σαρ. 6.

τούς Χαναναίους, παρ' ὅλα ταῦτα δὲν κατέρωθισαν νὰ ἀπαλλοθῶν ἀπὸ τὴν ἀσέβειάν των. Διὰ τοῦτο τοὺς ἐκράτει εἰς τὴν ἔρημον, μέχρις ὅτου ἐφθασαν εἰς ἀνδραγὴν ἡλικίαν τὰ παῖδιά των, οἱ ἀπόγονοὶ των.

Ε 4. Καὶ αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγομεν, δὲν τὰ παίρνομεν ἀπὸ τὴν φαντασίαν μας, ἀλλὰ τὰ ἀποδεικνύομεν διὰ τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Διὰ τοῦ ἱεζεκιήλ λοιπὸν ὁ Θεὸς κατηγορεῖ τὴν ἐπιμονὴν των ταύτην εἰς τὴν ἀσέβειαν, ἰδίᾳ, ἐνὸς τοῦ ὠδήγησεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ πολὺνάκις συνωμύλησε μαζί των, ὡμῶς ἰδὲν πιστεύετο ἀπὸ αὐτοὺς.¹³ Ἀλλὰ διὰ τοῦ λόγου διέταξεν αὐτοὺς νὰ περιβληθῶν με ὀπλισμὸν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἱερικῆς; Περισσότερον ἀκόμη περιέργον θὰ ἦτο, ἐὰν ἐπολιόρκουν τὴν Ἱερικὴν χωρὶς ὅπλα. Ἄν καὶ τοὺς διέτασσε νὰ κάνουν κατὰ ἀνθρώπινον, πού θὰ ἐχρεώζοντο προπομπὰς πολυμικὰ σχέδια καὶ νὰ προσλάβουν καὶ κάποια αἰσθητὴν καὶ δυνατὴν σιμωσίαν, ὁ Θεὸς τοὺς ὑποχρεώνει νὰ κάνουν αὐτὰ συγκαταβαίνοντες πρὸς τὴν ἀδυναμίαν των. Εἰς τί θὰ ἠδύνατο νὰ συμβῶλη ἡ πολεμικὴ ἐνδυμνασία καὶ τὰ ὅπλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ τείχους; Τί θὰ ἐπιτυγχάνετο μετ' αὐτῶν ἢ τὸν ἦχον τῶν σαλπύγων; ¹⁴ Ἄ Ἐὰν λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ πολυμάσουν μετ' ἀνθρώπους, ἦσαν κάπως θεκαπολαγμένοι νὰ υπολογίζον καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὀπλῶν των. Τώρα ὅμως, πού ἐπρόκειτο νὰ καταπέσῃ τὸ τεῖχος μετ' αὐτῶν ὁ μόνος τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ λόγου καὶ περιβληθῶν τὸν ὀπλισμὸν των; Καὶ κατὰ τὴν ἐπιστὴν τοῦ Γεδεὼν πόλλιν ἐκείνοι πού ἦσαν ὀπλισμένοι ἐξισοῦντο κατὰ τὴν δύναμιν μετ' αὐτοὺς ὀπλοῦς.¹⁵ Ἡ διαφορά μεταξὺ των ἀπὸ ἀνθρωπίνης πλευρῆς ἦτο βλαβερή. Διὰ ποῖον λόγον ἐγίνοντο ὅλα αὐτὰ; Διότι τοῦτο διατάσσει ὁ Θεός, ὥστε νὰ δειγνῇ τοὺς ὑποκείμενους νὰ πιστεύουν εἰς Αὐτόν. Διότι, ἀφοῦ ἡ ψυχὴ ἐτράφη μετὰ τοῦ σώματος καὶ ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε δὲν εἶχεν ἰδεῖ κατὰ τὸ αἰσθητόν, καὶ δι' αὐτὸ μετ' εὐκολίας στρέφεται πρὸς τὰ αἰσθητὰ, διὰ τοῦτο ἐχρεώετο νὰ χειραγωγηθῇ ἀπὸ τὰ ὁρατὰ πρὸς τὰ νοητὰ. Β Ἐνῶς ταύτου καὶ οἱ προφῆται, ὅταν ὠμίλουν περὶ Θεοῦ, ἠγογγάζοντο νὰ χρησιμοποιοῦν εἰκόνας ἀνθρωπίνων μελῶν, ὅχι διὰ νὰ ἀναπαράσχωσιν τὴν ἀθάνατον φύσιν τοῦ Θεοῦ διὰ σχημάτων τῶν μελῶν τούτων, ἀλλὰ διὰ νὰ

13. Ἰεζ. 20, 10.

14. Ἰουδ. 1 κατ. Γ.

παιδαγωγῆσιν εἰς τὰ ὑπερφυσικά καὶ ὑπεράνθρωπα δόγματα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα τὴν ψυχὴν ἢ ὅποια ἐτράφη μετὰ αἰσθητὰ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ τὸ νοητόν, διὰ νὰ μὴ ἀπιστήσουν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Θεὸς θέτει κατὰ αἰσθητόν. Διότι, ἐὰν εἴλεγε ὁ Θεός ὅτι «εἰς ἑπτὰ ἡμέρας θὰ καταστραφῇ ἡ πόλις», ἐνὸς οἷς θὰ ἡσυχάζετε καὶ ὅν τι ἀκάματε καμμίαν ἐργασίαν, ἴσως τοῦτο θὰ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ πέσουν πολλοὶ εἰς ἀπιστίαν. Τώρα ὅμως μετὰ τὰς διατάξεις του αὐτὰς περὶ ὀπλοφορίας τῶν πολιορκούντων τὴν Ἱερικὴν, ὁ Θεὸς τοποθετεῖ τὸν τρόπον πῶς ἓνα ὑπόσθαρν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιν. Γ Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσητε, ὅτι τὸ λεγόμενον εἶναι ἀπλὸς στοχασμός, θέλω νὰ σᾶς διηγηθῶ μίαν παλαιὰν ἱστορίαν πρὸς πιστοποίησιν τοῦ λόγου μου. Ἐὰ σᾶς ὑπεθυμίω τὸν Νεεμὴν τὸν Σύρον.¹⁶ Οὗτος καταληφθεὶς ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς λέπρας καὶ ἐπειδὴ ἀνδίαζε διὰ τὸ πάθος του, διότι διέτρεχε τὸν ἱσχυρὸν τῶν κινδύνων, ἔρχεται εἰς Παλαιστίνην (διότι πρέπει νὰ συντομεύσω τὸν λόγον) ἐπειδὴ ἤθελε νὰ εὕρῃ θεραπείαν τῆς ἀσθενείας του πλησίον τοῦ πατρίτου Ἑλισαίου. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασε καὶ ἐσταμάτησε ἐξωθὴ τῆς θύρας τοῦ ἀνδρός, παρεκάλε τὸν προφήτην νὰ ἐξέλθῃ καὶ τὸν ἱατροῦς. Ἐκείνος ὅμως, παρ' ὅσον ἐπ' αὐτοῦ τὰς παρακλήσεις, δὲν ἐξήρχετο, ἀλλὰ παρήγγειλε πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ ὑπηρέτου του νὰ βαπτισθῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. Ὁ Νεεμὴν δέ, ἐπειδὴ ἡ παραγγελία τοῦ ἐφάνη ὅχι σαφὴς, καὶ πολὺ ἀσφαλὴς, μὴ ἀρμόζουσα εἰς λογικὸν καὶ ἐξυπνὸν ἄνθρωπον, δὲν ὑπήκουσε εἰς τὸν προφήτην. Ἀλλὰ τί εἶπεν; Ὁ «Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι θὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας σου καὶ θὰ ἐκτελῇ τὴν χεῖρά του ἐπ' ἐμέ, ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεόν σου καὶ θὰ με καθάρσῃ ἀπὸ τὴν λέπραν».¹⁷

Βλέπετε, πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ Νεεμὴν ἐπιθυμοῦσε νὰ ἴδῃ τὴν θεραπείαν δι' αἰσθητὸν πινὸς πράγματος; Δὲν ᾔθεόρει ὁ Νεεμὴν τὸ πρόσταγμα τοῦ προφήτου-ἱατροῦ ἀκρικῶς, ἀλλὰ παρεκάλε καὶ διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς, δηλ. δι' αἰσθητὰ σημεῖα. Τοῦτο εἶναι δείγμα ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας τοῦ κάθε ἀσθενοῦς. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξηγούνται μετὰ τὸ παράδειγμα αὐτό. Ε Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δὲν θερα-

16. Δ' Βασ. κεφ. 5.

17. Δ' Βασ. 5, 11.

πρέπει πανταχοῦ μὲ μόνον τὸν λόγον του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς του. Διὰ τοῦτο ἔδωκε τὴν χεῖρά του καὶ εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ἀποθεῖναι.¹⁷ Καὶ εἰς ἄλλα μὲν μέρη ἐθεράπευε μὲ τὸν λόγον του μόνον, ἄλλοις δὲ μὲ τὸ θέλημά του ἔκανε τὰ πάντα καὶ ἐθεράπευε ἐκείνους ποὺ προσήρχοντο εἰς αὐτόν. Διὰ ποῖον λόγον ἔκανε τοῦτο; Διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν προσερχομένων. Καὶ διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι τοῦτο ἐγίνετο διὰ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἐποιούσατε ἐκείνους, ποὺ δὲν εἶχαν ἀνάγκη ποιούτων ἀισθητῶν σημείων· «Ἀληθῶς σὺς λέγεις, εἶπεν ὅτι οὐτε εἰς τὸν Ἰσραὴλ δὲν εὗρον τόσον μεγάλην πίστιν».¹⁸ 120 Α' Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐκατόνταρχος εἶπεν, ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ ἐλθῇ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν οἰκίαν του πρὸς θεραπείαν τοῦ δούλου του, ἀλλ' ἐθεώρει ἀρετὸν τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου ἔστω καὶ ἀπὸ μακρόν. Ἐπὶ τοῦ Ἑζεκιῶν δὲ, τίποτε παρόμοιον δὲν γίνεται, παρὰ μόνον προφητεία λαμβάνει χώραν, χωρὶς νὰ χρησιμοποιηθῇ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον. Διὰ τοῦτο ἰδεοβαίως καὶ εἰς ἐκείνους, ποὺ ἐξηλοτυπώσατε κατὰ τῆς γυναίκας, διετάξατο χονδροειδέστερόν τι πρᾶγμα. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ ἐκλάβωμεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἀναγωγικῶς (βιάτι ὅλα αὐτὰ, ποὺ συνέβαινον εἰς ἐκείνους, ἦσαν συμβολικὰ καὶ ἐγράφησαν διὰ νὰ υἱοθετήσουν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐφθασε τὸ τέλος τοῦ αἵωνος¹⁹), προσπάθησε νὰ κατανοήσῃς τοὺς ἀρίστους διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν τὸν λόγον ἀντὶ σάλπιγγος Β καὶ καταθάλλουσιν τὰ ἐχθρικά τέλη τῶν σαρκενῶν δυνάμεων, καὶ μὲ τὴν πνευματικὴν πανοπλίαν τοῦ Χριστοῦ ὑποτάσσουσιν τοὺς λαοὺς. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τὰ ἡμέρῳ (κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Ἰερουσαλιμίται περιεφέροντο εἰς τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσῆς) συμβολίζει τὴν ἀπολήρωσιν τῆς ἀποστολῆς καὶ κατάρτησιν τῆς τυπικῆς σηματοδότης τοῦ σαββάτου. Συμβολίζεται ὅτις ἐκ τῶν προτέρων ἐδῶ ἡ κατάρτησις μαζί μὲ τὸ σάββατον καὶ τῶν ὑπολοίπων Μωσαιοῦ διστάξουν, ποὺ εἶχαν δοθῇ προηγουμένως. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς προφήτας ἐπαναλαμβάνονται περὶ μὲν τῶν θυσιῶν τὰ ἐξῆς: «Ποῖος ἐξήγησε τὰς ἐξωτερικὰς καὶ τυπικὰς μόνον θρησκευτικὰς οὐτὰς ἐκδηλώσεις σου;»²⁰ Καὶ πάλιν «Μήπως τάμισαι καὶ ἡγιασμένους κρᾶτα θὰ ἀφαιρέσουν τὰς ἀμαρτίας σου;»²¹ Καὶ πάλιν,

17. Μάρκ. 5, 23.
18. Ματθ. 8, 10.
19. Α' Κορ. 10, 11.
20. Ἡσ. 1, 12.
21. Ἱερ. 31, 15.

κρίτηως μοῦ προσεφέρατε ζῶν πρὸς θυσίαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἐρημίαν».²² Καὶ πάλιν «Πρὸς ποῖον σκοπὸν μοῦ φέρετε λιθάνων ἐκ Σαβᾶ καὶ κινάμωνιν ἀπὸ μακρινῆς χώρας».²³ Καὶ πάλιν «Θυσίαν αἱματηράν καὶ ἀναιμακτόν δὲν ἠθέλησες Κύριε».²⁴ Καὶ πάλιν «Μήπως ὁ Θεὸς θέλει νὰ προσφέρωνται πρὸς χάριν Του θυνοί, ποὺ νὰ κοίγωνται ἀδολεσῶς ἐπὶ τῆς πυρᾶς, καὶ ἄλλαι διάφοροι θυνοί ἢ ζητεῖ νὰ ὑποκούετε εἰς αὐτόν;»²⁵ Καὶ «ἐάν πύχαριστῆσαι, Κύριε, μὲ θυνοίς, θὰ τὰς προσφέρουν».²⁶ C Καὶ πάλιν «Ἡ ὑπακοὴ καὶ συμμόρφωσίς σου εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ εἶναι πρᾶξιμότερα ἀπὸ τὴν θυσίαν».²⁷ Τὰς ἐσπέριας καταργῶν ὁ Θεὸς λέγει «Ἐμίσσησά καὶ ἀπέρριψα τὰς ἐσπέριας σου, Ἀπομόκρυνε ἀπ' ἐμοῦ, ἦχον ὡδῶν καὶ μελωδίας ἐγχείρων ὀργάνων σου δὲν θέλω νὰ ἀκούσω».²⁸ Καὶ «ἐσπέρην μεγάλην πρὸς τιμὴν μου δὲν ἀνέχομαι, καὶ τὴν ὑποτακτικὴν ἐπεθύμησά παρομοίαν ὑποτακτικῶν».²⁹ Καὶ πάλιν «Εγὼ δὲν ἐπέθυμῃ παρομοίαν ὑποτακτικῶν».³⁰ Καὶ ὁ Ἱεζεκιήλ πάλιν ἔλεγε «Θὰ σὺς δώσω προστάγματα ὅχι καλὰ καὶ κρίσεις θὰ σὺς ἐπιτρέψω, διὰ τῶν ἀπαισιῶν δὲν θὰ κατορθώσετε νὰ ζήσετε».³¹ Ἐποὶ λοιπὸν καὶ τὰ σάββατον ἐδῶ καταργεῖται. Διὰ τὴν ὁμολογίαν λέγει «Ποῖος σὺς ἐξήγησε τὰς θυσίας αὐτὰς ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν χειρῶν σου; Τοῦτο ἀφῆναι εἰς σὺς νὰ ἀπαντήσετε, καὶ θὰ διωγθῆτε νὰ εὗρητε τὴν ἀπάντησιν εἰς παρόμοια ἐρωτήματα, ἐάν παρουσιάσετε διόν καθαρόν. D

5. Ἐάν δὲ ἐκάλεσε τὸν ἐθνικὸν Κορνήλιον, ἐνεκα τοῦ καθαροῦ βίου του, εἰς νὰ ἀποκτήσῃ τὴν γνώσιν τῶν ἀπορρήτων,³² καὶ τὸν εὐνοῦχον κατέστησε ἱκανὸν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰς θείας ἀληθείας,³³ πολλὴν περιστάσεων εἰς σὺς, ποὺ ἀπελάσσετε τὴν ἀληθὴ πίστιν, ἐάν ἐπιβεβήτε βίον ἀνάρτητον, θὰ σὺς ἐδάξῃ τὰς πληρυστέρας ἀληθείας. Καθὼς λοιπὸν ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀκάθαρτος βίος ἐμποδίζει τὴν γνώσιν τῶν θείων ἀληθειῶν, εἶται καὶ ὁ καθαρὸς βίος

22. Ἀριθ. 5, 23.
23. Ἱερ. 6, 29.
24. Ἱσα. 58, 2.
25. Α' Κορ. 10, 22.
26. Φιλιπ. 30, 18.
27. Α' Κορ. 10, 23.
28. Ἀριθ. 5, 21-23.
29. Ἡσ. 1, 15-16.
30. Πλ. 33, 3.
31. Ἱερ. 20, 25.
32. Πράξ. 10, 4.
33. Πλάτ. 8, 97 κ.

καθοδηγεί καὶ φωτίζει καὶ προκαλεῖ τὸ ἀνδιαφέρον εἰς τὴν ἀναστήτησιν τῆς ἀληθείας. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «δὲν ἠδυνήθην νὰ σὰς διδάξω ὡς πρὸς ὠρίμους πνευματικῶς χριστιανούς, διότι παροπτηροῦνται μετὰ σοῦ φιλονεικίαι καὶ ζηλοφθονίαι». ³⁴ Καὶ ὁ Ἰεροσολίταις πάλιν λέγει: «Θὰ ἐπιθυμήσω νὰ γνωρίσω τὰς δόξας μου καὶ τὰ θελήματά μου, ὡς ἂν λαός, πού θὰ ἔχη ἐπιβεβεῖται ὁμοιοσύνην». ³⁵ Ἔτσι ἡ καθαρά ζωὴ καθοδηγεῖ ὡς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον περὶ τὴν ἀναστήτησιν (τῆς ἀληθείας). Ἐ. «Ζητεῖτε ἐπιμύτως», λέγει, «καὶ θὰ εὐρετε». ³⁶ Καὶ ἡ παραβολὴ δὲ, πού ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐζητεῖ ἀρτὸν ἀπὸ κοιμηθέντα φίλου του, ἀφοῦ τὸν ἐξύπνισεν κατὰ τὴν νύκτα, ³⁷ τοῦτο δεικνύει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομών, ³⁸ ἐπειδὴ ἐζητήσας πνευματικὰ πράγματα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔλαθε καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα, πού δὲν ἐζητήσεν.

Ὅταν δὲ ὑπάρχῃ ἐπιμονὴ καὶ ἐψ' ὅσον καὶ ἡ αἵτησις μας εἶναι πνευματικὴ καὶ ὁ Θεὸς μας εἶναι καθαρὸς, σκέψου πόσον μεγάλη εὐκολία ὑπάρχει πρὸς ἀπλήρωσιν τοῦ αἰτήματός μας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ³⁹ Ἀ. Ἀλλὰ καὶ μόνῃ ἡ ἐπιμονὴ ἔφερε ἀποτελέσματα (εἰς τὴν περίπτωσηιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εὐαγγελίου πού ἐζητεῖ ἐν ὥρᾳ νυκτός ἀρτὸν). «Λέγω λοιπὸν εἰς αἶσα, ἀπαντᾷ ὁ Κύριος, «ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπῆκουε εἰς τὴν φωνὴν τῆς φιλίας ὁ εὐπορώτερος φίλος, ὅμως λόγῳ τῆς γυναικὸς ἀπαιτήσεως τοῦ ἔχοντος ἀνάγκην ἀρτῶν θὰ ὑπεχώρῃ καὶ θὰ εὐδωκεν». ⁴⁰ Ἀλλ' ἂς ἐποινεθωμεν εἰς τὸν προκαείμενον ψαλμόν: «Θαυμαστόν ἐργον, τὸ ὅποιον ἠργάσθη κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτῶν, κατὰ τὰς παλαιὰς ἐκείνας ἡμέρας. Ἡ παντοδύναμος χεὶρ σου ἐξωλόθρευσεν ἔθνη εἰδωλολατρικά καὶ τοὺς πατέρας μας ἐγκατέστησεν εἰς τὴν χώραν των». Κόπταζε, πόσον λεπτομερῶς καὶ μὲ πόσῃ ἀκριβείᾳ ἀποδίδει τὰς ἐννοίας τῶν πραγμάτων. Δὲν ἐσταμάτησεν, λέγει, τὴν φροντίδα σου, μέχρις ὅτου τὰ πράγματα ἐφάσαν εἰς τὸ σημεῖον τῆς νίκης ἢ τῆς ἡττης, ἀλλὰ ἐπροχώρησεν περαιτέρω ὅν καὶ οἱ ἀντίπαλοι δυνάμεις δὲν εὐρίσκοντο εἰς ἴσην πολεμικὴν ἰσότητητα. Διότι οἱ μὲν εἰδωλολάτραι κατείχον τὴν χώραν, οἱ δὲ Ἰερουσαλίται ἦσαν ξένοι, πού ἦλθον ἀπὸ ἄλλης χώ-

ραν. Ἐ. Ἀλλ' ὅμως ἐγενε, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, τόσον μεγάλη μεταστροφή τῶν πραγμάτων, ὥστε οἱ μὲν εἰδωλολάτραι νὰ ἐσκληρισθοῦν καὶ νὰ καθαροῦν, οἱ δὲ Ἰερουσαλίται νὰ γίνων κατόικοι καὶ πολῖται τῆς πόλεως. Διὰ τοῦτο περὶ ἐκείνων μὲν λέγει: «ἡ χεὶρ σου ἐξωλόθρευσεν ἔθνη» περὶ τῶν Ἰουδαίων δὲ «ὡς νέαν ἐμπέλον κατεφύτευσεν» χεῖρα δὲ δυναμίζει τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐάν λοιπὸν τοὺς Ἰουδαίους ἐκείνους, πού ἦλθον ἀπὸ μακρινὴν χώραν καὶ δὲν εἶχον πόλιν, οὔτε κατοικίαν, οὔτε ἰκανότητα νὰ καταφύγουν καὶ ἐγκατασταθοῦν κάπου, τοὺς ἀπέδειξε δυνατωτέρους ἀπὸ τοὺς μονίμους κατοίκους καὶ μάλιστα τόσον ταχέως, πολὺ περισσώτερον δὲν θὰ περιφρονήσῃ σὰς, λέγει, πού ἀπεδέλατε τὰ εἰδωλολατρικά καὶ πατρῷα ἡθῆ καὶ ἔθνη. Τί λοιπὸν σημαίνει τὸ «ἐφύτευσας»; Ἐσπερώσας. Διότι ἐκεῖνο, πού φυτεύεται, καθίσταται μόνιμον καὶ ἀμετακίνητον εἰς τὴν γῆν. Ὁ Τί λοιπὸν; Ἐπέ μου. Δὲν μετώκησαν οὗτοι; Δὲν ὠδηγήθησαν εἰς ξένους τόπους; Ναί, ὠδηγήθησαν ἀνοικαστικῶς εἰς ξένους τόπους οἱ Ἰουδαῖοι. Ταῦτα ὅμως δὲν ἐγένον ἀπὸ κάποιαν ἀδυναμίαν τοῦ κατοικίζοντος καὶ φυτευτοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συνέβη ἐξ αἰτίας τῶν φυτευθέντων καὶ ἐγκατασταθέντων Ἰουδαίων. Ἐάν οἱ πράξεις των δὲν παρεβάλλοντο ὡς ἐμπόδιον, ἴσως δὲν θὰ τοὺς ἐμπόδιζε νὰ μείνουν εἰς τὰ σπῆτια των. Ἐκακοποίηρες τοὺς λαούς καὶ τοὺς ἐξεδίδες ἀπὸ τὴν γῆν ἐκείνην, Κύριε. Μερικοὶ ἐρμηνευταὶ παραδέχονται, ὅτι ταῦτα ἐλέγχθησαν περὶ τῶν Αἰγυπτίων. Εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται, ὅτι ἐλέγχθησαν καὶ περὶ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἔθνων. Καὶ διότι καὶ δι' ἐκείνους ἐζητήσεν ὁ Παῦλος νὰ τιμωρηθοῦν, ὥστε καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμφανισθῇ καὶ οἱ πολῆμοι νὰ καταστραφῶν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν γῆν. «Διότι δὲν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν μὲ τὰς ἰδίας των ρομφαίας». Ἰκαν' ἄλλον ἐρμηνευτὴν «Διότι δὲν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας μὲ τὴν δοῆθειαν τῆς μαχαίρας των. Ὡ καὶ δὲν ἔσωσαν αὐτοὺς εἰς τὰς μάχας των κατὰ τῶν ἐθνῶν ἡ δύναμις τῶν χειρῶν των, ἀλλ' ἡ δεξιὰ σου χεὶρ καὶ ὁ ἰδικός σου βραχίον καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου προσερχόμενος φωτισμός» (1 Κορ. 4-5). Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «τὸ φῶς. Διότι μετὰ συμπαθείας προσέβλεψες πρὸς αὐτούς». Καὶ ὅμως, δύναται νὰ εἴπῃ κανείς, οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ὀπλισθῇ ὅλοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν των. Εἶχον βεδοίως ὀπλισθῇ. Τὸ ἔργον ὅμως τῆς νίκης τῶν ἐχθρῶν δὲν προήρχετο ἀπὸ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν στρατηγόντα Θεόν. Βλέπεις, πῶς παρουσιάζει τὴν συμβουλήν

34. 1 Κορ. 3, 1-13.

35. Τίτ. 2, 2.

36. Λευκ. 11, 9.

37. Λευκ. 11, 5-8.

38. 1 Παρ. 3, 11.

39. Λευκ. 11, 8.

ὑπὸ τυπὸν προσελθὼς, προτρέπων νὰ ἐξαρτῶμε τὸ πᾶν ἀπὸ τὸν Θεόν, Διὰ τὴν δὲ ὀνομασίαν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κληρονομήσαν τῶν πατέρων. Ἐπὶ τῶν πατέρων καὶ τῶν παύων οἱ ὁποῖοι δὲν κατεκτήσαν αὐτήν, ἀλλὰ αὕτη κατακτήθη εἰς ἄλλην ἐποχὴν. Τοῦτο ἐγένετο πρὸς τοὺς πατέρας ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπόσχεσις. «Ὑμεῖς λέγετε εἰς τὸν Ἀβραάμ, «ὡς τὴν γῆν τὴν ὅποιαν θὰ σοὺ δεξιῶ» καὶ «ὡς σὲ θὰ δώσω τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου»⁴⁰ Ἐχρησιμοποιήθησαν δὲ αἱ λέξεις «δεξιὰ χεὶρ» καὶ «ἐραχίων» πρὸς ἐμπροστικωτέραν παράστασιν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Κυριότερον δὲ ἀνέβηκε τὸν λόγον, καὶ εἰσαγωγῶς λέγει «ὁ φωτισμός τοι προσώποι σου» ἐνίσχυσε ἐκεῖνο, τοῦτέστιν ἡ θεία βοήθεια καὶ πρόνοια. Ὅτι ἦτο ἀρκετὸν καὶ μόνον ἡ θέλησις καὶ μόνον ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐλευσιν τῆς νίκης. Ἐν συνεχείᾳ τοῦ φωτισμοῦ ἀναφέρεται καὶ ἡ αἰτία. ⁴¹ Ὅτι ηὐδοκήσατε εἰς αὐτούς» δηλαδὴ διότι τοὺς ἠγαπήσατε, διότι Σὺ ἠθέλησες, Κύριε. Ὡστε ἡ ἐπιτυχία ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλοφρονήσεως τοῦ καὶ δὲν ἀφείλετο εἰς τὰ προσωπικά των καὶ ταρβύματα αὐτῶν εἰς τὴν ἀρετὴν των.

«Σὺ ὁ ἰδιος εἶσαι καὶ ἰδικός μου, βασιλεὺς καὶ Θεός, καὶ ὁ ὁποῖος δὲ τῆς ἐντολῆς καὶ προσταγῆς σου χαρίζεις τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν ἐκ τοῦ Ἰακώβ καταγόμενον λαόν σου» (στich 5). Ἄλλος μεταφράζει. «Δίδε ἐντολήν πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰακώβ». Καὶ ποία εἶναι ἡ συνέπεια καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν ἀνωτέρω δὲ ἡμῶν, «Ὅλα αὐτὰ ἔχουσιν πολλὴν σχέσιν καὶ δι' ἡμᾶς. Διότι καὶ πρὸς ἡμᾶς δὲ τοῦ φωτισμοῦ λέγει. «Ὅτι καὶ ἡμῶς ἐβίμεθα ἀπὸ γόνου ἐκείνων, καὶ Σὺ εἶσαι, ὁ ἰσχυρὸς Θεός, ὁ ὅποιος ἐκείνοις καὶ τὰ πολλὰ καὶ τὰ σύγχρονα θαυμαστά γεγονότα. Καὶ ἀπὸ τοῦ προέχοντος ἡ δὲ προσταγὴ καὶ ἡ ἐντολὴ καὶ πρὸς ἐκεῖνους καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἀπὸ τοῦ δὲ Σὺ εἶσαι, ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ αὐτὸς Θεός, πρὸς ἐξουσίας ἀναγγεῖ καὶ τότε καὶ τώρα.

Β. Δὲν λέγει πάλιν ὁ ποιητής, ὅτι Σὺ μὲν εἶσαι ὁ Θεός, καὶ ὁ αὐτός, ἐγὼ δὲ ἀναμφερῶς εἰς δ αμφοτέρων Θεόν. Ἀλλὰ φάσκει. «Σὺ ὁ Θεός, πρὸς ἐξουσίας τότε, εἶσαι καὶ ὁ ἰσχυρὸς μου βασιλεὺς καὶ ὁ Θεός μου». Δὲν ἐληιομνησάμεν τὴν ἐξουσίαν σου οὕτως ἀνακηρύττομε ἕλκον κοινά, ὡς προσταγὴν μας. «Σὺ πρὸς ἐξουσίας τὰς ἐντολάς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ τοῦ καταγομένου ἀπὸ τὸν Ἰακώβ» τοῦ

⁴⁰ Γεν. 12, 1

⁴¹ Γεν. 13, 1

τέστιν ὁ ἰσχυρὸς ὁ Θεός καὶ τότε καὶ τώρα καὶ ἡ ἴδια ἡ θεία πρόνοια εἰς ὅλας τὰς γενεάς. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ προερχεται ἡ μεταβολὴ τῆς καταστάσεως ἐπὶ τὸ καλύτερον, ἡ σημαίνει τὸ «ἐδωκας ἐντολήν», σημαίνει Σὺ πρὸς διέταξιν Σὺ πρὸς παραγγελίας νὰ σωθῇ ὁ λαὸς τοῦ Ἰακώβ. Ἐδὼ πάλιν φανερώνει τὴν ἐκκλήσιν, μετὰ τὴν ὁποῖαν συμπαροῦσται ὁ Θεός πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τὴν πειραστικὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν Του. Καὶ δὲν μνημονεύει, ὅπως τὸν πρῶτον τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ μετὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπογόνου προβάλλει τὴν ἀρετὴν ἐκείνου (τοῦ Ἰακώβ) ἐπιδεικνύοντα τοιαύτην τρόπον τὴν ἐνδοκίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μεταχειρῶν.

Γ. «Διὰ τῆς χάριτος καὶ βοηθείας Σου, ὡς ἂν με δύναται κέραια, θὰ καταδάλλωμεν τοὺς ἐχθρούς μας» (στich 6).

Καὶ Σὺ, λέγει, ὁ Αὐτός εἶσαι καὶ ἡ πρόνοια ἡ ἴδια καὶ ἡμεῖς σὲ ἀναγνωρίζομε καὶ τὰ ἰσχυρὰ μετὰ ἐκείνους ὅπλα χρησάμεθα. Τί σημαίνει, τὰ «Μετὰ τὴν βοήθειάν σου τοὺς ἐχθρούς ἡμεῖς θὰ καταδάλλωμεν», καὶ κατ' ἄλλον ἐρμηνεύει τὴν «θὰ διαπραγματεύωμεν ὡς διὰ κερμάτων ἐκείνους τοῦ μᾶλλον τοῦ Ἰακώβ». Σημαίνει ὅτι τῆς ἐπικλήσεως τοῦ δυναμότητος σου καὶ τῆς δυνάμεως σου θὰ ἐκμηδενώσωμεν τοὺς ἐχθρούς μας. Ἄλλος ἐρμηνεύει τῆς λέξεως «θὰ καταδάλλωμεν αὐτούς». Καὶ τί σημαίνει, λέγει τὸ «ἐν σοί», σημαίνει, ὅτι ἔρακα ἡ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομά σου μόνον καὶ ὅλα θὰ καταδάλλωμεν μετὰ μεγάλης μάχης ἐπιτυχίας. Ὅτι δὲν εἶπεν ἀπλῶς, θὰ ὑπερσχυρωμαι ἢ θὰ ἐπικρατήσωμαι, ἀλλὰ θὰ «ἐκμηδενώσωμαι». Δὲν θὰ ὑπολογισώμαι αὐτοὺς ὡς κατὰ τὸ σπουδαῖον, λέγει, οὐτε θὰ τοὺς φοβηθῶμεν καθόλου, ἀλλὰ θὰ τοὺς κατὰ κράτος ὡς νὰ μὴ εἶναι τίποτε τὸ σπουδαῖον. Τοῦτο θέλω νὰ δηλώσῃ ἕτερος ἐρμηνευτὴς λέγει «Ὅτι καταδάλλωμεν» δεικνύων ὅτι τὴν κραταιάν κτην, τὴν χωρὶς ἀγωνίας παράταξιν, τὴν χωρὶς φόβου μάχην.

«Διὰ τὴν θὰ υπηρίξω τὴν ἐλπίδα μου εἰς τὸ πόσον, μετὰ τὸ ὅποιον πολέμῳ καὶ δὲν θὰ με ἁσπῇ ἡ σπαθὴ, τὴν ὁποῖαν φέρω ἐπὶ τῶν χειρῶν μου» (στich 7) καὶ κατ' ἐκφρασιν ἄλλου ἐρμηνευτοῦ «δὲν θὰ με σῶσιν τὸ σπαθί μου. Εἰς τὸν Θεόν ἔχω τὴν πεποίθησίν μου». Καὶ διὰ τοῦτον λόγον τότε χρησιμοποιοῦμεν τὰ ὅπλα. Δαίτη δὲ λήξω, καὶ χρησιμοποιοῦμεν τὸς πόσον καὶ μάχην. Τοῦτο γίνεται, διότι ἔτσι διέταξεν ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο λοιπὸν χρησιμοποιοῦμεν οὐτά, τὴν δὲ ἐλπίδα μου ἥσασαν υπηρίξω εἰς αὐτὸν. Τοιαύτην τρόπον διεπαιδαγωγούνητο νὰ πολεμῶν τοὺς ἐπ' ἐχθρούς ἀντὶ πάντας τῶν περιφρονημένων ὑπὸ τῆς

βεικας δυνάμεις. Ταυτοτρόπως επωλεσμεν και τους νοη-
τους εχθρους των. Και ου λοπόν όταν πολέμησιν κατά του
δικαίου λέγει Δέν στήριγμα· εἰς τὰ ὅπλα μου, οὔτε εἰς
τὴν δύναμιν μου καὶ εἰς τὰς ἀρετάς μου, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ. ⁵³ Α Τοῖσιον πράγματι ἔλεγε καὶ ὁ Δα-
νιὴλ «δὲν σε παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς λυπηθῇς θεοεξομενο,
εἰς τὰς ἀρετάς μας, ἀλλ' εἰς τοὺς πάλλους οἰκτιρισμοὺς σου,
Κυριε.» ⁵⁴

«Σὺ, Κυριε, μᾶς ἔσωσες ἀπὸ ἐκείνους, πού μᾶς κατε-
πείζον καὶ Σὺ παρέδιδες εἰς ἐπαισχυνοὺς ἤτιαν ἐκεῖνους,
οἱ ὅποιοι μᾶς ἐμισοῦσαν» (στ.χ 8) Ὁ ἄλλος λέγει «Ὁτι,
ἔσωσας ἡμᾶς» Διατ., λέγει, πρέπει νὰ ἀναφερωμεθα εἰς τὰ
παλαιὰ καὶ εἰς ὅσα ἐλπίσθαι χωρὶν κατὰ τὴν ἐποχὴν των
προγόνων, Δ ὅτι ἡμεῖς οἱ θιο ἔχομεν πόσας πολλὰς ἀπο-
δεξεῖς τῆς θεας προνοίας, καὶ θραμβιστὰ τὰ τρόπαια νὰ
ἀπαριθμήσωμεν καὶ ἀεικμηθῶμεν νὰ ἀναφείωμεν νίκας
δ' αὐτοῦ καὶ ἀς οὐαυμάστους καὶ παραδόξους. Διὰ τοῦ-
το ἰσχυρῶς εἶπε «κατήσχυνας», διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὅχι
ἀπλῶς μᾶς ἐγλυτώσας, οὔτε ὅτι μᾶς ἔσωσες ἀπὸ τὰ δύν-
τισ τοὺς μόνον ἀλλὰ συγχρόνως κατεντρόπασας καὶ τοὺς
ἐχθρούς μας.

«Θὰ καυχῆσθωμεν καθ' ὅλης τῆς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας
διότι το αὐτὸν ἔχαμεν Θεόν κα, θὰ δοξάζωμεν τὸ ὄνομα
σου ἀκαταπαυστως εἰς τὸν αἰῶνα» (στ.χ 9) Β Ὁ ἄλλος
ἐρωτηθεὶς ἀποβίδε, «Τὸν Θεόν ὁμολογοῦμε καθ' ἐκά-
στην ἡμέραν». Ἐχουν παρέλθει λέγει αἱ θρησκολογίαι τῆς
νίκης καὶ ἤλθε ὁ καιρὸς τῆς εὐχαριστίας μας πρὸς τὸν
Θεόν. Με τὴν φράσιν «ἐλθὴν τὴν ἡμέραν» ἐννοεῖ ὅλην τὴν
ζωὴν. Δ ὅτι, δὲν παυσμεν νὰ ὁμολογοῦμε καὶ νὰ ἐγκωμ-
άζωμεν τὴν παντοδυναμὸν συμπαραστάσιν σου. Τοῦτο ἀ-
ποτελεῖ τὴν δόξαν μας, τὸ καυχῆμα μας, τοῦτο ὁμολογοῦ-
μεν πρὸς πάντας με ὑπερηγάνειν. Καὶ τοῦτο δὲν τὸ κέρυ-
με, ἐπειδὴ κατοικοῦμε εἰς μεγάλην καὶ λαμπρὰν πόλιν, οὔ-
τε διότι ἐκείθα οἱ πρῶτοι, νικηταί, οὔτε διότι ὑπερέχουμεν
τῶν ἄλλων κατὰ τὴν σαματικήν μας δύναμιν. ἀλλὰ ὅτε
ρηφνοῦμεθα, διότι ἔχαμεν ἀληθινόν Θεόν. Καὶ ὅχι μόν-
ον ὅταν ἐμφανῶς μᾶς δοσθῇ, ἀλλὰ καὶ ὅταν φανερωθῇ
καὶ μᾶς ἐγκαταλείπῃς. Ὁ Αὐτὸ σημαίνει ἡ φράσις «ἐλθὴν
τὴν ἡμέραν». Καθως καὶ ὁ Παῦλος λέγει πρὸς εἰς εἰς νὰ
μὴ συμβῇ νὰ καυχῶθαι διὰ τιποτε ἄλλο παρὰ μόνον διὰ
τοῦ σωματός του Χριστοῦ. ⁵⁵ Διότι δὲν ὑπάρχει, ναι δὲν

ὑπάρχει ἄλλη δοξα τόσον μεγάλη, ὅσον ἡ δοξα τοῦ Σται-
ροῦ. Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν ἔλεγε «Ὅχι μόνον δὲν παρα-
τινοῦμεθα δ' αὐτὸς ἐλπίς μας, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὸν
Θεόν.» ⁵⁶ Δ ὅτι τιποτε δὲν δύναται νὰ συγκρίθῃ με τὸ
καυχῆμα αὐτό. Κανείς, λοπόν, ἀς μὴ μεγαλαφραυθῇ διὰ τὸν
πλοῦτον του. Κανείς ἀς μὴ ὑπερηφανεύεται δι' ὁτιδήποτε
ἀπὸ τὰ βιωτικά, παρὰ μόνον δ' αὐτοῦ, διότι ἔχει τὸν Θε-
ον Δεσπότην του. Τοῦτο εἶναι καλλίτερον ἀπὸ κάθε εἶδος
ἐλευθερίαν, τοῦτο εἶναι ἀρελῆμωτερον καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ
οὐρανοῦ. Εάν, λοιπόν, τὰ νὰ καταστῇ κανείς μοθητής τοῦ
ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου, θεωρεῖται, πολλάκις καύχημα διὰ πολ-
λους τῶν ἀνθρώπων σκέψου πόση δόξα πράκτετε δι' ἐ-
κείνους τοὺς γυνετὸς μοθητῆς καὶ ἀκροατῆς τοῦ Θεοῦ. Δ Διὰ
τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, αὐτ' ἄλλου μεγάλου ἀξικωματος, τοῦ-
το παραθέτει λέγων «Ὁ δαδασὶ τοῦ Χριστοῦ ἐσταυρώσαν
τὰ σαρκικά πάθη» ⁵⁷ Εἰς τὸν ἑαυτὸν μεσολαβεῖ τὸ λεγόμε-
νον δ' ἀφ' ἑαυτοῦ, πρὸς κάποιον μεταφράζει «ἀπ' αὐτοῦ» καὶ ἐ-
ρρασιε λέγεται «Σεῖ»

«Τώρα ὁμῶς μᾶς ἀπωθησας μακρὸν σου καὶ μᾶς ἐξη-
τελῆσας καὶ δὲν θὰ ἐξέλθῃς πλέον.» Ὁ Θεὸς μετὰ τὸν στρα-
τιωτικὴν δυνάμειν μας» (στ.χ 10) Διὰφορα ἐρμηνευταὶ
ἀπέδιδον τὸ ἀνωτέρω με τὰς φράσεις «Τώρα δὲ μᾶς ἀπω-
θησας καὶ μᾶς κατήσχυσε» ἢ «δὲν καὶ μᾶς ἀπεμάρτυρες» ἢ
«καὶ θεοῶς μᾶς ἀπεμάρτυρες» ἢ «οὐκ οἱς ἄλλος μᾶς
ἐξέβαλες τοῦ κύβου τῆς φροντίδος σου» καὶ «δὲν προῖ
στασαι εἰς τὰ στρατεύματά μας». Διότι εἰς τὴν ἀπωθησιν
ἀκολουθεῖ, ὁμῶς ἡ κατασχυρῆ, καὶ ἡ γελοιοποίησις ἐνω-
πιον ὄλων καθίσταται, ἀρχὴ τῆς κακοποιθείας «δυνάμεις»
δὲ ἐνταῦθα καλεῖ τὰ στρατεύματα αὐτῶν ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ
στηρίζεται ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ λέως. Καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι
δείγμα τῆς θεας οικονομίας, τὰ νὰ ὑπάρχῃ μετὰ τοῦ ἀρχον-
τος καὶ ἀρχομένων στενὸς σύνδεσμος καὶ ἰσχυρὰ ἀμοιβου-
ότης. Ἐ Διότι ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκην τῶν ὑπηκόων του.
καὶ αὐτο, χρεῖζοντα τὸν προστατῆν των καὶ το σποτρό-
πως ὁ εἰς θεὸν δύναται νὰ ὑπερβῇ διὰ τοῦ ἐτέρου. Καὶ
παρακείμενοι νὰ ἀπαυχεθῇ κάθε παραλογισμός, ὁ Θεὸς ἔ-
καμεν ἔτσι, τὰ πράγματα ὥστε τὰ μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ νὰ
ἔχουν ἀνάγκην τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων. Τοῦτο ἐπέβαλε
καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀψυχοι. Πολλὰς φορές, ἐπὶ παραδείγματι,
ἐσταθεροποιεῖ μὴν κολώνων τολαντευομένων κάποιον μ.

⁵⁴ Ρωμ 8, 31
⁵⁵ Τὰ 5, 24

⁵³ Δαν 9, 18
⁵⁴ Τὰ 6, 14

κρή πέτρα, που ετοποθετήθη από κάτω. Και μικράν τμή-
ν κατεβυνε, όλικληρον πλοῖον, που μεταφέρει, κυριόδας
άνδρας και τὸ σωζει ἀπὸ κινδύνους διαφόρους.

134 Α. Τι σημαίνει, «ἀν και μᾶς ἀπωθήσας» "Οτι παρ'
ὅλα ταῦτα που ὑφίσταμεθα, λέγει, δὲν ἀπομακρυνόμεθα
ἀπὸ σέ, και δὲν παύομεν νὰ σέ δοξολογοῦμε, νὰ σέ ἡμινοῦ-
με και νὰ καυχώμεθα διὰ τὸ ὄνομα σου.

«Ἐπέτρεψες νὰ στρέψωμεν νικημένο πρὸς τὸν ἐχθρὸν
τὰ νῶτα μας και ἵσταναι του μᾶς ἔμισον, ἐπέτρεπες νὰ
μᾶς λαφυραγωγῶν και νὰ θησαυρίζω» (στ.χ. 1). Εἰς
ἐρμηνευτικῇ λέγει: «μᾶς κατέστησες κατωτέρους ἀκόμη και
ἀπὸ του κάθε ἐχθροῦ μας». Κυττάς, τῶς καθίστα με τὸν
λόγον ἑμφανῇ τὰ δεινά και διεκτραγωδεῖ τὴν καταστροφὴν
καὶ δεικνύς, ὅτι, ἂν κα πῶται ἀρετὰ ἀμαρτωλοῦ, ὅμως ἐ-
τιμωρήθησαν και ὑπερβολικὰ.

Β. 7. Τοῦτο και οἱ τρεῖς παῖδες ἐκ τοῦ περισσεύματος
τῆς καρδίας των καιοῦν μέσα εἰς τὴν ἀνοσμένην κἀμινον
και λένουν μᾶς παρέδωκες εἰς χεῖρας παρανόμων ἐχθρῶν
ἀποστατών, που μᾶς μισοῦν θανάσιμως, και εἰς βασιλεῖα
ἀδίκων και ἐκκληρότερων ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους βασιλεῖς
τῆς γῆς» κα ἐν συνεχείᾳ λέγουσι: «κατέστημεν μικρότερο
ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη και ἐξευτελιζόμενοι εἰς ὅλην τὴν
γῆν». Τοῦτο λοιπὸν δηλώνει και, ο Ψαλμὸς και λέγει: Κα-
τέστημεν ἀτιμότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἡ
κριδὴς ἀπεγυμνωθήμεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου φροντίδα. Και
δὲν ἐσταμάτησαν μέχρις ὧς τὰ δεινά, ἀλλὰ ἐκυμαίνθησαν
ὡς λάφυρα μεταξὺ τῶν πολεμίων. οἱ ὅποιοι και μᾶς ἐξμε-
ταλλεύοντο μετὰ κάθε δικαίου σκοπῶν. Αὐτὸ σημαίνει και ἡ φρά-
σις «ἐδηρῶσαν, διὰ τὸ θησαυρίζουσιν οἱ ἴδιοι, ἀφ' οὗ καινοῖς
δὲν ὑπάρχει νὰ τοὺς ἐμπαδίσῃ».

Γ. «Μᾶς παρέδωκες εἰς τοὺς ἐχθρούς μας σὰν προβά-
τα, που προορίζονται νὰ καταφαγωθῶν και μᾶς διοκορ-
πίσας αἰχμαλώτους μεταξὺ τῶν ἔθνων» (στ.χ. 12). Και κατ'
ἄλλον ἐρμηνευτικῇ μᾶς ἐλχίσεις ὅπως τὸ ἄχρυσον. Τ.
σημαίνει ὡς πρόβατα δούλωσας, Σημαίνει, ὅτι μᾶς ἐλα-
μες εὐαλωτους, μᾶς ἀπέδειξες φτηνοὺς και ἀνευ ἀξίας. Δ.
ὅτι ἐκτός ἀπὸ τὰ πρόβατα, που προορίζονται διὰ σφαγὴν
και θρώσιν, ὑπάρχουν και πρόβατα ἀναπαυαγωγῆς, κατὰ
ληλα πρὸς γέννησιν ἄλλων. Και τὰ πρῶτα ἀπὸ αὐτὰ, λόγω
τοῦ ὅτι εἶναι γνησιώμενα ἢ στήρα, χρησιμοποιοῦνται μόνον

146 32x 1 12
1" 32x 3 3"

διὰ θρώσιν. Και, τὸ χειρότερον ἀκόμη ἐστὶ, διαμαρτυρήσαν
οἱ Ἑβραῖοι μεταξὺ τῶν διαφόρων ἔθνων πρᾶγμα παλὺ θα-
ρύτερον δ' αὐτοὺς, διότι δὲν δύνανται, νὰ φυλάττουν τὸν
νόμον ἐκεῖ, μετὰ κάθε ἀκρίβειαν κα, ἐξέπτεσαν ἀπὸ του πατρο-
παράδοτον τρόπον ζωῆς. Δὲν ἐδωρήθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
ἀξία νὰ ζῶμεν ὡς ἓν ἔθνος, λέγει, Ὁ ὅλος ἡναγκάσθημεν
νὰ διασκορπισθώμεν παντοῦ και μόνον δι' ἓν πρᾶγμα εἰ-
μεθα ἱσχυροί, διὰ τὸν δασὸν ζωμεθα μόνον, χωρὶς νὰ εἴμε-
θα ἱκανοὶ πρὸς ἑμῶν ἢ διεκδικῆσιν τῶν δικαίων μας. Αὐ-
τὸ λοιπὸν δηλώνει και ἡ εἰκὼν τῶν προβάτων.

«Ἐπέτρεψες νὰ πωληθῇ ὁ λαός σου ἄντ, μηδὲν αὐτὸ
τμήματος σὰν ἀχρηστοὶ και χωρὶς καμμίαν ἀξίαν δοῦναι.
Και, ἐπαύσαμε ὅλα αὐτὰ εἰς καιρὸν, που δὲν ἦτο πολὺ τὸ
πλήθος ἁμαρτιῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ ἰουλολογίους ἐπέπεσαν ἐναν-
τίον ἡμῶν και μᾶς κατένεκῃσαν» (στ.χ. 13). Ἄλλοι ἀπο-
δίδουν τὴν φρασὴν «ἀντ τμήρι» μετὰ τὴν ἀντιπαράθεσιν ἢ «κα-
τέστημεν ἀχρηστοὶ και ἀνευ τιμῆς ἢ ἑκαμῆς τὴν ἀξίαν
ἡμῶν μικράν». Τὸ δὲ νόημα τοῦ στίχου τοῦτου, ἔχει ὡς ἔ-
ξής, ὅτι καὶ ἐκ πρώτης ὁψεως φαίνεται ὑπερβολικὰ ἀσα-
φής, ἀλλὰ προσέχετε νὰ ἀντιληφθῇτε τὸ νόημα, προκειμέ-
νου νὰ ἀπαγγέλλετε τὸν ψαλμὸν μετὰ συνέσεως. Ε. Ποῖον
λοιπὸν εἶναι τὸ νόημα τοῦ, "Οτι ἔγνων αὐτοί, οἱ Ἑβραῖοι,
πρᾶγμα εὐτελὲς και μηδαμῶν. Δὲν εἴμεθα ἀξιοὶ διὰ τι-
ποτε, λένε, ἀγαροῦζόμεθα ὡς δοῦλοι ἄντ. εὐτελειστάτου τι-
μήματος. Μᾶς, ἐγκατέλειψες, ὥστε ὅλοι νὰ μᾶς κατασκορ-
πίσας και τοῦτο συμβαίνει, λέγει, λόγω τῆς συνήθειας που
ἐπικρατεῖ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συνιῆναι, δηλαδὴ οἱ
ἄνθρωποι νὰ δίδουν μετὰ προθυμίας εἰς ἄλλους πράγματα
ἀχρηστα και εὐτελῆ και ἀνευ ἀξίας. Ἐνφ τὰ σπουδαῖα πρᾶ-
γματα και ὅταν ἀκόμη τὰ δώσωμεν, τὰ προσφέρουμε μετ'
μὴν μεγάλην ἐνφ τὰ ἀνάξια λόγου πράγματα προσφέρο-
μεν δωρεάν. Τοὺς ἀχρηστοὺς δούλους, ἄλλοι μὲν ἱδικτῇ-
ται τοὺς πωλοῦν εἰς τὸ ἡμῶν τῆς ἀξίας των, ἄλλοι δὲ τοὺς
δίδουν και δωρεάν χωρὶς νὰ λάβουν κοινὴν τιμὴν. Ἐάν
δὲ ἡ πωλητικὴ ἐνός πράγματος εἰς μεκμμένην τιμὴν διε-
κυή τὴν εὐτελῆ ἀξίαν του, τότε φαντασθῇτε πόσον ἀσπῆ-
μικτον εἶναι ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα που ὁ δὲτα χωρὶς καμμίαν
πληρωμὴν, δωρεάν. 158 Α. Τὸ ἀνωτέρω λοιπὸν σημαίνει ὅτι,
ὅπως εἰς ἀνθρώπος ἤθελε πετάξῃ τὰ ἀχρηστα εἰς αὐτοῦ
πράγματα, ἔτα, και ἐσύ, Κύριε, μᾶς ἐγκατέλειψες σὰν νὰ
μὴ ἔχομε καμμίαν ἀξίαν και μᾶς περιεφρόνησες ἀφάντα-
στα. Τοῦτο δηλώνει και ἐπαγωγικῶς, ὅταν λέγῃ: «μᾶς ἐ-
κυριεύσαν οἱ ἐχθροὶ μας χωρὶς νὰ καταδικάσωμεν πολλὰς

πολεμικός κραυγας και θριαμβολογίας» ἤτοι διὰ τὰ μᾶς ἀγοράσαν· Διὰ τοῦτο καὶ κάποιοι ἄλλοι λέγε, «εἰς τὴν ἐκτίμησιν μας» δηλαδὴ «εἰς τὴν πωλήσιν μας»· Διότι ἡ τ-μη θεωρεῖται ἀντάλλαγμα¹⁸ οἰκονομικόν. Πωλοῦμε πολλὰ-κις τὸν δοῦλον μας καὶ λαμβάνομεν ἐκ τῆς πωλήσεως αὐ-τῆς ὡς ἀντάλλαγμα χρυσὸν ἢ ἀργυρον.

Β «Ἐπείτρεψες νὰ γινώμεν ἐμπαιγμός ε-ς τοὺς γε τὸν κοὺς μας, λαοὺς, χλευή καὶ περιγέλως εἰς τὰ τρ γέρω ἔθνη» (στῆχ 14) Ἄλλος μεταφράζει «διεπομπευόμενον». Καὶ ὁ Ψαλμός συνεχίζει «μᾶς ἔθεσες μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὡς κοκὸν παραδείγμα» (στῆχ 15). Βαρεῖα καὶ ἀφόρητος ἡ τ-μωρικὴ αὕτη καὶ πρὸ πάντων τὸ νὰ συνεθίζονται ἐκ μέρους ἄλλων τῶν ἐθνῶν, νὰ υποφέρουν διὰ αὐτὰ ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ εὐρίσκωνται ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐμπαίκτης γέρω των καὶ νὰ τοὺς περ δάλλουν ἀπὸ πανταχοῦ οἱ χλευασταὶ των. Τί σημαίνει. «Παραβολή», Παραμιμῶδης διήγησις, πα-ραδειγματική ταπεινωσις. Διότι αὐτοὶ, ποὺ τοὺς ἐκώκλω-ναν ἦσαν μολυσμένο καὶ ἀνασθητοὶ, ποὺ ὅχι, μόνον δὲν τοὺς εὐσιπλαγχίζοντο, ἀλλὰ τοὺς ἐνέπαιζον. Αὐτὸ ἦτο προ-ποιήτης τοῦ τοῦς ἐπλήγωνεν ἐσωτερικῶς καὶ τοὺς ἐβασά-νεζε τοὺς Ἰουδαίους. Κατὰ τὴν γνώμην μου ἐδῶ ἐννοεῖ ὡς ἔθνη τοὺς Ἀραβας, ποὺ κατοικοῦσαν περὶ αὐτῶν τότε.

Γ «Οἱ λαοὶ, οἱ παροικούντες κινοῦν τὰς κεφαλὰς των εἰρωνικῶς καὶ χλευαστικῶς εἰς ὄφρος μας καὶ διὰ τὴν κα-ταστροφὴν μας» (στῆχ 15) Ἄλλος χρησιμοποιοῖ ἐδῶ τὴν λέξιν «μετακίνημα» καὶ ὁ Ἑβραῖος «Μακινουδ». Ἡ λο τὸν σημαίνει τοῦτο, «εἴτι, μᾶς μετακίνησεν» πρὸς τὴν παράτα-ξιν τῶν περιφρονημένων λαῶν, ἢ διὰ τοῦ σχήματος τῆς κ-νήσεως τῆς κεφαλῆς δεικνύει τὴν υπερβολικὴν εὐχαριστη-σιν, ποὺ ἠαυθάθησαν οἱ ἔθνη ἐξ αἰτίας τῆς καταστροφῆς τῶν ἰουδαίων τότε.

«Ἡμεῖς δὲν παρέρχετα, κατὰ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ εἶνα εἰς τὴν οὐκείν μου ἢ ἐντροπή, ποὺ αἰσθάνομαι. Ὁ ἐμε καὶ τὸ ἔθνος μου καὶ ἡ κατασχόνη, ποὺ μὲ ἀναγκάζει νὰ κύ-πτω πρὸς τὴν γῆν ἐντροπισσόμενον τὸ πρόσωπόν μου, ἢ ἐντροπή αὐτὴ ποὺ κατεκάλυψε τὸ πρόσωπόν μου. Ἐντρο-πισμα καθημερινῶς λόγῳ τῆς ἀνεπισπεκτικῆς καὶ περιφρονη-τικῆς φωνῆς τοῦ καθενὸς τοῦ μὲς ὑβρίζε καὶ μᾶς κατη-γοροῖ. Λόγῳ τοῦ ἀγνώστου καὶ γεμάτου ἀπὸ περ φρόνη-

18 Ὡς ὁ Κρονόστατος ἀναφέρει· «ὁ λέξιν ἀλλοτρίαν καὶ τὴν λέξιν «ἐκτίμησιν» τὴν ἀποκρὶ ἔχει· τὸ ἴσ' ἔχειον χρησιμοποιοῦμεν σὲ μερὸν φιλολόγων. Ἡ πρώτη λέξις σημαίνει· ἀντάλλαγμα ἐμπορεύ. ἐνδὲ δὲ δεύτερά σῃ εἶναι παλαιὰ καὶ κραυγὴ».

σιν προσώπου καὶ τῶν λογῶν ἐλεμμάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῶν δικτῶν» (στῆχ. 16, 17). Ἄλλος τὴν λέξιν ἐντροπήν ἀποδοῖ με τὴν λέξιν «ἀσχήματα» καὶ τὸ «καταλαλοῦντος» ἀντακαθιστῇ με τὸ «διασφραμιζόντος». Ὡς γελοιοποιήσις των ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν δικτῶν των, αὕτη περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας τιμωρίας τοὺς ἐπλήγωνεν ἐσωτερικά. Δ Ἐπειδὴ πάντοτε καὶ χωρὶς κομμίων διακοπῆν ἀπελάμβανον εὐημερίας καὶ εὐτυχίας καὶ ὑπερ σχυον δλων τῶν ἐχθρῶν των, δ ἂ τοῦτο ὅλοι τότε ἐξεπλήγησαν καὶ ἐ-μείναν ἄνοδοι, διότι, ο Ἑβραῖοι, ἔπασαν καὶ ὑπεσκελισθη-σαν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ σηκώσουν αὐτὲ κεφάλι, ἀλλὰ συ-νοχῶς καὶ ἀδικοκῶς ὤφισταντο τ' αἰσῶς.

«Ὅλα αὐτὰ τὰ θεῶν ἐπλήθον ἐναντὶν οὐ μὲς καὶ ὅμως δὲν σὲ ἐλησμονήσαμεν καὶ δὲν παρεβιάσαμεν τὴν διαθή-κην ποὺ ἔκανες με τὸν Ἀβραάμ» (στῆχ. 18) Ἄλλος λέ-γει «Καὶ δὲν περιφρονήσαμεν τὴν συνθήκην σου». Ἡμεῖς, λέγει, ἐβαδίσσαμε ἀντιθέτως πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους Δ· ὅτι ἐκεῖνο μὲν καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ θεῶν, ποὺ ὑπεστήμεν, ἦ-σαν παρηκρινισμένοι ἡμεῖς δέ, λέγει, καὶ μετὰ τὰ θεῶν ἐμείναμε ἀμετακίνητοι, χωρὶς νὰ μεταβάλλωμεν γνώμην. Αὐ-τὰ λέγει, ὁ Ψαλμωδὸς ὡς ἐκπρόσωπος ἐκείνων. Καὶ ὅσοι σκέπτονται παρόμοιως με αὐτοὺς καθίστανται σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν των καὶ με ὁρίστας ἐλπίδας ἀνθρωποῖ.

Ε Διὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνουν μετὰ τοῦ Δακίηλ καὶ τῶν τριῶν παίδων τὸ «ἡμαρτήσαμε καὶ ἐπέσαμε εἰς παρο-νομας»¹⁹ καὶ ὅμως «δὲν παρέβημεν τὴν β αἰθήρην σου». Ἐ-τοὶ δὲ ἐξυψώσαν καὶ τὸ φρόνημα τῶν συμπολεμιστῶν των. Διότι ἂν καὶ ἐπάθαμεν τὰ μέγιστα κακά, λέγει, ὅμως δὲν τοῦκομεν νὰ εἰμεθα καὶ ἀπάγομεν τῶν υπερβολικῶς εὐ-εργετηθέντων πατέρων μας, καὶ δὲν ὑπεκύψαμεν εἰς τὰς μεγάλας συμφορὰς καὶ συνεπῶς ὑπάρχει, μεγίστη ἐλπίς πρὸς σωτηρίαν μας.

Β. Αὐτὸ το ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς σὰς ἔλεγον, αὐτὸ καὶ πό-ρα ἐπαναλαμβάνω, εἴτι, τὰ φρονήματά των τὰ παρουσιάζ-ουν ὑπὸ μορφὴν προσευχῆς, σὺν νὰ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς των.²⁰ Δ Διὰ ποῖον λόγον ἀπεργασταῖν διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Τὸν θεὸν ἔχετεν προ'στώμενον μὲς. Ἐάν εἰς κάποιο σημεῖον παρεπληθήσαν παραβάσεις τοῦ θεοῦ νόμου, ἐτιμωρήθημεν διὰ τοῦτο. Τοὺς περισσοὺς ὑ-παμείναμε με γενναϊότητα. Ἐχομεν ὁδηγὸν μὲς τὸν σκό-νιον προστάτην καὶ αὐτῶν τῶν ἁμαρτωλῶν. Διὰ τοῦτο πρέ-

19. Δὲν β. 29

πει να ἀναμένωμεν ἀπὸ παντοῦ εὐνοϊκὴ λύσις τῶν δεινῶν μας. Ὅλοιπόν σημαίνει· «Δὲν παρεδίδην τὴν διαθήκη σου». Σημαίνει, ὅτι δὲν παρεδίδαμεν τὰς ἱερὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας μᾶς ἐνεπιστάθησαν οἱ πατέρες μας, ἀλλ' ἐτηρήσαμεν αὐτάς μετὰ μεγάλης ἀκριβείας. Καὶ πράγματι εἶναι μεγάλη ᾠδὴ να παραδοῖν κενεὶς τὸν ἥλικόν νόμον, ποῦ ἐδόθη δ' αὐτὴν ἀσφάλειαν ὅλων, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέψει οὐτε ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ ἀδικούμεθα καὶ γενικῶς ἐμποδίζει τὴν κακίαν. Ὅταν λοιπὸν κάποιος παραδοῖν τὸν νόμον, ποῦ τόσο ὀφέλιμ προσφέρει, εἶναι ἄχαρ στος.

Ὁ «Δὲν ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ μακρὰν ἀπὸ σέ ἡ καρδία μας», ἥτο κατ' ἄλλον, «δὲν ἀπικολλήθη ἀπὸ σέ ἡ καρδία μας»· καὶ δὲν ἐπέτρεψες νὰ παρεκκλινῶμεν τὰ βήματά μας ἀπὸ τὸν νόμον σου». Ἄλλος πάλιν μεταφράζει· «δὲν ἀνεκλήθησαν οἱ πρὸς ἡμᾶς θεθεῖσαι ἀνθρώποι καὶ ἐν τοιαύτῃ σου» ἢ ἄλλος «δὲν ἀπεστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ μακρὰν ἀπὸ σέ ἡ καρδία μας καὶ δὲν παρεξέκλινον τὰ βήματά μας ἀπὸ τὰς διατάξεις σου». Αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἶπει εἰς τὸν προηγούμενον στίχον, αὐτὸ ἐδῶ καὶ πάλιν λέγει, ὅτι καὶ μέσα εἰς μιαν τόσο μεγάλην τρικυμίαν κακῶν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον παρασελεύσθησαν οἱ πόδες μας. Καὶ πολὺ ὀρθῶς ὠμίλησεν. Διότι, ὅπως ὁ ἥλικός νόμος ὁδηγεῖ πρὸς τὰ ἑμπρὸς τὸν ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ ἡ παρανομία τὸν ἀνσγκάζει εἰς ὑποχώρησιν. Καὶ ὅπως ὁ νόμος παραγγέλλει νὰ βαδίζωμε τὸν ὀρθὸν δρόμον, ἔτσι καὶ ἡ παρανομία μεταποστίζει τὸν ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐρημίαν καὶ ἄδυστον χώραν. Ὅδὸν λοιπὸν ἀνοικαίει τὸν νόμον ἐδῶ. Ὁ τοῦ δὲ νόμου «ἐξέκλιναν», τὸ ὁποῖον οἱ ἄλλοι μεταφράζουσιν «οὐτε ἂν νεκλήθησαν τὰ μέρη τοῦ νόμου, ποῦ ἀφοροῦν τὴν ἐπανόρθωσιν μας», ὁ Ἑδραίος τὸ ἔλεγε· «Οὐσθεὶς ἀσσυμενοῦ μὲνί δραχμὴ». Ἐάν δὲ θελήσῃ κάποιος νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἀράσιν κατὰ τοὺς Ἑβραίους μεταφραστικῶς καὶ ὄχι κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, τότε τὸ «ἐξέκλιναν» πρὸς τοὺς ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου» σημαίνει ὅτι, μᾶς μετακίνησες ἀπὸ τὸν νόμόν σου καὶ μᾶς ἔστειλεις εἰς ξένην χώραν, γεγονός, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπέτρεψε τὴν πέλσιν τῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων.

«Διότ' μᾶς ἐποπείμασες καὶ μᾶς ἀπεστείλεις εἰς τόπον κακοπαθείας» ἢ κατ' ἄλλον «εἰς τόπον ἀκατοικητόν» ἢ «εἰς τόπον τῶν Σειρήνων». «Μᾶς ἀπέστειλεις εἰς τόπον ὑποδουλώσεως, ὅπου μᾶς ἐκάλεσεν ἡ ὄρερά σὺ ἀ τοῦ θανάτου» (στῖχ 20). Ἄλλος λέγει «μᾶς κατετρόμαξες». Αὕτῃ ἡ φράσις, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐλήχθη διὰ στροφῆς τοῦ προ-

σώπου πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν Θεόν ὅπου καὶ ἐξέστραβον τὰ δευὰ καὶ λέγουσι. Ὁ «ἡ ἐντροπή καὶ ἡ κατασχίση τοῦ προσώπου μου με ἐσκέπασε ἐξ αἰτίας τῆς φωνῆς τοῦ ἔχθρου, ποῦ με ὠνείδιζε καὶ κατελάλεε εἰς ἔσθρας μου διότι, ἐπέτρεψες Κύριε, νὰ ταπεινωθῶμεν». Καὶ ἐάν ὅμως λάβῃ κάποιος τὸ ἀνωτέρω νόημα συμφωνικῶς πρὸς τὸ «Σὺ ἐπέτρεψες με τὰ βασανιστὰ νὰ χάσωμεν τὸν δρόμον μας, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ἰσχύς σου δρόμος», πάλιν καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ποῦ προηγουμένως ἀνεφέραμεν. Διότι φανερώμεν, πῶς ὁ Θεὸς ἀπέθηκεν αὐτοῦς, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς διαβίωσης των καὶ ἀπὸ τὰς συνηθείας των καὶ νὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὰς ἐρήμους ἐγκαταλελειμμένους ἀνάμεσα σὲ ἐχθρὰ καὶ ἔθνη. Αὐτὸ ἐκριβῶς σημαίνει καὶ τὸ «μᾶς ἐκάλεσεν ἡ ὄρερά σὺ ἀ τοῦ θανάτου». Ἀναφέρει δηλαδὴ τοὺς κινδύνους, ποὶ προκαλοῦν τὸν θάνατον, πῆλσον τῶν ὁπίσθεν κινδύνων ἐδρεῖε ὁ θάνατος. Εἶναι οἱ κινδύνοι, τοὺς ὁποῖους ἡ Γραφὴ ἐνομάζει «ἀδύνατος θάνατος» καὶ «πύλας ἄδου». Ἐδῶ ἐπισης παριστᾷ τὸ ἀδύνατον τῆς διαφυγῆς ἐκ τῶν δεινῶν καὶ τῆς σκῆς αὐτῆς τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐπικαλύψεως ὅτ' αὐτῆς τῶν πάντων, ὅποτε δὲν ἤμποροῦμε νὰ εὕρωμε τρόπον ἀπαλλαγῆς ἐξ αὐτῆς καὶ οὕτε μὴ κρὰν ἀνάπαυσις δὲν διωόμεθα νὰ δοκιμάσωμεν συνεπίεσιν τῆς κατὰπίστεως τῆς.

Στῖχ 21, 22. «Ἐάν εἶχαμεν ληρμονήσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μας καὶ ἂν ἐστηκώσαμεν ὑπευθύνως τὰς χεῖράς μας πρὸς ψευδί καὶ ξένον Θεόν, δὲν θα τὸ ἀντελαμβάνετο τοῦτο ὁ Θεός, δ' αὖ νὰ μᾶς ζητήσῃ εὐθύνην διὰ τὴν ἐδωλευσάμεναι μᾶς ταυτὴν. Διότι Αὐτὸς γνωρίζει καὶ τὰς ἀπακρύφους σκέψεις καὶ διαθέσεις τῆς καρδίας». Τοῦτο εἶναι ἀποδείξεις ἐγγνωμῶν δουλιῶν, τὸ νὰ μένουν σταθεροὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν δεσπότην Θεὸν λατρείαν των, κατ' ἡν ἐποχὴν πύσχον καὶ ὑποφέρουσιν. Αὐτὰ εἶναι διδάγματα πραγματικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀληθοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν Θεοσέβειαν. Ὁ Αὐτὰ τὰ παραδείγματα διδάσκουσιν καὶ τοὺς ἀκροατάς, νὰ μὴ ὑποκρινόμενα, ἀλλὰ νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν καρδίαν. Διότι, λέγει, γνωρίζω τὰς ἀπακρύφους σκέψεις καὶ τὰς διαθέσεις πάσης καρδίας ὁ Θεός. Αὐτὰ λέγουσι διὰ νὰ φοβῶσιν τοὺς ἐαυτοὺς των ὥστε νὰ μὴ διαλογίζωνται τιποτὲ, ποῦ δὲν ἄρῃσι εἰς τὸν Θεόν. Κότταξ καὶ τὴν μεγάλην ἐπίδοσιν των εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι, συνεχίζει ὁ Παύλος καὶ λέγει· «Ἄλλ' ἔπειτα, Κύριε, πρὸς χάριν Σὺ ὑφιστάμεθα μαρτυρία τὰ ὅποια καθημέρ-

ὡς μᾶς φέρουν πλησίον τοῦ θανάτου καὶ ἐθεωρήθημεν ὅτι ἡ τὴν πίστιν μᾶς ὡς προσβάτα σφραγισμένα εἰς σφαγὴν» (στ' 23). Εἶνα πρόθυμοι πολὺ σπουδαίον γεγονός νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ πραγματικοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ ἀποκόμωμεν στρέφοντες ἄλλου τὰ μύτια μας. Καὶ πολὺ σπουδαιότερον ἀκόμη πράγμα εἶνα τὸ νὰ διατηρώμεν τὴν ἰσχυράν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ὅταν ἀντιμετωπίζωμεν συνεχεῖς θανάτους καὶ καθημερινούς κινδύνους. Σκέψου δὲ πόσον σπουδαίον εἶδος εὐσεβείας καὶ φιλοσοφίας εἶνα, τοῦτο, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος αὐτὸ τὸ ἴδιον γεγονός ἀναφέρει, ὅτι εἶναι ἀπαριθμῆ εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοὺς ἀποστολικούς κινδύνους, τοὺς οὐροῖς σου μὲ συνεχῶς πιπτοῦσαι χιονοπρόβες.⁵⁰ Ἀληθῶς! Πόσων στεφάνων καὶ πόσων τιμῆς ὅξιο, εἶνα, αὗτοι, ὅταν, ἐν ᾧ ζοῦν εἰς τὴν περιόδον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, φαίνονται, ὅτι ἐπέτυχον πνεύματι καὶ καρπῷ τοῦ πνεύματος, τοῦ ἁγίου, τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ οὐκ ἔπαυον ἀλλὰ κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν. Ἀπὸ δὲ λέγει «ἐνεκα τῆς ἀγάπης», Διὸς ἥτο δυνατόν εἰς ἡμᾶς, λέγει, νὰ ἀλλάξωμεν παρὰ τὸν Θεόν, νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν πατρικὴν κληρονομίαν καὶ νὰ ἀναβῶμεν εἰς ἀσφαλὲς θέσιν. Ἀλλὰ προτιμώμεν νὰ ὑποφέρωμεν μᾶλλον καὶ νὰ διαφυλάττωμεν τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, παρὰ νὰ ἀπολαμβάνωμεν ἡσυχίαν, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὰ ποτήρια δόγματα.

Ἐ «ἐθεωρήθημεν ὡς προσβάτα σφραγισμένα εἰς σφαγὴν». Μετὰ τὴν μεγάλην εὐκολίαν, λέγει, θύναται νὰ μᾶς φονεύσῃ, μετὰ τὴν δὲ σφαγὴν τὰ πρὸς σφαγὴν προσβάτα. Ἐδῶ ὁμῶς δεῖκνυται καὶ τὴν ἐπεικίαν καὶ τὴν πραότητα αὐτῶν. Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι εὐρισκόμεθα ἐκτεθειμένοι εἰς τὸσον μεγάλον κίνδυνον, μένομεν σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι εἰς τὴν γνώμην μας. Ἐδῶ πρέπει νὰ μᾶς προκαλεσθῇ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία διετήρησεν αὐτοὺς, παρ' ὅλον ὅτι, οὗτοι, ὁμοιωθῶντες ὡς προσβάτα σφαγῆς καὶ καθ' ἑκάστην ἀπέθνησκον, καὶ δὲν τοὺς ἄφικε νὰ ἀποθάνουν.

Στ' 24, 25. «Σήκω ἐπάνω! Διὰ κοίμῃς, Κύριε.» Κατ' ἄλλον ἐρμηνευτὴν «Διὰ τὴν κοίμῃς μὲ κοιμώμενος». Ἄλλος λέγει «Ἐγέρθητι ἀπὸ τὸν ὕπνον». Ἄλλος γράφει «Ἐξύπνω». «Σήκω ἐπάνω καὶ μὴ μᾶς ἀποθῇς ἀπὸ κοντὰ σου

⁵⁰ Ρωμ. 8, 26
⁵¹ Α. Κορ. 13, 31

πρὸς τέλος καταστροφὴν μας. Διὰ τὴν σφαγὴν ἄλλου τὸ πρόσωπόν σου, διὰ νὰ μὴ μᾶς βλέπῃς.» Ἄλλος λέγει. «Διὰ τὴν κοίμῃς τὸ πρόσωπόν σου.» Καὶ συνεχίζει ὁ μεταφραστής «Διὰ τὴν ἀποθνήσκου τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν θλίψιν μας.» Ἄλλος ἐρμηνεύει «Διὰ τὴν ἀποθνήσκου τὴν κακίαν μας.» Αὐτὸ δὲ, τὸ ὁποῖον λέγει, ὁ μεταφραστής εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς, εἶνα τὸ ἐξῆς. Δύνασαι νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὰ δευρὰ Διὸς αὐτὰ τὰ δευρὰ δὲν συμβαίνειν ἐξ ἀδυναμίας ἰδικῆς σου εἰς βάρος μας, ἀλλὰ κατ' ἀνοχήν σου καὶ μόνον. Καὶ «ὕπνον» ἐδῶ θεωρεῖ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀνεκτικότητα, ἀνστάσιν δὲ καὶ «ἐγερσιν» τὴν κατὰ τὴν ἐκθεσίαν ἐκδοκίαν ἐν μὲ τὴν λέξιν «πρόσωπόν σου» θέλει νὰ δηλώσῃ τὴν θεϊνὴν ἀντιλήψιν, τὴν πρόνοιαν, τὴν θεϊνὴν φροντίδα καὶ συμπάρσασιν.

9 «Διὰ τὴν ἀποθνήσκου τὴν ἀποθνήσκου μας.» δὲ τὴν ἐν γινώσκου τὴν. Δὲν εἶπε διὰ τὴν ἀποθνήσκου τὰ κατὰ τὴν ματὰ μας. Δὲν ὡμίλησε περὶ τῆς σταθερᾶς ἐλπίδος, καὶ πιστεύει τὸν εἰς τὸν Θεόν. Δὲν ὡμίλησε περὶ τῆς δοκιμασίας τῆς ψυχῆς τὴν εἰς τοὺς μεγάλους πειρασμούς. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναφέρουν, ἀλλὰ μόνον ὅταν ἀπολογουμένη, ὑπὲρ τῶν ἐαυτῶν τῶν Ε. Ὅταν δὲ ζητοῦν τὴν συμμοχίαν τοῦ Θεοῦ τότε, ὅπως οἱ κατὰ δίκην, προβάλλουν τὰ δευρὰ τῶν μόνων, προκαλεῖται νὰ ἀποκρίσῃ τὴν ὑπερίσταν τῶν. Ἐπειδὴ ἐτιμωρήθησαν, λέγει, ἐπεὶ δὲ διετρέξαν τὸν ὄχλον τῶν καὶ νύθων. Ταῦτα καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ πολλὰς φορές καὶ ἄλλο ἀπὸ τὰς προφητείας. Αὐτὰ ἔλεγον οὕτως, παρ' ὅλον ὅτι τίποτε δὲν ἐγνώριζον, οὔτε περὶ γεννῆς καὶ σκηνίου κολάσεως οὔτε περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ οὔτε εἶχον διδοχθῆ νὰ σκέπτωνται παρόμοια πράγματα. Καὶ ὁμῶς ὅλα ταῦτα τὰ ὑπέφερον μὲ μεγάλην ὑπομονήν.

10 Α. Στ' 24. «Διὸς κατέπεσον εἰς τὸ χάσμα ἐξήντηλῃν ἡ ψυχὴ μας καὶ ἐκώλησαν εἰς τὴν γῆν τὰ σπλάγχνα μας.» Ἐπειδὴ προηγουμένως ἀνέφερον περὶ κατὰ ἐξῆς ὡς λέγων «λησμονεῖς τὴν ταπεινώσιν μας», τώρα ἀναφέρει καὶ τὸ εἶδος τῆς κακώσεως καὶ ταπεινώσεως τῶν. Αὐτὸ δὲ, τὸ ὁποῖον λέγει, εἶνα τοῦτο. Ἀπολώσθημεν, ἐτάφημεν εἰς τὴν γῆν πλέον καὶ δὲν εἴμεθα εἰς καλυπτερόν μοῖραν ἀπὸ τοὺς νεκρούς.

Ἐδῶ δικαίως δύναται νὰ εἴπῃ καὶς ἀναγνωτικῶς περὶ τῆς ψυχῆς ἐκείνων, τοὺς λυγροὺς ὅτι ἔχον ταπεινωθῆναι καὶ εἶναι κατὰ τὴν εἰς τὴν γῆν. Ἐπίσης, δύναται νὰ εἴπῃμεν ὅτι οἱ γαστριμαργοὶ ἔχον, λόγῳ τῆς λαμπραίας τῶν, κολλήσε τὴν κοιλίαν τῶν εἰς τὴν γῆν.

Β Ἀκόμη. Λιαν ἐπιτυχῶς θὰ ἔλεγεν, ὅτι πάσχει, καὶ ὑποφέρει, τὰ ἴδια καὶ ἐκεῖνος, που εἶναι, προσκεκολλημένοι εἰς τὸν ἕνα καὶ χάσκει πρὸς τὴν λάσπην,⁵² καὶ τὴν ἀσωματων ψυχὴν του τὴν ὑπεδούλωνε ποιουτοτρόπως εἰς τὴν στάκτιν. Διότι τὸ ἄλλο εἶναι ἡ ὠραιότης τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, παρὰ χῶμα καὶ λάσπη ἢ καὶ ἀκόμη χειρότερον. Ἐάν ἀμφιβάλλης, ἐξετάζει τοὺς τάφους τῶν ἀνθρώπων καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὴν λάσπην καὶ τὴν σκάνην. Διότι δὲν το προσώπων ἀποβάλλη τὴν παρούσαν ζωὴν ἀκόμη καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, παρὼν ὅστις ποῖον ἀκριδῶς εἶναι καὶ ὅταν κατορθώσῃ τὸ γῆρας καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀσθένεια, τότε θὰ ἀντ'ληφθῇ τὸ φαινόμενον τῆς σωματικῆς ἐφημερότητας. Θὰ καταλάβῃς, ὅτι τὸ σῶμα εἶναι λάσπη. Ἀλλ' ὁ Θεὸς, σὰν σοφὸς δημιουργὸς ἔσται, ὥστε ἐκ πτωχοτάτης ὕλης νὰ παρασῇ ἀνεπιτήδευτοι, κάλλος καὶ ὁμορφίαν. Ὁ ὅχι, θὰ νὰ πορνεύῃς, ἀλλὰ θὰ νὰ σοῦ παρασῇ ὁπόδ'εἶναι τῆς ἰσχύος του σοφίας. Μὴ λοιπὸν ὑβρίζῃς τὸν τεχνὴν αὐτὴν τὸ ἔργον τῆς σοφίας του καὶ τὸ καθιστᾷς ὑπόθεσιν ἀσελγείας καὶ πορνείας. Νὰ θαυμάζῃς θεόπως τὴν ὠραιότητα, μέχρι σημείου ὅμως, πᾶν νὰ θεράζῃς τὸν Θεὸν καὶ μὴ προχωρήσῃς περαιτέρω εἰς τὸ νὰ προκαλήσῃς τὸ πάθος σου. Θεωρεῖς σποιδόσιον τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἐπιλαβὴ τὰ σῶμα. Λοιπὸν χρειάζεται νὰ προσκυνήσῃς τὸν δημιουργὸν του καὶ ὅχι νὰ τὸν ὑβρίξῃς. Ἐάν κάποιος ἐλάμβανε τὸν χρυσοῦν ἀνδράντα ἑνὸς ἀξιώματος καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ λέως καὶ τὰ ἔρριπτεν εἰς τὸν θόρον καὶ εἰς ἄλλα ἀπιδασκὰ καὶ μὲν, εἶπε μοι, δὲν θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐτοῦτος. Δι' ἔαν δὲ ὁ ὑπαύθυνος παρεθέσῃς μὲς ἀνθρωπίνης ἐντολῆς καὶ διατάξεως θεωρεῖται ὅτι μὲς μεγάλης τιμωρίας, τότε ἐκεῖνος, ποῦ ἀτιμάζει τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πορνείας, ποῦ τὸ μῶρον θὰ ὑποστῇ καὶ πόσον μεγαλύτερα θὰ εἶναι, ἢ τιμωρία αὐτοῦ, ὅταν εἶναι καὶ ἐγγυῶς καὶ ἀπράττει, τὸ ἀμάρτημα τῆς μοχθείας. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ὅτι σὲ ὤθησιν εἰς τὸ ἀμάρτημα ἢ ἐμφορὰς ἐπιθυμία. Διότι διὰ τοῦτο συνεισλήθη ὁ γάμος, διὰ νὰ μὴ προχωρήσῃ πέραν τῶν καθορυσθέντων ἡθικῶν ὁρίων. Παρατήρησε δὲ, πόσον με γάλλης τιμωρίας ἔξω θὰ εἶσαι, ὅταν παραβῇς τὴν σχετικὴν ἐντολήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐπρονόησε καὶ διὰ τὴν ἀνάπαυσιν σου καὶ διὰ τὴν ἀξιοπρέπειάν σου, συνιστῶν τὸν γάμον, διὰ νὰ καταπραΰνῃς τὴν λυσσώδη ἐπιθυ-

52. Ἡμεῖς συνηθίζομεν εἶναι ὁ πρὸς Χρυσόστομον καὶ τὸν κερμασὶν τοῦ ἔργου, εἶναι ὅτι εἶναι νύμφη εἶναι, τὸν.

μὴν τῆς φύσεως, μοῦ τῆς συζύγου καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ κινδυνεύῃς νὰ παρανομήσῃς καὶ νὰ ἀποφύγῃς κάθε ἀπρέπειαν. Ἐξ οὗ δὲ μετὰ τὴν παράδοσιν σου ὁράσεις τὸν Θεόν, ποῦ τὴν πρὸν οἶον ἐπέδεξε διὰ σέ. Διότι, λέγε μοι, ἔαν ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νομοθετῆσαι τὸν γάμον, ποῦν ὡθῇσιν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν θὰ ὑφίστατο. Καὶ πόσον μεγάλην τιμωρίαν θὰ ἐπέσειες τότε, εἶναι χρέος σου νὰ εὐχαριστῇς καὶ νὰ θεράζῃς τὸν δημιουργόν, διότι σὲ ἐγλυτώσας ἀπὸ ἐπὶ πλεόν κόπους καὶ θλίψεις συστήσας τὸν γάμον, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅχι μικρὰς σημασίας παρηγορία διὰ σέ. Σὺ ὁμοῦς ἀποδεκνύεσαι, ἀνταμῶν καὶ διὰ τῶν ἡθικῶν παραβάσεων ὕβρις εἰς Αὐτόν καὶ ἀσελγемеῖς καὶ παραβαίνεις τοὺς κανόνας τῆς ἡθικῆς καὶ κατασχυνεῖς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν τιμὴν σου.⁵³ Ἀ δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον μαλὸν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος παρακινεῖ μετὰ δὴν σου τὴν δύναμιν τὴν μολυσμὸν τῆς πορνείας.⁵⁴ Διότι λοιπὸν κάθεται καὶ μελετᾷ τὴν ἐξὴν ὁμορφίαν, διότι περιεργάζεσαι προσώπων τοῦ δὲν εἶναι ἰσχύος σου. Διότι ὁδηγεῖς τὰ σῶματά σου πρὸς τοὺς κερμασμοὺς, διότι ῥιπτεῖς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὰ δαιμονικά δικτυα. Περιτείχῃς, λοιπὸν, τοὺς ὀφθαλμούς σου περιφράξῃς τὰ βλέμματά σου, ὅλα ἀπογορευτικὸν ὕμνον εἰς τὰ ὀφθαλμοὺς σου. Ἀκούεις καὶ τὸν Χριστόν, ποῦ ἀπειλεῖ τοὺς παραβάτας καὶ θεωρεῖ τὸ ἀκόλαστον βλέμμα ἐξ ἑσὺ ἀξίωμα σου μετὰ τὴν μοχθείαν.⁵⁵ Ποῦν τὸ φέλος τῆς σαρκετικῆς ἡδονῆς, ὅταν αὐτὴ γεννᾷ τὸν σκώληκα τῆς κοιλίας. Ὅταν ἐκ ταύτης τῆς ἡδονῆς προέρχεται συνεχὴς φόθος. Ὅταν, ὡς συνέπεια, ἐπέρχεται εἰς τὸν δρόστην ἢ αἰωνίος τιμωρία. Ὡς πόσον προσηγορικὸν θὰ εἶναι διὰ σέ, ὅταν ἐπὶ ὀλίγον συγκρατήσῃς τὰς αἰσχύας ἐπιθυμίας καὶ τοὺς πονηροὺς διαλογισμούς σου καὶ ἔτσι ἐξασφαλίσῃς παντοτεινὴν ἔσταν καὶ εὐλογίαν. Δὲν εἶναι παραλογισμὸς νὰ παρασυρθῇς ἐν ὀλίγας στιγμῆς ἀπὸ τὰς ἀτότους ἐπιθυμίας καὶ νὰ κρίσῃσαι ἐξ αἰτίας τούτων αἰωνίος τιμωρίας καὶ τὴν κόλασιν. «Μὴ παιδί μου, μὴ κάνετε τέτοια πράγματα» δὲν ἀκούω καλὰ πράγματα γιὰ σὺς.⁵⁶ Γνωρίζω θεοδικῶς καλῶς πρὸς τοὺς ἀπειθῶντας, αἱ συμβουλαὶ αὐταί, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐνοχοποιεῖντα ἔλοι. Ἀλλὰ ὅπως ὁ ἱατρός, ὅπου συναντήσῃ τὸ τραῦμα,

53. Α ἱερ. 6 18.
54. Ματθ. 6 28.
55. Α ἱερ. 8 24.

δι' ἧκεί προσρῖξε, καὶ τὸ φάρμακον, ἔτσι καὶ ἐγώ. Διὰ τὴν ὁρῶν καὶ κατηγορεῖς τὸν γάμον, Διὰ τὴν ὁρῶν τὴν σύζυγον, Διὰ τὴν προκαλεῖς τὰ μέλη σου, Διὰ τὴν κατασχύνεις τὴν τιμὴν καὶ ἀξιοπρέπειάν σου, Κόψε τὸ πῶθος σου, καταπάτησε καὶ περιφρόνησε τὴν τριφυλὴν ζωὴν καὶ τὴν μαλθακότητά σου. Ἡ δὲ ζωὴ καὶ ἡ ἀναστατική χαλάρωσις ἐάν ὦν εἴνα, φανερὰ καὶ καὶ δὲν ἐξυπηρετοῦν ἀνάγκας, εἰς τὸ τέλος, οἱ ὁδηγοὶ εἰς βλάβην. Ὁ Ἄκουσε, γὰρ ἔπαθον οἱ ὁδοῖοι, ποὺ ἐπόρνευσαν, οἱ ὁποῖοι θυμῶς οὗτε τοῦ σωματοῦς τοῦ Χριστοῦ εἶχαν μεταλλάξει, οὗτε εἶχαν ἀπαλοῦσαι πνευματικὴν πρόθεσιν, ὡς ἡμεῖς οἱ χριστιανοί. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει τὸ περιστοτικὸν καὶ συμβουλεύει: «Ἄς μὴ παρασυρόμεθα ποτε εἰς τὴν παρνησίαν, ὅπως μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ (τοῦ ὁδοῦ) ἐπάρριυσαν καὶ εἰς μίαν ἡμέραν ἔπεσαν νεκροὶ εἰκοσι τρεῖς χιλιάδες».⁵⁶

Στὴν 27. «Σὶγκω Κύριε, θυθήσῃς μᾶς καὶ γλύτωσέ μᾶς πρὸς ὁδὸν τοῦ δυνάματος Σου» Ἑπεὶ ἔρμηνευτὴς λέγει: «Ἐλθέ, Κύριε, νὰ μᾶς βοηθήσῃς καὶ σώσῃς μᾶς χάρις εἰς τὸ ἔλεός σου». Κύτταξε, τοῦ πελεκύνουν τὸν λόγον τῶν ἐμῶν ἔχουν μύρια καταρθώματα νὰ ἀπαριθμήσουν, ἀπὸ τοῦ περιμένουν τὴν σωτηρίαν τῶν, Ἀπὸ τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Χάρις εἰς τὸ δυνάμι τοῦ Θεοῦ.

Δὲ σημαίνει τὸ «Ἐνεκεν τοῦ δυνάματος σου», Σημαίνει, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς πολλαῖς λέγει μὴ τὴν φράσιν «ἐνεργῶ χάριν τοῦ δυνάματος σου καὶ μόνον» Σημαίνει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μολυνθῇ τὸ δυνάμι τοῦ Θεοῦ.

Εἶδες ταπεινώφροσύνην καὶ συντετριμμένην καρδίαν; Καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναμένουν νὰ σωθῶν, Ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν, ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸν Θεὸν τὸ πᾶν ἀπένδιδον, ὡς αὐτοὶ νὰ εἶναι γυμνοὶ καὶ ἔρημοι ἀπὸ κάθε εἰδους ἀρετῆν καὶ ἀπὸ κάθε κατάρχεα, ὡς αὐτοὶ νὰ μὴ ἔχουν κανένα δικαίωμα νὰ σωθῶν, ὅν καὶ τὸσοις κατεβαίνουν κοπούς, ὅν καὶ τὸσοις διέτρεξαν κινδύνους. Ἐὰν πάντα ἐξαρτοῦσαν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Αὐτοὺς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ποὺ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν περιουσίαν τῆς χάριτος, ὡς μωπρωμένοι, καὶ δις ἀναμειψόμεν δοξάν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνηκει κάθε εἶδος δοξολογίας εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

56. Α' Κορ. 6. 15
37. Α' Κορ. 10. 8

ΟΜΙΛΙΑ Ε Σ ΤΟΝ ΜΔ' (44 ΨΑΛΜΟΝ

60 Α. Ὑμνος ν κηρ δ ἂ τὰ δυνθ τῶν υἱῶν Κορε. Ἄλλος εἰς τὸν νικητὴν ὁν δ ἂ τὰ κρίνα τῶν υἱῶν Κορε. Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει: Ἄλ σωσανεϊμ, ἀντὶ τοῦ δ ἂ τὰ κρίνα. Ὑμνος συνετός εἰς τὸν ἀγαπητόν. Ἄλλος: Ὑμνος ἐπιστήμωνος χάριν τῆς φιλίας. Ἄλλος εἰς τοὺς ἀγαπημένους. Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει: δ. δ. ωθ. Οἱ Ἑβραῖοι καὶ ἐρμηνεύσαν: Εἰς τὰ πέλους χάριν ἐκείνων ποὺ θὰ ἀλλάξουν εἰς τοὺς υἱοὺς Κορε, πρὸς σῶσιν, ὁ μνος χάριν τοῦ ἀγαπητοῦ.

Β. Ἀπὸ τὴν καρδίαν ἐξεχειλίσσε λόγος ὡραῖος Ἄλλος (λέγει) ἠπλωθὲ ἔξω. Ἄλλος (λέγει): Παραινῆσε τὴν καρδίαν μου λόγος ὡραῖος.

Ἡθελεῖς τώρα δὲ νὰ παρενρισκοντο ἐδῶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι καὶ ἀφοῦ πάρω ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τὸ βιβλίον αὐτὸ (τὸν Ψαλμὸν) νὰ διαβάσω ἐνώπιόν των τὸν Ψαλμὸν. Διὸ γνωρίζετε θεσβαι, ὅτι καὶ εἰς τὰ δεκάσθηρα καὶ παντοῦ τότε κυριῶς ἡ ἀπόδειξις διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων δὲν ἀμφισβητεῖται, ὅταν αὐτὴ προσάγεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Γ. Διὰ νὰ σωθῇ λοιπὸν καὶ σήμερον αὐτὸ, παρουσιάσωμεν τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην διὰ νὰ ἡννοτησθῶν καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἑβραῖοι: οἱ μὲν Ἰουδαῖοι μὲ τὸ νὰ διαβάσουν καὶ νὰ μὴ κατανοοῦν οἱ δὲ Ἑβραῖοι μὲ τὸ νὰ βλέπουν ὅτι αὐτὰ τὰ βιβλία προέρχοντο ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας. Διὸ ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἡμπαροῦν νὰ λέγουν, ὅτι αὐτὰ τὰ βιβλία ἔχουν ἐπινοηθῇ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅχι ἡμεῖς, ἀλλ' ἐκείνο ποὺ ἐσταύρωσαν τὸν Χριστὸν παρέχουν εἰς

* Ὅσοι οἱ Ψαλμοὶ ἐκτός ἀπὸ τοὺς δύο πρώτους, ἔχουν ἐπιγραφάς. Ὡς νὰ ἐνέθρουν ἀπὸ τοὺς ποιητὰς, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀδάμας τοῦ ἐνέθρουντος. ἢ ἀπὸ τοῦ μοναχοῦ. ἢ ἀπὸ τοῦ ἀδάμας, εἰς τὰς παραστάσεις αὐτῶν. Ὡς νὰ ἐνέθρουν ἀπὸ τοῦ ἀδάμας, εἰς τὰς παραστάσεις αὐτῶν. Ὡς νὰ ἐνέθρουν ἀπὸ τοῦ ἀδάμας, εἰς τὰς παραστάσεις αὐτῶν.

ἡμᾶς τὰ βιβλία που ἀναφέρουν διὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ.
 Ἀλλ' εἴτε αὐτὰ παρερισκόνται, εἴτε ὅχι, ἡμεῖς θὰ ἐπι-
 τελέσωμεν τὸ καθήκον μας καὶ θὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἐρμη-
 νεύαν. Διότι ἐς τὸν Χριστὸν ὁ ψαλμὸς αὗτος ἔχει ἀναγραφῆ-
 ῖν ὅτι «ὅσοι καὶ φέρε τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς τὸν ἀγοστή-
 τὸν» καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, που θὰ ἀλλοιωθοῦν. Διότι ἀλλοί-
 ωσιν μεγάλῃν ἐκείνων εἰς ἡμᾶς. Οὗτος καὶ μεταβολὴν τῶν
 πραγμάτων καὶ μετατροπὴν αὐτὴν δὲ τὴν ἀλλοιωσιν φε-
 νερῶν καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος εἰπεν «Ὅποιος λοι-
 πὸν εἶνα ἐνωμένος μετὰ τὸν Χριστὸν ἀποτελεῖ νέον ὄν-
 τισιν, νέον ἄνθρωπον»¹.

Δι' αὐτὰ καὶ ὅταν ἀρχίζῃ, δὲν λέγει. «εἰπεν ἡ καρδιά
 μου». Πράγματι δὲ ἐπεὶ δὴ ἀπὸ ὅσα θὰ ἔλεγε, τίποτε δὲν
 ἦτο ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἐπρόκειτο νὰ διηγηθῇ οὐράνια καὶ
 πνευματικά, καὶ αὐτὰ μάλιστα ὅχι ἀπὸ ἰδικὴν τοῦ ἀνακά-
 λυψιν, ἀλλ' ἀπὸ θεϊκὴν ἐπενέργειαν, παρὸς αὐτὸ μὲ
 τὸ ὄνομα τοῦ «ρεψίματος». Ἐ. Διότι ρεῖομεθα, ὅχι ὅταν ὁ-
 λώμεν ἐπεὶ δὴ τοῖς μὲν συγκεκριμένοι λόγοι τοῦ διατυπώ-
 νου μετὰ τὰ στόμα ὅπου θέλωμεν, καὶ τὸν λέγομεν καὶ
 τὸν ἔχωμεν ἐς τὴν ἐξουσίαν μας δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ
 ἴδιον καὶ μετὰ τὸ «ρεψί» τοῦ στομάχου. Δὲ χνοῦντας λοιπὸν
 ὅτι αὐτὰ που θὰ ἔλεγε δὲν προήρχοντο ἀπὸ ἀνθρώπινον
 φροντίδα, ἀλλὰ ἀπὸ ἐμπνεύματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἔκρινε τὸν
 νοῦν του, ἐνώμασε τὴν προφητείαν «ρεψί μου»².

Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ τὸ «ρεψί» φερεῖται εἰς τὴν
 ποιότητα τῶν τροφῶν, ἔτα καὶ ἡ πνευματικὴ διδασκαλία.
 Ὅσα ἀνέρχοντο ἐκ τοῦ στομάχου διὰ τοῦ «ρεψίματος»
 ἦσαν ἀνάλογα μετὰ ἐκείνα που ἔτρωγε.

Πρόσεξε δὲ καὶ ἐς ἄλλο μέρος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
 ἄλλον προφήτην, που παρομοιάζει μετὰ αἰσθητὴν εἰκόνα τὴν
 ἐνέργειαν αὐτὴν παρουσιάζεται ὁ προφήτης νὰ τραγῇ τὴν
 1^α Ἀ ἐπι κεφαλὴν τοῦ διδύμου, νὰ τὴν τραγῇ μάλιστα καὶ
 μετὰ μεγάλῃν εὐχαρίστησιν. «Ἐγὼ γινώσκω» —λέγει— «τὸ δι-
 δύμον εἰς τὸ στόμα μου, σὺν μέλι.»³

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔδεδοντο μέσα τῶν τῆν πνευματικῇν

1 Β. Κορ. 5, 17

2 Ὁ ἴδιος ψαλμὸς ὁ ἐξ ἐξουσίας τοῦ ἁγίου πνεύματος «ὅσοι φέ-
 ρουσ τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς τὸν ἀγοστή-
 τὸν» καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, που θὰ ἀλλοιωθοῦν. Διότι ἀλλοί-
 ωσιν μεγάλῃν ἐκείνων εἰς ἡμᾶς. Οὗτος καὶ μεταβολὴν τῶν
 πραγμάτων καὶ μετατροπὴν αὐτὴν δὲ τὴν ἀλλοιωσιν φε-
 νερῶν καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος εἰπεν «Ὅποιος λοι-
 πὸν εἶνα ἐνωμένος μετὰ τὸν Χριστὸν ἀποτελεῖ νέον ὄν-
 τισιν, νέον ἄνθρωπον»¹.

3 1^α Κορ. 13, 3

χάριν δι' αὐτὸ καὶ τὸ αὐτοῦ εἶδους «ρεψίματα» ἐρευνῶνται.
 Ὅτι, θεοβαίως δὲν προέβηται περὶ τοῦ στομαχικοῦ «ρεψίμα-
 τος», οὔτε περὶ ἡλικίων τροφῶν, που τὸ προκαλοῦν, πρό-
 σεξε τι ρεῖομα, καὶ ποῖος εἶναι αὐτός, που ρεῖεται. Δὲν εἶ-
 ναι τὸ στομάχ. που θέχεται πρὸς ὁλικὴς τροφάς, ἀλλὰ ἡ
 καρδιά. Διότι λέγει «ἡ καρδιά μου ἐρεῖσθη». Καὶ τι ρεῖε
 τὸ «Ὅχι φαγητόν οὔτε ποτόν ἀλλὰ αὐτὰ, που ἀρμόζουν
 εἰς τὰ τραπέζι, δηλαδὴ λόγον ἀγαθόν διὰ τὸν Μονογενῆ
 δὲ αὐτός ὁ λόγος, προ πάντων, εἶναι ἀγαθός, καλὸ δε-
 κτός. «Διότι» —λέγει— «δὲν ἔτρωα τρώει, διὰ νὰ δικάσω
 τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν σωσω ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν»⁴.
 Β. Ὅλα ἡρέμα, ὅλα ἐλευθέρῃ ἀπὸ ἀπειλῆν τιμωρίας. Ρεῖε-
 ται δὲ τέτοια ἐπεὶ δὴ ἔχει καθαρῶς τελειῶς τὴν καρδίαν
 τοῦ Διὸς ὅπως ἀκριβῶς ἡ γαστήρ, ὅταν γεμίσῃ ἀπὸ ὀρυ-
 μερῶν χυμῶν, τότε καὶ συγγενὴς καὶ «ρεψίματα» παρακαλεῖ,
 ἔνθα ὅταν διατηρητὰ ὑγιᾶς καὶ ἀνάλογον «ρεψί» μου»
 ἴτα καὶ ἡ καρδιά τοῦ προφήτου, ἐπειδὴ ἦτο ἐλαφρυνμένη
 ἀπὸ ἀμαρτημάτων ἔδεδωκε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος,
 καὶ ἀνοῖξεν εἰς τὰ χεῖλη, ὅπως τὸ ρεψίμο, λόγον ἀγαθόν.

Ἀπὸ ἐδῶ πληροφοροῦμεθα καὶ ἕνα ἄλλο, ὅτι οἱ προ-
 φῆται δὲν ἦσαν ὅπως οἱ μάντιες. C. Διότι ἐκεῖ μὲν, εἰς τὴν
 μαντείαν ὅταν ἐπιτεθῇ ἐς τὴν ψυχὴν ὁ δαίμων, τυφλῶνται
 τὴν διάνοιαν καὶ σκοτίζει τὴν σκέψιν καὶ ἔτα οἱ μάντιες
 τὰ λέγουσιν ὅλα μηχανικά, χωρὶς ἡ διάνοις τῶν νὰ γνωρίζῃ
 τιποτὶ ἀπὸ ὅσα λέγουσιν, ὡς αὐτὸς ἑναὶς δαίμων αὐλὸς που πα-
 ράγει ψεύδους χωρὶς ἁρμονίαν.

Αὐτὸ καὶ κάποτε ἀπὸ τῶν φιλοσόφων τῶν ἐθεοβαί-
 σιν εἰπὼν τὰ ἑξῆς «Ὅπως ἀκριβῶς οἱ χρησμοὶ καὶ οἱ
 θεσμοὶ λέγουσιν μὲν πολλὰ, ἀλλὰ τίποτε δὲν γνωρίζουν
 ἀπὸ ὅσα λέγουσιν»⁵.

Ἀλλὰ τὰ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν κάμει ἔτα ὁρῶναι τὴν
 καρδίαν ἐλευθέρῃ νὰ γνωρίζῃ τὰ λεγόμενα. Διότι ἐν δὲν
 ἐγνωρίζει, πῶς θὰ ἔλεγεν, «Λύσον ἀγαθόν». D. Διότι, ὁ μὲν
 δαίμων, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἐχθρὸς καὶ ὁ πολέμιος, πολεμεῖ
 τὴν ἀνθρώπινον φύσιν τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπὸ φρον-
 τίδος θεοβαίως καὶ ἐνεργιστικῇ διόθεσιν πρὸς τὸν ἄνθρωπον,
 καὶ σὺν κοινωνοῦς τῆς θεϊκῆς σκέψεως αὐτοὺς που δέχον-
 ται τὴν χάριν τοῦ καὶ ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ

4. Κορ. 13, 3

5. Ὁ ἴδιος ψαλμὸς ὁ ἐξ ἐξουσίας τοῦ ἁγίου πνεύματος «ὅσοι φέ-
 ρουσ τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς τὸν ἀγοστή-
 τὸν» καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, που θὰ ἀλλοιωθοῦν. Διότι ἀλλοί-
 ωσιν μεγάλῃν ἐκείνων εἰς ἡμᾶς. Οὗτος καὶ μεταβολὴν τῶν
 πραγμάτων καὶ μετατροπὴν αὐτὴν δὲ τὴν ἀλλοιωσιν φε-
 νερῶν καὶ ὁ ἀποστολὸς Παῦλος εἰπεν «Ὅποιος λοι-
 πὸν εἶνα ἐνωμένος μετὰ τὸν Χριστὸν ἀποτελεῖ νέον ὄν-
 τισιν, νέον ἄνθρωπον»¹.

λεγόμενα δ' αὖ τῆς ἐνεργουῦ συμμετοχῆς τῆς διουσίας τῶν προφητῶν.⁵

«Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου εἰς τὸν βασιλέα» Ἄλλος ἐρμηνευτὴς τοῦ ψαλμῆριον ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ γράφει «τὰ ποιήματά μου». Τὰ ἔργα ἐννοεῖ, τὴν προφητείαν. Ὅπως ἀκριβῶς ἔργον τοῦ χαλκοῦργοῦ εἶναι καὶ κατασκευασὴ τῶ σκεπάρν, καὶ τοῦ οἰκοδομοῦ καὶ κτίσις σπιτί, καὶ τοῦ ναυπηγοῦ καὶ συναρμολογήσει τὸ καράβ. Ἔτι καὶ τοῦ προφήτου ἔργον εἶναι, καὶ συνθέσις τῆν προφητείαν. «Ὅτι, καὶ αὐτὸ θεοδικῶς εἶναι ἐργασία, ἀκούσε τί λέγει ὁ Χριστὸς διὰ τοὺς Ἀποστόλους. Ἐ εἶναι δικαῖον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης καὶ λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας του».⁶ Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος προσθέτει «πρὸς ὅσους ἀγ. ἰαμβιθῶνται, ἐκεῖνοι τοῦ κοπιᾶσθαι εἰς τὸ κηρύγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν».⁷ Ἐάν δὲν ἦτο ἐργασία, πῶς θὰ εἶχε κάποιον; Πράγματι τ. εἶναι τιμωτέρον ἀπὸ αὐτὸ το ἔργον, τ. δὲ εἶναι χρησιμώτερον; Ἀπὸ ὅλης τῆς τέχνης εἶναι ἀνωτερον.

Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ ἔργον, ποῦ ἀναφέρει εἰς τὸν βασιλέα. Αὐτὸν τὸν ὤμιον, αὐτὴν τὴν προφητείαν.

Καὶ δὲν εἶπεν εἰς ποιὸν βασιλέα, ὑποσημαίνων ὅτι ἀπευθύνεται, εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὁλῶν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅταν βάλωμεν καὶ εἰπωμεν τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, δὲν ἀναφέρομεν ἀπλῶς τὴν λέξιν βασιλέα ἀλλὰ προσθέτομεν τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ὁμοίως καὶ τὸν βασιλέα τῶν Ἀρμενίων.⁸ Δὲ ὅταν πάλιν λέγωμεν κατὰ διὰ τὸν ἰδικόν μας, δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο, ἀλλ' ἀρκουέθα εἰς τὸ καὶ εἰπωμεν βασιλέα ὅτι ἀκριβῶς κάμε καὶ ὁ προφήτης. Ἐπειδὴ ἔλεγε δ' αὖ τὸν πραγματικὸν βασιλέα, ἀρκεῖται εἰς τὸ καὶ εἶπει, «εἰς τὸν βασιλέα», χωρὶς ἄλλην προσθήκην.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅταν εἰπωμεν παντοκράτορα, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην προσθήκης, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλος παντοκράτωρ ἔτι καὶ ὅταν λέγωμεν βασιλέα, δὲν ἔχει ὅμοιος καὶ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θε-

5 Ὁ ἱερὸς ψαλμὸς εἰς τὸν ἑβραϊκὸν ἔχει τὴν λέξιν «καὶ τὸ θεὸς πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐννοεῖ τὸν ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀποκαλύψιν. ὁ δὲ ἑβραϊκὸς ψαλμὸς εἰς τὸν ἑβραϊκὸν ἔχει τὴν λέξιν «καὶ τὸ θεὸς πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐννοεῖ τὸν ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀποκαλύψιν. ὁ δὲ ἑβραϊκὸς ψαλμὸς εἰς τὸν ἑβραϊκὸν ἔχει τὴν λέξιν «καὶ τὸ θεὸς πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐννοεῖ τὸν ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀποκαλύψιν.

6. Δὲν 10, 7
7. Τῆν δ. 17

ὸς βασιλεὺς. Ἀλλ' ὅσοι καὶ ἐκεῖνος τοῦ λέγει αὐτὰ εἰς τὸν ψαλμὸν ἡτο βασιλεὺς.⁹

Ὅσοι εἶναι ὁλοφάνερων, ὅτι δὲν ἔλεγε διὰ κανένα κοινὸν ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν τῶν ὁλῶν δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπε «εἰς βασιλέα». Β. ἄλλ' «εἰς τὸν βασιλέα», δηλώσαντας μὲ τὴν προσθήκην τοῦ ὁμοίου τὴν ἐξουσιαστικότητα ἐπ. πάντων.

Μετὰ τῶν φανερωμένων, ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι καρπὸς ἀνθρώπινης ἐπινοήσεως καὶ μελέτης καὶ συνθέσεως, ἀλλὰ τῆς βίαις χάριτος καὶ ὅτι αὐτὸς τὴν γλώσσαν του μόνον ἔδωκε δὲν, προσέθετε «ἡ γλώσσα μου εἶναι πέννα γραμματικῆς καὶ γράφει γρήγορα». Ἡ δὲ πέννα γράφει ὅσα θεοδικῶς τὴν διατάσσει τὸ χεῖρ, ποῦ τὴν κρατᾷ. Ἄλλος πάλιν ἐρμηνευτὴς λέγει καὶ γλώσσα μου εἶναι ὅπως τὸ γραφεῖς. ἐνὸς ταχυγράφου γραφέως. Τ. θέλει νὰ εἴπῃ μετὰ τὸ «ταχυγράφου», ἡ φανερώσει καὶ ἀπὸ τὴν λέξιν αὐτὴν τὴν ἐνεργεῖαν τῆς βίαις χάριτος.

Διότι ἐκεῖνος, τοῦ ὁμιλῆ' ἀφ' ἑαυτοῦ του, σκέπτεται καὶ ἀναγορεύει μετὰ τὸ καὶ μελέτη, συναρμολογῶν τμηματικῶς τὴν ἀμύλην του. Ὁ ἐπειδὴ ἐμποδίζεται καὶ ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ ἀπὸ ἀσυντηρητικότητας καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα, ποῦ καταστρέφουν τὴν ταχύτητα τοῦ λόγου. Ὅταν β- μως τὸ ἅγιον πνεῦμα κινεῖ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, τίποτε δὲν ὑπάρχει, ποῦ καὶ ἐμποδίζει. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἀληθινὸν ὕδωρ προχωρεῖ μετὰ πολλὴν ταχύτητα, ἔτσι καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργεῖ μετὰ μεγάλην ταχύτητα ὥστε καὶ τὰ ὁμιλῆ' ὅλα ὁ δεχόμενος αὐτὴν μετὰ μεγάλην εὐκοιαν, μετὰ μεγάλην γλαυρότητα. Μετὰ πάλιν τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ φανερώσει, ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ἀνθρώπινα, προσέθετε ὁ ψαλμῶδης «εἴσοι ὁ ὠραιότερος ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων».

Μερικοὶ λοιπὸν λέγουσιν ὅτι αὐτὸ ἔχει, λεχθὲν διὰ τὴν γλώσσαν ὅτι δηλαδὴ ἡ πέννα, μετὰ τὸ καὶ γράφει, εἶναι πά- ρα πολὺ ὠραία. Ὁ ἐγὼ ὁμοίως ἔχω τὴν γνώμην. ὅτι ὁ ψαλμῶδης ἐννοεῖ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐνὸς ἄλλου ἐρμηνευτῆς ἐξηγεῖ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ ἀποκρίνεται ὡς ἀποκρίαν ἐστολισμένης (ὠραιότερος) ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ἀπὸ θερμὸν πόθος καὶ ἐπιθυμίαν διὰ τὸν Χριστόν, πρὸς αὐτὸν στρέφει τὸν λόγον, ὅπως, δηλαδὴ, ἔλεγε καὶ ὁ ἑβραϊκὸς ἀπὸ διαστον, υἱὲ μου, ἀνέστηκες ἀπὸ ἀνέπα-

8. Ὁ αὐτὸς.
9. Ἀλλ' ὅσοι

αες, ἐλώφαδες ὡς λέων».¹² Διότι ἀντιμετωπίζεις ἀπὸ τὸν Θεὸν με Αὐτὸν ἤδη ἀντιλαμβάνει καὶ πρὸς Αὐτὸν ἀπευθύνει τὸν λόγον. Αὐτὸ δὲ δὲν τοῦ λέγει μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς συγκρίσεως πρὸς ἄλλο πρόσωπον, ὅτι δὲν εἶπεν «ῥασιώτερος», ἀλλὰ «ῥασιος» κατὰ τὸ κάλλος ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων». Ἐ διαφορτικὸ αὐτὸ τὸ κάλλος λέγει, ἀπὸ ἐκεῖνο. Καὶ πρόσθε πῶς ἀνακινεῖ πρῶτον τὸν περὶ τῆς ἐνοσχέου οἰκονομίας λόγον. «Ὅτι δὲ ἐννοεῖ περὶ τῆς οἰκονομίας, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἐξῆς. Ὅτι ἀφοῦ εἶπεν «κίσει δ' αὖ καὶ ἐξοχήν ῥασιος ὑπὲρ τούτων υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων», προσέθεσεν «ἀπλώθηκε χάρις εἰς τὰ χεῖλη σου». Χεῖλη ὅμως ὁ Θεὸς δὲν ἔχει, ἀλλ' ἐδῶ προεκτείνεται διὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας. Ἔνας ἄλλος δὲ ἐξηγητὴς μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ «ἐχούνη ἀφθονία ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη σου χάρις», ἀποσαφηνιστοῦ τὸ τοῦτο περισσότερο.¹³ Ἀ. Τ. δὲ ἄλλο σημαίνει, τὸ «ἐχούνη ἀφθονία ἐπάνω», παρὰ ὡς εἰν ἔλεγεν «καὶ χάρις καὶ εὐφροσύνη» τοῦ μίαι ἀνέβλυσεν, ἔπρεξεν ἀπὸ τὴν πηγὴν.». Πῶς λοιπὸν ἄλλος προφήτης λέγει «τὸν εἶδον καὶ δὲν εἶχε εὐφροσύνην προσώπου, αὐτὸ κάλλος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἀσχημὸν, περιφρυνμένον ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.». Δὲν ἐννοεῖ, διὰ τὴν ἀσχημίαν τοῦ προσώπου, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ τὸ εὐκολοκαταφρόνητον. Διὸ ἀφοῦ μιά φορά κατεδέχθη νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἐπέτασαν ἀπὸ ὅλων τὰ ταπεινὰ σχήματα τοῦ θίου οὗτε ἡ Μητέρα του εἶχε τὸν τιτλὸν βασίλισσας, οὐτε τότε τοῦ ἐπαγαγαντοῦ ἐποποιήθη εἰς χρυσὸ κρεβάτι, ἀλλὰ εἰς τὴν φάτιν, αὐτὸ ἀνεπρόκει εἰς πολυτελὴ οἰκίαν ἀλλ' εἰς τὸ ταπεινὸν δωμάτιον μαρμαρέου. Β. Καὶ ὅταν πάλιν ἐπῆρε μαθητὰς ὅχι ρήτορας καὶ φιλοσόφους καὶ βασιλεῖς ἐξέλεξεν ἀλλὰ ἀλφειὸς καὶ πελῶνας καὶ ἐξή αὐτὴν τὴν ἀπλοκήν ζωὴν, χαρὶς νὰ ἔχη οὐτε οἰκίαν, οὐτε νὰ ἐνδύεται μὲ πολυτελὴ φορέματα, οὐτε νὰ δοκιμάζῃ τὴν ἀπολαύσιν πλουσίας, πρᾶξις, ἀλλὰ νὰ τρέφετα ἀπὸ ἄλλους, νὰ ὑφαιζέτα νὰ καταφρονῇται, νὰ ἀπελευνέτα, νὰ καταδύκεται. Ὅλοι δὲ αὐτὰ τὰ ἔκανε ἀπὸ ὑπεροχὴν θεϊκῆς ἀνταρρότητας, κατασυντηρεῖν τὴν ὁψηλοφροσύνην τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἦτο φαντασμένος οὐτε καυχρησίου, οὐτε τὸν συνανθεῖν ἀκούσθαι καὶ δορυφόροι. ἀλλὰ κάποτε- κάποτε καὶ μόνος του περιήρχετο, ὡς ἄνθρωπος ἐκ τῶν πολλῶν. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνος μὲν λέγει Γ' «τὸν εἶδον

¹² Γεν. 49, 8.
¹³ Ησαίας 53, 2, 8.

καὶ δὲν εἶχε εὐφροσύνην προσώπου, αὐτὸ κάλλος».¹⁴ αὐτὸς δὲ «ῥασιος κατὰ τὸ κάλλος ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων», φανερωμένους ἐστὶ τὴν χάριν, τὴν σοφίαν, τὰ θαύματά του. Μετὰ ἀποσαφηνίσαν τὴν «ῥασιότητα» λέγει «Ἀπλώθηκε χάρις εἰς τὰ χεῖλη σου». Βλέπετε ὅτι ἐδῶ γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐνοσχέου οἰκονομίας, Ποιᾶ εἶναι, δὲ αὐτὴ ἡ χάρις; Ἐκεῖνη δὲ τῆς ὁποίας ἐδίδασκε, διὰ τῆς ὁποίας ἐθαύματούργουσε. Ἐδῶ λέγει διὰ τὴν χάριν, ποῦ ἦλθεν ἐπάνω εἰς τὴν Σάρκα. Δι' αὐτὴν λέγει «Εἰς ὅποιον ἴδης τὸ Πνεῦμα νὰ καταβαῖναι σὺν περιστέρῳ καὶ νὰ μὲνι ἐπάνω εἰς αὐτόν, αὐτὸς εἶναι ποῦ βαπτίζε». ¹⁵ Διότι ἔλεγε ἡ χάρις ἀπλώθηκε εἰς ἐκεῖνον τὸν Ναὸν. Ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν ἔδωκεν εἰς ἐκεῖνον μετὰ τὸν ἡμεῖς βαπτίζοντες ἐδέχθημεν ἀπὸ τὸ πληρώμα Αὐτοῦ ἐν ᾧ ὁ Ναὸς ἐκεῖνος, δηλαδὴ ὁ Χριστὸς. Ἐκεῖνος δὲ ὁλόκληρον τὴν χάριν Αὐτοῦ φανερωμένων καὶ ὁ ἡμεῖς (καποτὶν) θεϊκῆς ἀποκαλύψεως εἰς αὐτόν) ἔλεγεν «Θά ἀναπαύῃ ἐπάνω εἰς Αὐτόν Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως. Πνεῦμα βουλής καὶ δυνάμεως, Πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας. Πνεῦμα φόβου Θεοῦ θά τὸν πλημμελοῖ». «Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, εἰς τὸν Χριστὸν ὁλόκληρος ἡ χάρις ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὸς ἕνα παρασκεῖται μέρος, καὶ σπαγόμενα ἀπὸ τὴν χάριν ἕκαστην ἐδέθη. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπε «εἶδον τὸ Πνεῦμα μου, ἀλλὰ ἔ» «σκορπίσω αὐτὸ πρὸς τὸ Πνεῦμα μου εἰς καθὲ ἀνθρώπον».¹⁶

Αὐτὸ λοιπὸν καὶ συνέβη διότι ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη ἐδέχθη ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Πνεῦμα. Ἦρχετο πρᾶγματι ἀπὸ τὴν Παλαιὰν σινὴν ἡ δωρεὰ ἐπέφερε ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Αἰγύπτου, εἰς τὴν Φοινίκην, εἰς τὴν χώραν τῶν Σύρων, τῶν Κιλικίων, διέβη τὸν Εὐφράτην, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Καπαδοκίαν, τὴν Γαλιλίαν, τὴν Σικυδίαν, τὴν Θράκην, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Γαλιλίαν, τὴν Ἰταλίαν, ὁλόκληρον ¹⁶ Α. τὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ ἔφθασεν εἰς αὐτὸν τὸν Ὀκεανόν. Καὶ διὰ ποῖαν ἀνάγκην νὰ λέγω τὰ πολλὰ, «Ὅσα μέρη γῆς ἐλέγχει ὁ ἥλιος, ἐκεῖ ἔφθασε καὶ ἡ χάρις αὐτὴ καὶ αὐτὴ ἡ σπαγόμενα καὶ αὐτὴ ἡ ροιὶδα τοῦ ἁγ. Πνεύματος κατεπληρώθησαν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην ἀπὸ θεϊκῆς γνώσεως. Μετὰ τὴν δυνάμιν αὐτῆς τὰ θαύματα ἐγένοντο, τὰ ἀσκήματα ὅλων συνεχάρουντο. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ χάρις, ποῦ ἔχει σκορπίσει εἰς τὸς ὅλους κλίματα, εἶναι μό

¹² Ησαίας 53, 2-8.
¹³ «μεν 1. 33.
¹⁴ Ησαίας 11, 2.
¹⁵ «μεν 3, 1.

κον ένα μικρόν μέρος τῆς διορεῖς καὶ μια ὑπόσχεσις. Διότι «ἐδωκεν» —λέγει— «τὴν ἐγγύησιν καὶ ὑπόσχεσιν τοῦ ἁγ. Πνεύματος εἰς τὰς καρτίας μας».¹⁶ Ἐννοεῖ τὸ μέρος τῆς ἐνεργείας, διότι θεοδικῶς ὁ παρακλήτος δὲν διαίρειται.¹⁷ Προσεχε δὲ τὴν πηγὴν πόσης εἶναι, κατὰ τὴν ποικίλαν τῶν χαρισμάτων διότι εἰς ἄλλον μὲν, διὰ τοῦ ἁγ. Πνεύματος, δίδεται λόγος σοφίας· εἰς ἄλλον δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ μετρον τοῦ ἰδίου ἁγ. Πνεύματος, εἰς ἕτερον δὲ πιστὶς εἰς ἄλλον πάλιν θεϊκὴ κοινότης καὶ θεραπευτικὴ ἀσθενείας εἰς ἄλλον ἐνεργεῖα, δυναμειὼν δι' ὑπερφυσικὰ ἔργα, διὰ τοῦ ἰδίου ἁγ. Πνεύματος, εἰς ἄλλον προφητικαὶ κοινότητες, ἢ εἰς ἄλλον τὸ χάρισμα νὰ ἀμύλῃ ξένους γλώσσας.¹⁸ Καὶ τόσα πολλὰ χαρίσματα καὶ ποικίλα εἰς τὸσον διάφορα ἔθνη ἐσκόρπισεν εἰς ὅλην τὴν γῆν ἡ χάρις, ποὺ δίδεται, κατὰ τὰ ἁγία Βαπτίσματα καὶ οὖν αὐτὰ τὰ πραγματοποιεῖ ἡ ροιθία τοῦ ἁγ. Πνεύματος. «Ὅτι πράγματι παρέχεται, περὶ ροιθίας, τὸ ἐφανερώσει μὲ τὸ ρητόν· «ὅσα σκορπίσω ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου»¹⁹ καὶ μὲ τὸ νὰ ἀναμύλῃ τὴν ἐνεργείαν τοῦ ἁγ. Πνεύματος «κόραθῶναι», δηλαδὴ ὑπόσχεσιν. Ἀὐτὸ μὲ αὐτὸ δειχνεῖ, ὅτ' ἐδόθη ἓνα μικρόν μέρος ἀπὸ ἐλάκληρον τὴν ἐνεργείαν τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ὡάννης τὸ ἴδιο δηλώνων ἐλεγεν· «Ἀπὸ τὸν ἀπειρον πλοῦτον τοῦ ἐλάτουμεν ὅλο ἡμεῖς».²⁰ Ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἰπῇ κανεὶς, δηλαδὴ, ὅλοι ἐλάτουμεν ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ποὺ ἀναδύλκεται ἀμείραι, ποὺ εἶναι ἀφθονοὶ ποὺ ἀπλώνεται παντοῦ πλημμυριστά. Πρόσεξε λοιπὸν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπως φθάσε, μὲ τὸ πάρα πάντα ποντοῦ, ἀφοῦ ἐπὶ τούτοις χρόνοις ἔπαρκε, εἰς τούτων μεγάλῃν οἰκουμένην, καὶ παρὰ τοῦτ' ἐν περὶ ὧν ἔστα, αὐτὴ ἐξοδεύετα, ἀλλὰ ὅλους μὲν τοὺς πλημμυρίζει μὲ πνευματικὸν πλοῦτον καὶ χάριν, ἐνῶ αὐτὴ καθόλου δὲν τέλειωνε. Μετὰ, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ἀποδίδεται μὲ πολλὰ ὀνόματα, (ἰδιότι καὶ ἄγγελος καὶ ψυχὴ καὶ ἀνεὶρος ὀνομάζεται αὐτὸ καὶ ἄλλα πολλά) προσέθετον ἐκπὸ τοῦ Πνεύματος μόνον.²¹ Ὅπως λοιπὸν ἀκριδῶς τὰ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου συνιστᾷ μὲ τὸν ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν διαφορὰν τοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπο-

16. Β' Κορινθ. 1, 38.
17. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμους ὁνομαζομένην τὴν μερίστον τῆς σοφίας τῶν ἁγίων τραπεζοῦν τῆς ἁγ. Τριῆδος.
18. Α' Κορινθ. 12, 8-10.
19. Ἰωάν. 3, 28.
20. Ἰωάν. 1, 16.
21. Ἰωάν. 3, 28.

εἰς ἑαυτὸν ὑπόστατον.²² Καὶ τοῦτο ἀπεξηγῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐλεγε «Διότι τὸ ὅς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου γνωρίζε τὸ δυνάμειον τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ὑπάρχει μέσα εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἀνθρώπου, ἔτσι ἀκριδῶς καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, κανεὶς ἄλλος δὲν γνωρίζει, παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ».²³ Τὸ λέγει δὲ αὐτὸ ὁ Ἀπ. Παῦλος ὅχι διὰ νὰ ἐξαλεψῇ τὰς ὑποστάσεις, μὴ γένοιτο ἀλλὰ διὰ νὰ φανερῶσιν τὴν καταγωγὴν τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Ὅση λοιπὸν εἶναι ἡ ἀρμονία τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς, τὴν εἶναι καὶ ἡ σχέση τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα. Ὅπως ἀκριδῶς καὶ τὸ ὅς πρὸς τὸν Πατέρα τῆς ἁγ. Τριῆδος ὁ Υἱός, λέγεται Λόγος ὅχι ὁμῶς χωρὶς ἴδιαν ὑπόστασιν, ἀλλὰ διὰ νὰ μαθῶμεν μὲ αὐτὸ, τὴν πνευματικὴν συγγένειαν καὶ σχέση πρὸς τὸν Πατέρα. ἔτσι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, λέγεται Πνεῦμα, ἀλλ' ὅχι χωρὶς ὑπόστασιν. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ὁ Υἱὸς μὲς χωρὶς τὴν υἱοθεσίαν, ἐπειδὴ εἶναι γνήσιος Υἱὸς τοῦ Πατρὸς ἔτσι καὶ τὸ ἁγιον Πνεῦμα μὲς παρέχει τὰ χαρίσματα, ἐπειδὴ ἐκ φύσεως εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ τὸν Θεόν. Ἀφοῦ καὶ ἀνθρώπου ἡμπορεῖ νὰ ζωγραφίσῃ εἰκόνα ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο ἀκριδῶς ἐπειδὴ ἵνα φανερώσῃ ἀνθρώπου «Διὰ τοῦτ' ὁ Θεὸς σὲ ἐλάλησεν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει· «Ἐξ οὐσίας αὐτοῦ» Βλέπετε πῶς ἐξ ἐλάλησεν ἀπαυλῶνται πρὸς αὐτὸν ἀπὸ σπαραδῶν ζωτικῆς ὁμοιότητος. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Γαλατίας Διαθήκης, δὲν προφητεύει ἀπλῶς, ἀλλ' ὁμιλεῖ ὡς νὰ διατυπῶν συγκαταμένην κατηγορίαν ὅπως, π.χ., εἶπεν λέγει «Διὰ τὴν ἐξηγητικὴν καὶ ἀφηνιάσαν τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοὶ ἐμώλεθησαν ἅμαρτι τὴν ἐξομολογίαν».²⁴

ἔτσι θεοδικῶς ἐκφράζεται καὶ ἐξὸς ὅταν λέγῃ 165 Α «Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς σὲ ἐλάλησεν εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας» Ἀλλ' ὁμῶς χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸ πῶς διὰ τὴν γεννησίαν τοῦ, ὅτε διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ὅτε διὰ τὴν τέπτοντο ἄλλο, εἰσάγει, ἀπὸ τοῦ στίχου αὐτοῦ, τὸν λόγον δι' αὐτόν. Διὰ τὴν ἀπαγογῆ, διότι ἡ μὲν συστηματικὴ ἐξ ἀπορίας, τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆ-

22. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμους ὁνομαζομένην τὴν μερίστον τῆς σοφίας τῶν ἁγίων τραπεζοῦν τῆς ἁγ. Τριῆδος.
23. Α' Κορινθ. 12, 11.

24. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμους ὁνομαζομένην τὴν μερίστον τῆς σοφίας τῶν ἁγίων τραπεζοῦν τῆς ἁγ. Τριῆδος.
25. Ἰωάν. 3, 21.

ρος, είναι έργον τῶν Ευαγγελιστῶν δι' αὐτό και αὐτά τὰ ἄφησεν εἰς ἐκείνους ἐπεὶ θὰ τὰ διηγοῦντο ἑκεῖνοι. Ἐνῷ τὰ ἔργον τῆς προφητείας εἶναι, νὰ παίρνουν οἱ προφῆται μερικά μέρη ἀπὸ αὐτά, πού προκρίνται νὰ συμφοῦν καὶ δι' αὐτά νὰ κάνουν λόγον. Ἐνεκεν τούτου οἱ προφῆται παντοῦ τοῖς ἴδιον κάνουν ἀφ' αὐτῶν δηλαδὴ, παρεμβάλλουν μερικά εἰς τὴν ἀφήγησιν των καὶ αὐτὰ συνεκασμένα, μεταθέτουν εἰς ἄλλο θέματα. Δ' αὐτὸ και ὁ προφήτης ἐδῶ λέγει. «Σὲ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας», Β δεικνόντας ἐπὶ ὅτι, καὶ ἡγοῦ τοῦ Σωτῆρος ἦσαν γεμῆτοι ἀπὸ μεγίστην χάριν. Προσεξε λοιπὸν νὰ εἶδῃ τὴν δύναμιν τῆς χάριτος αὐτῆς.

Περὶ τῆς χάριτος πληροὺν τῆς θαύρασης⁸⁶ και, εὐρίσκει ἁκάθου καὶ ἰωάννην και τοὺς λέγει. «Ἐλθέτε ἀπὸ καὶ μου διὰ νὰ σὰς κάμω ἀλλεῖς ἀνθρώπων»⁸⁷. Ἐκεῖνοι δὲ ἀμέσως ἀφῆσαν τὸν πατέρα των καὶ τὰ δικτὰ των και τὸν ἦ καταλείψαν. Κάποτε ἄλλοτε, ὅταν εἶπεν εἰς ὅλους τοὺς μαθητάς. «Μήπως και, σεις θέλετε νὰ φύγετε», ὁ Πέτρος τοῦ ἀπήντησεν. «Κύριε, Σὺ εἶπες λόγους, πού διδοὺν ζωὴν και ἡμεῖς ἔχομεν πιστεῖσαι εἰς Σὲ και ἔχομεν σχηματισθῇ προσωπικὴν ἀντίληψιν, ἐπὶ Σὺ εἶσαι, πράγματι, ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος πρὸς ποῖον λοιπὸν νὰ ἀπολειψαμεν»⁸⁸. Ἀλλὰ εἰπὶ, ἀναφέρω μόνον τοὺς μαθητάς, οἱ ἴδιοι οἱ Φαρισαῖοι, ἀφ' οὗ ἀπέστειλαν ὑπηρετὰς πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ τὸν συλλάβουν, ὅταν ἐπέστρεψαν, ἤκουσαν νὰ τοὺς λέγουν. «Ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἐδίδασκεν ἄλλος ἀνθρώπος, ὅπως αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος»⁸⁹. Καὶ ἄλλοι πάλιν, ἔλεγον. «Ποτὲ δὲν ἐφάνησαν τόσα θαύματα εἰς τὸν Ἰησοῦν»⁹⁰. «Και παρέμενον κατὰ πλῆθος» — λέγει — «διότι τοὺς ἐδίδασκεν με κύριος και ὅχι ὅπως οἱ γραμματεῖς των και οἱ Φαρισαῖοι»⁹¹.

Ἄν δὲ θέλῃς και σὺ νὰ μάθῃς πόσον ἀποτελεσματικὴ ἦτο ἡ χάρις αὐτῆς, προσεξε τὸν οἶκον τῶν ἐντολῶν Του και θὰ διαπιστώσῃς τὴν δύναμιν τῆς. «Ἄν κανεὶς δὲν ἀρνηθῇ ἑλθεῖν» λέγει, «ἀκόμη δὲ ἂν δὲν μισήσῃ τὴν ψυχὴν του δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀξιὸς μαθητῆς μου»⁹². Καὶ ὁμοῦς ὁ λόγος αὐτοῦς ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἔργον ἀπὸ ὅσους τὸν δέχθησαν

86. Ἀ μνη Τόμας 480.

87. Ματθ. 4, 21.

88. Ματθ. 6, 66. 76.

89. Ιωαν. 7, 46.

90. Ματθ. 8, 33.

91. Ματθ. 7, 28. 29.

92. Λουκ. 14, 33. 32. Ιωαν. 2, 25.

τόσον δυνατὴ ἦτο ἡ χάρις Του. Β. Τὴ ἡμπορεῖ νὰ εἶναι προσφ' ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν μας, Ἀλλὰ και αὐτὴ ἀκαμῆ ἔχει κατακρινῆθῃ χάριν τῆς προστάτης Ἐκείνου. Σὺ τώρα, πού ἀκούς «Σὲ εὐλόγησεν ὁ Θεός», καὶ κλῖν σὴς, οὔτε νὰ δάλλῃ ὁ κύριός σου κατ' ταπεινὸν διὰ τὸν Θεόν. Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως ἐδῶ γίνεται λόγος διὰ τὴν σάρκα, τὸ σῶμα, πού ἔχει χεῖλη, πού δέχεται τὴν χάριν, πού δέχεται τὴν εὐλογίαν διότι, ἡ Θεότης εὐρίσκειται ἐξω ἀπὸ κάθε ἀνάγκην. «Διότι ὅπως ἀκριδῶς ὁ Πατὴρ ἀναστὰς νῆ» — λέγει — «τοὺς νεκροὺς και τοὺς ζῶντας», ἔτσι ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοὺς θέλει τοὺς ζῶντας»⁹³. Καὶ πάλιν «Τὰ ἔργα, πού ἔκτεινος κάμνει, τὰ ἴδια και ὁ Υἱὸς ἐπιστῇ κάμνει»⁹⁴. Καὶ πάλιν «Ὅπως με γνωρίζε ὁ Πατὴρ και ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα»⁹⁵. Α' λέξεις λοιπὸν «οὕτως», ὁμοῦς καὶ, το «καθὼς» φανερώνουν, ἐπὶ ὁ Υἱὸς εἶναι κατὰ πάντα ἀπαράλλακτος μετὰ τὸν Πατέρα.

Ἀλλ' ἐδῶ ὁμοῦς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. Ἀκούομεν δὲ και τὸν Ἰωάννην τὸν Σωτῆρα νὰ μᾶς λέγῃ πάλιν. «Διὰ τούτο με ἀγαπᾷ ὁ Πατὴρ, διότι ἐγὼ τὴν ψυχὴν μου θυσιάω ὑπὲρ τῶν προβάτων»⁹⁶. Μήπως και πού τῆς θυσίας δὲν τὸν ἡγάπα, ἵνας λοιπὸν ἔλεγον. «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπημένος»,⁹⁷ 46. Ἀ τὸ ἀναφέρει ὁμοῦς, διότι θέλει νὰ φανέρωσιν τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος. Ὅπως ἀκριδῶς λοιπὸν ἔκει ἡ παράθεσις τῶν λόγων ἔχει, ὡρισμένην αἰτίαν, ἔτσι και ἐδῶ, εἰς τὰς φράσεις τοῦ ψαλμοῦ ἡ αἰτία εἶναι φανερά. Ἀπὸ αὐτὴν δὲ ἀκριδῶς τὴν αἰτίαν εἶπεν, ἐκ τῶν προτέρων, ὁ ψαλμωδὸς «Κατ' ἐσχάτην ὥραν ὑπὲρ τοῦς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» και «ἀπὸ τῆς χάριτος εἰς τὰ χεῖλη σου», και «δι' αὐτὸ σὲ εὐλόγησεν ὁ Θεός εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας»⁹⁸. Ἀνασθ' ἐδῶ τοῦ ναοῦ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, διὰ νὰ μὴ κλονισθῇ σὺ ὅταν πῶκεται νὰ εἴπῃ πάλιν κατ' ἐκτενέστερον ἀπὸ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ νὰ ἀντιληφθῇ διὰ τὸ ὅτι λέει. Ἔτσι καὶ ὁ ἁκάθ' φανερώνοντας τὴν οἰκονομίαν αὐτὴν, μετὰ ὅτι πολλὰ ἔλεγε. «Οἱ ἀφθαλμοὶ τοῦ θα ἀκτινοβολοῦν χάριν, ὅπως ὁ οἶκος και τὰ δούτια τοῦ θα εἶναι λευκότερα ἀπὸ τὸ γάλα»⁹⁹. Β. Δόντια ὁμοῦς ἡ Θεότης δὲν

93. Ιωαν. 5, 21.

94. Ιωαν. 5, 16.

95. Ιωαν. 10, 15.

96. Ιωαν. 10, 17.

97. Ματθ. 3, 17.

98. Ιωαν. 4, 12.

ἔχε. Καὶ ἕως ἄλλος προφήτης λέγει· «Θὰ πατήσῃ τὴν γῆν μετὰ τὸν λόγον τοῦ στόματος Τοῦ καὶ τὴν πνοὴν τῶν ἁγίων Τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀρετῶν»⁹ ὁμοίαν τὰ ἴδια μετὰ τὸν Παῦλον, ὅταν λέγῃ· «Τὸν οὐρανοῦ (ἀνθρώπων) θα ἐξουφανίσῃ μετὰ τὴν πνοὴν τοῦ στόματος τοῦ καὶ θα τὸν ἐξουδεμερώσῃ μετὰ τὴν ἐμφανιστὴν τῆς παρουσίας τοῦ»¹⁰ Διὰ τὰ μὴ καταπονητὴς λοιπὸν αὐτὸν, ὅταν ἀκούσῃς αὐτὰ, σὺ φανερὰ εἶναι τὸν δυνάμι· τῆς θεότητος.

Οὗτοι λοιπὸν τὴν σάρκα χωρίζουν ἀπὸ τὴν Θεότητα, ὥστε τὴν Θεότητα ἀπὸ τὴν σάρκα, μὴ ἐξαρτῶνται τὰς αἰσῶν ἀλλ' γίνονται ἀλλὰ τὴν ἐνσῶν φανερῶνται. Δι' αὐτὸ λέγει, «ὅτι ἐξελόγησεν ὁ Θεὸς αἱ δόξαι πλοῦς αἰῶνας». Ὁ Παῖς, οὗ δὲ εἶνε, ὁ πρότος, τῆς εὐλογίας αὐτῆς. Ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, παρεστηκότων, θρόνων, κυριότητων, ἀρχαί, ἐξουσιᾶν, ψαλμάτων, ἱερουργούντων, ἀλλ' ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ ἑκείνου κινεῖται, ὡς καὶ τὸ ἄλλο δοξολογεῖ καὶ ἡμῶν καὶ ἐπαινεῖ τὸν σαρκικὸν βύτα Θεόν.

Διὰ τοῦ μὲν πρώτος Ἀδάμ ἐγένε· σεν ἀπὸ ἀναρ-
 κήτους ἐκπαρὰ ἐνὶ Αὐτοῦ, ὁ Χριστὸς, κατ' ἀντήθειν πρὸς ἑκεί-
 νον, εἰσέχων πολλὴν τὴν εὐλογίαν. Ἐκεῖνος ὁ Ἀδάμ ἤκου-
 σεν, «καταραμένος θὰ εἶσαι οὐ μὲς τὰ ἔργα σου»·¹ καὶ μετὰ
 ὅλους πολλὴν καταραμένους ἂν εἶναι αὐτός, ποὺ ἐκτελε-
 σάμελός τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου·² καὶ καταραμένος αὐτὸς
 ποὺ δὲν ἂν μείνῃ ἐξ ὅλων ὅσοι ἔχουν ἀπογραφῇ ἐκ τοῦ
 ὅλου αὐτοῦ·³ καὶ «καταραμένους αὐτὸς παρὰ τὰ κρεσσινὰ
 ἐκ τῶ ἔθλου»·⁴ ὁλοτερεῖς πόσαι κατάραι, ὁ Ἀπὸ ὅλων
 τῶν μᾶς «πλευθέρων» ὁ Χριστὸς, μὲ ποὺ νὰ γίνῃ, χάριν ἡ-
 μῶν, κατάραι.⁵ Ὅπως ἀκριβῆς ἐπαπεινώσε ποὺ ἐαυτὸν τοῦ
 διὰ νὰ σὲ ἐξωφωσῇ, καὶ ἀπέθανεν διὰ νὰ οὐ καταπορήσῃ
 ἀθανάτου δὲ ζῆναι καὶ κατάραι, διὰ νὰ γεμίσῃ σὲ ἀπὸ

Эр. Чл. 11, 3

4b). B 415 2. 8.

41. Πρωταρχός ἐστι κερύς Χριστοσύνης, ἀρχὴ καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐκ-
κλησίας καὶ τοῦ λαοῦ, ὡς ἐν τῇ Χρ. τῇ 8^ῃ ἐκτίθεται. Ὁ τὸν ποιῶν τὸν
ἐκκλησιαστικὸν ἀνταρθεὶ τὸν τῆς Π. Οὐκαιοσύνης Συναχθὲν 491, ἀπὸ τοῦ Χρ.
στασιασμοῦ καὶ ἐξῆς ἡ ἀρχὴ τὸν ἀρχ. τῆς ἐκ. τοῦ 8^{ου} ἐν τῇ 8^ῃ ἐκτίθεται.
Συναχθὲν ἀναγγέλλεται τὸν τῆς ἐκ. τοῦ 8^{ου} ἀπὸ τῆς 1^{ης} ἐκτίθεται.
καὶ τὸν κατὰ τὴν ἐκτίθεσιν (ἐκτίθεσιν) ἀπὸ τῆς 2^{ης} ἐκτίθεται τὸν τῆς ἐκ.
ἐκτίθεσιν τὸν τῆς ἐκ. ἐκτίθεσιν.

42 Rev 3. 17

43. 48, 10.

44 DEUT. 2^a 26

45. 2007 21 28.

εὐλογίαν. Τ. ὑπάρχει ἴσος πρὸς τὴν εὐλογίαν αὐτὴν, ὅταν δὲ κατάρως χαρίῃ εὐλογία. Διότι εἴαν εἶχεν Αὐτός ἀναγκὴν ἀπὸ εὐλογίας, ἀλλ' εἰς αὐτὴν δίδει αὐτήν. Ὅπως ἀκριβὲς ὅταν εἴπω «ἐταπεινώθη» δὲν ἑνωῶ μετὰ τὴν, ἀλλὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἐνσάρκου οικονομίας. Ἐπει καὶ ὅταν εἴπω δι' ἡμολογίαν δὲ ἑνωῶ ποῦτο, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην εὐλογίας, ἀλλὰ δειχνῶ. Εἰ πάλιν τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἐνσάρκου οικονομίας. Ἡ ἀναρπαστικὴ φύσις λοιπὸν ἡμολογίαν. Διότι ἀφ' αὐτῆς ἀναστρέφει τὸ χάριστός δὲ «κεκρύβη». Εἰς ἐπαποθέσει πλῆσιν, ὅτε ὑπέκεινται εἰς κατάρωσιν. Ἐν αὐτῇ δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς σπαράξεως ὑπέκειτο εἰς κατάρωσιν, ἀλλ' ἔπληρε ἐπὶ τῶν Γου τὴν κατάρωσιν, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ αὐτῆς τὴν κατάρωσιν.

τάρον
“Ζώσε γυρω από την μέσην σου και κρέμασε από τὸν μηρόν σου τὸ σπαθί σου, βουτασε” Ἀλλὰς ἐμπνευμένη λέγει ὡς καὶ κατέμασε μάχηρον ἀπὸ τὸν μηρόν σου” Ἀλλὰς ἐμπνευμένη “βαλε γύρω - γυρω ἀπὸ τὸν μηρόν σου με χερσὶν σου” διὰ τὴν ἀραιότητα σου καὶ τοῦ κάλλους σου” Ἀλλὰς λέγει, “Τὸν ἔπανον σου καὶ τὸ δέξιμά σου” ὁ Α' ἄλλως πάλιν “ἐν τῇ δόξαν σου καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν σου” Πῶς εἶνα ἡ μεταβολὴ καὶ πῶς ἡ μεταστροφικὴ σημασία τῶν λέξεων, Δὲ ἐν ἑμὲ, περὶ διδασκαλίου (αὐτὸν διδάσας σημαίνει τὸ κατήλθε καὶ χάρις εἰς τὰ χεῖρά σου) μὲς παροῦσιν ὁ εὐφρανὸν πάντοτεν θαυλάς καὶ μαχίαντα ἐκφράζεται ὅχ ως καὶ προσηγοριῶν, ἀλλ ὡς καὶ ἐκ τῆς κηρύξης τὸ πρόσωπον καὶ τὸν τὸ κεφάλον Διότι, ὅθεν εἶπε “ἑὰ περιζωθῇ τὴν ρομφαίαν αὐτῶν, ἀλλὰ ἔκρινε καὶ λέγε “Ζώτε γυρω τὴν ρομφαίαν σου” Μετὰ καὶ εἰς τὸν ὀπλισμένον αὐτὸν ἀνακατεῖτο ὁμορφίαι καὶ τρωματὶ τὸν φανεραιεὶ ὀπλίστην, ἀμείψας δὲ καυλοποιεῖσθόμενον “διὰ τὴν ἀραιότητα σου” - λέγει “καὶ τὸ κάλλος σου” Μετὰ τὸν ἐμφανίζει τοσοῦτον Διότι λέγει “τὸ βέλη σου εἶνα ἄκον, σμεῖνα βουτασε” Β Καὶ πάλιν τὸν παρουσιάζει νικητὴν, ποῦ ἔχει πολλὰ τρόπαα “Πλήθος λαόν” λέγει, - “ἑὰ εὐρεθῶν κάτω ἀπὸ τὸ σκήπτρον σου, διότι τὰ βέλη αὐτὰ πλῆθον τὴν καρδίαν τὸν ἔχρουν τοῦ θαυμάσιος” Καὶ αὐτὸν τὸν Ἰβ οὐ πάλιν μᾶς τὸν παρουσιάζει καὶ χρεῖται μὲ μωρον, τὸν ὀπλίστην, καὶ βασιλέα, καὶ τοξότην, καὶ ὑπερήφανον Διότι λέγει “Ἐθώδωσμέναι μωρα καὶ, σταγόναι ἀπὸ πλοῦτος ἀρωματισμένο δένδρο καὶ κῶστος ἐνπνεύματα ἀπὸ τὰ ἱμάτιά σου.”

Τὶ κοινὸν ἂν πῶν δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἀνάμεσα εἰς τὰ δῦλα καὶ τὰ ἑώρα, εἰς τὸ χρίσμα καὶ τὴν λαοκρασίαν, εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν πόλεμον, εἰς τὰ τόξα καὶ τὸν καλλυπτιμῶν. Διότι ἄλλα μὲν ἀπὸ αὐτὰ εἶναι συμβόλα εἰρήνης, ἄλλα δὲ μᾶλλον καὶ πολεμικῆς παρατάξεως. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός, ποῦ εἶναι συγχρόνως εἰρηνικός καὶ πολεμικός, ποῦ στάζει ἐκδοκασμένο μῦθον καὶ ποῦ ἀρμασπυνεταί με δῦλα, ὁ αὐτός, ποῦ θύει ἀπὸ ἐλεφαντίνους πυργούς καὶ τοξεύς, ἀναρίθμηται πληθὺ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς καὶ ποῦ πραγματοποιεῖ τόσας σφαγὰς, πῶς θὰ λύσῃμεν αὐτὴν τὴν ἀπορίαν. Ἄν μᾶλλον καλὰ εἴη αὐτὰ λέγονται καὶ περ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν, τὸν Πατέρα, τὸν παροῦσιν ἄξι ἀπρομήτης, εἰς ἄλλο μέρος, νὰ ὁπλίζεται, ὅπως ὅταν λέγῃ «Ἄν ὁμῶς σε εἰς δὲν ἐπιστρέφῃς καὶ μετανοήσῃς, θὰ ἄκουσῃ ὁ ἰκύνιος τὸ μαχαίρι τοῦ τόξου τοῦ τοῦ ἔχει ἤδη τετυπώσῃ καὶ ἑπ' αὐτὸν εἰς αὐτὸ ἔχει τοποθετήσας θανατηφόρα δόξα».⁴⁸ Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος, λέγει «θὰ ἐνδυσθῇ με δικαιοσύνη, ὅπως ὁ πολεμιστὴς με τὸν θώρακα».⁴⁹ Πρόσεχε δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν. Ὡς διότι ὅπως ἐκεῖ ἀκριδῶς λέγει «Τὸ μαχαίρι τοῦ θὰ ἀκονισθῇ, χωρὶς νὰ διαταχθῇ ἀπὸ κανέναν, ἀλλ' ἐνεργῶν μόνος τοῦ αὐτεξουσίως. Ἔτσι καὶ ἐδῶ λέγει «Τὰ δόξα τοῦ θύματος τοῦ ἔχουσιν ἀκονισθῇ, λαοὶ θὰ εὐρεθῶν κάτω ἀπὸ τὸ σκῆπτρον σου, διότι τὰ δόξα θὰ πληθύνῃ τὴν καρδίαν των ἐχθρῶν τοῦ θύματος λέως». Μετὰ, δὲ νὰ δεῖξῃ ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ κάνε αὐτεξουσίως, λέγει «Θὰ σε ὁδηγήσῃ ἀξιοθαύμαστα ἡ δεξιὰ σου» δὲν θὰ δεχθῇς· λέγει· ἀπὸ ἄλλου τὴν ἐνεργεῖαι, ἀλλ' εἴσαι σὺ ὁ ἴδιος ἀκριδὸς διὰ τὸν δαυτὸν σου. Ἄκουε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον, τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης, νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ «Δὲν ἦλθα νὰ ἐπιβάλλω εἰρήνην εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχασθαι».⁵⁰ Καὶ ἀλλοῦ πάλιν λέγει «Φωτὶά ἦλθα νὰ θέλω ἐπ' αὐτὸν εἰς τὴν γῆν καὶ τ' ἄλλο θέλω εἶναι πλέον ἔχει ἀναρῶν».⁵¹ Αὐτὸς δὲ ὅταν ὁμολῇ διὰ τὸν αὐτὸν τοῦ με ποῖον τρόπον θὰ ἔλθῃ, λέγει «Θὰ κατεβῇ ἀβουρῶν, ὅπως ἡ βροχὴ ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸ ποκάρι τὸν μαλλιών καὶ ὅπως ἡ ὄρεσις, ποῦ σπάζει ἐπ' αὐτὸν εἰς τὴν γῆν».⁵²

Ἐ τὰ λέγει αὐτὰ, δὲ νὰ ἔχετε ἀντεταμένην τὴν προσο-

48. Ματθ. 2:18
49. Σαμ. 17:5
50. Ματθ. 10:21
51. Λουκ. 1:2
52. Ματθ. 21:2

χὴν σας καὶ ἀφ' οὗ ἐρμηνεύετε σωστά αὐτὰ, ποῦ σημαίνουν αἱ λέξεις· νὰ λύετε μόνο σας καὶ τὴν ἀπορίαν αὐτὰ λοιπὸν τὰ ὀνόματα σημαίνουν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἔτσι καὶ ἰδὼ ὅταν ἀκουσῇς «Ζῶσε καὶ κρέμασε μάχασθαι ἀπὸ τὸν μητὸν σου, δυνατόν νὰ φέρῃς εἰς τὸν νοῦν σου πῶς τὸ ὄνομα φανερῶν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ· τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὰ τόξα καὶ δόξα διότι ὅπως ἀκριδῶς ἡ ἀγ. Γραφή λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ὀργίζεται, χωρὶς νὰ ἀποδῇ εἰς αὐτὸν πάθος, «Ἄλλα με τὴν λέξιν αὐτὴν φανερῶν, τὴν τιμωρητικὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐγγίζουσα ἔστι τὴν ψυχὴν καὶ τὸν πῆλον ἁμαθῶν, ποῦ ἔχουν παχὺλὴν τὴν διάνοιαν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριδῶς τρόπον ὅταν λέγῃ ὁ πῶς τὰ ἴδιον πρᾶγμα δεῖχναι Ἐπειδὴ ἡμεῖς δηλαδὴ δὲν τ' ἐμωρούμεν μόνον τὸν αὐτὸν μας ἀλλὰ με ἄλλα ἄρματα τ' ἐμωρούμεθα, ὅτι αὐτὸ καὶ ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς θέλων νὰ δεῖξῃ τὴν τιμωρητικὴν δύναμιν αὐτοῦ, μᾶλλον το ἐφανέρωσεν με γνωστὰ ὀνόματα, ὅχι διὰ νὰ σκαρδαῖμεν ὅλα γύρω ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ διὰ νὰ πληροορηθῶμεν παρασταὶ κωτερόν τὴν κόλασιν, ποῦ ἔχει ἰσχυρῶς. Αὐτὸς δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀλλὰ πολλοὶ ἰσχυρίζονται—δὲ ἀπὸ αὐτοῦ ἐξημώθησαν χωρὶς λόγον ὁμῶς καὶ ματαιῶς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν των διότι ἐπρεπε νὰ καταλάβουν ὅτι αὐτὰ ὅλα ἔχουν κερὰ καὶ ἀλλήγορ καὶ ἐπειδὴ ἀκριδῶς ἴκοντο, ὅτι ἀνεφέροντο εἰς τὸν Θεόν. Ὡς πῶς δὲ ὁμῶς ἡ ἀγ. Γραφή δὲν παραμέλησε νὰ διδάξῃ εἰς αὐτοὺς με ἄλλας λέξεις, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἀπαθής. Ἄκουσε λοιπὸν πῶς ἀλλοῦ φανερῶν τὴν εὐκολίαν τῆς τιμωρίας τοῦ, με τὸ καὶ λέγῃ «Ἄς ἀναστῇ ὁ Θεὸς καὶ ἄς σκαρδαῖν αἱ ἐχθροὶ τοῦ».⁵³ Μήπως ὑπάρχει ἀνάγκη δῦλων, μήπως ἀνάγκη ραμφίας. Ἐνθα ἀρκετὴ μονάχα λέγει— ἡ ἀνάστασις Ἄλλα καὶ αὐτὸ πάλιν εἶναι ὅπως ὅποτε χονδρὸν εἰς τὸ νόημα τοῦ δι' αὐτὸ τοῖς πολλὰ ἄλλα μέρη λέγει ἡ ἀγ. Γραφή «Αὐτὸς ποῦ ῥίπτει ἕνα δόξα εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν κόκει νὰ τρέμῃ».⁵⁴ Καὶ πάλιν «Ἀπὸ τὴν παρούσαν τοῦ ἐσθλῆς ἡ γῆ».⁵⁵ Ἄλλα καὶ αὐτὸ εἶναι ὅπως ὅποτε χονδρὸν Ἄκουσε τὸ ὑψηλότερον «Ὅλοι βασιλεῖς ἦλθον, τὰ ἔκαναν».⁵⁶ Ἐνθα, δηλαδὴ, εἰς αὐτὸ, ἀρκετὴ μονάχα ἡ θέλησις. Ὁ Πρόσεξε δὲ νὰ ἴδῃς πῶς καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ παχυλότερα δεῖχναι ὅτι

53. Ματθ. 27:2
54. Ματθ. 10:28
55. Ἰερ. 4:25
56. Σαμ. 2:26

ὁ Θεὸς δὲν ἔχε ἀνάγκη ἀπὸ κανὶνα πράγμα. Διότι δὲν ἔκανε προηγουμένως λόγον δι' ὅπλα, παρὰ μόνον ὅταν ὠνόμασε Αὐτόν, τὸν Θεόν, δυνατόν, καὶ πάλιν, ἔφωσεν ὁμῆσε τὰ ὅπλα, ὅλην τὴν νικητὴν τὴν ἀπέδωκεν εἰς τὴν δεξιὰν Αὐτοῦ, δηλαδή εἰς τὴν θεὸν κτλ. Τὸν φύον καὶ τὴν δύναμιν Του. Πράγμα, που φανερώνει καὶ ἄλλος προφήτης βταν λέγει «ἢ ἐξουσία Αὐτοῦ ὑπάρχει ἐπάνω εἰς τὸν ὅμιον Του»⁴ το λέγει αὐτὸ ὅχι διὰ τὴν θέλησιν εἰς τὸν ὅμιον σου, πῶς ὁ Θεὸς ἔχε, ὡς, μὴ γένοιτο ἄλλα διὰ τὴν μάθησιν δι' ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔχε ἀνάγκη ἀπὸ συμμάχων ἄλλων. «Ὡς σου γυρῶ ἀπὸ πῆν μέσην σου καὶ κρέμασε ἀπὸ τὸν μηρόν σου τὴν ρομφαίαν σου, δύναστέ, ὥστε νὰ θαυρήνῃ εἰς τὴν ὠραιότητα Σου καὶ τὸ κάλλος Σου». Τ. θέλε, λοιπὸν νὰ εἴπῃ ἐδῶ: Διὸ Με αὐτὰ τὰ ὀνόματα που ἔχουν υλικώτερον ἐννοεῖται, φανερῶν τὴν ἐνέργειαν Αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐξουσίασε τὴν οὐρανὴν διὰ τῆς ὁποίας ἐπελεῖωσε τὸν πόλεμον καὶ ἐστῆσε τὸ πρόπαιον. Καὶ πράγματι ὁ πόλεμος ἦτο φοβερός ἀπὸ ὅλους τοὺς πολέμους ὁ πρὸ πικρός, διότι δὲν ἐπαλεμούσαν ὁρδάρων, ἀλλὰ οἱ δοκίμοι εἶχαν στήθε παγίδα θανάτου καὶ κατέσπρεσαν ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ Ἰσαίας ἔλεγε «Καὶ τῶν ἰσχυρῶν θα μοιράσῃ τὰ λαφύρα»⁵. Καὶ εἰς ἄλλο πάλιν σημειοῦν ὁ Ἰσαίας λέγει «Ἰνέτωμα Κυρίου εἶναι ἐπάνω μου, διότι ὁ Κύριος με ἔχρισεν, με ἔχει ἀποστείλει νὰ φέρω χαρούμενες ἐδῶ, διὰ τὴν πτωχῶν, νὰ κηρύξω εἰς τοὺς αἰχμαλωτοὺς ἐλευθερίαν»⁶. Διὸ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τὸν εἰς τὰς ἐπιστάλας του ἔγραψε εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἔλεγε: Ἐ «Εἴθε νὰ εἶναι χάρις εἰς σὰς καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Πατέρα μας καὶ ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁷. Καὶ πάλιν, «Διὸ Αὐτοῦς εἶα ἡ εἰρήνη μας που συνήκασε τὰ δυο ἀντιθέτα»⁸. Διὰ τὴν νύμησης δὲ, ὅτι πρόκειται διὰ πραγματικὴν ὡλὴν μάχης, ὅταν ἀκούς «Σικκὸν γυρῶ ἀπὸ τὴν μέσην σου τὴν ρομφαίαν σου», προσέξε τὰ ἐξῆς. Μόλις εἶπε «θαίε γύρω σου τὴν μάχισαν σου» προσέθεσε «εἰς τὴν ὠραιότητα Σου καὶ εἰς τὸ κάλλος Σου» αὐτὸ εἶναι ἡ μάχη, ἡ ὠραιότης Του καὶ ἡ ἀθάνατος εὐωφία Του, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ μεγαλοσύνη, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια⁹. Α. Απὸ πότε θεθαίως δὲν ἔχε ἀνάγκη

11: 9 5
12: 1 1
13: 1 1
14: 1 1
15: 1 1
16: 1 1
17: 1 1
18: 1 1
19: 1 1
20: 1 1
21: 1 1
22: 1 1
23: 1 1
24: 1 1
25: 1 1
26: 1 1
27: 1 1
28: 1 1
29: 1 1
30: 1 1
31: 1 1
32: 1 1
33: 1 1
34: 1 1
35: 1 1
36: 1 1
37: 1 1
38: 1 1
39: 1 1
40: 1 1
41: 1 1
42: 1 1
43: 1 1
44: 1 1
45: 1 1
46: 1 1
47: 1 1
48: 1 1
49: 1 1
50: 1 1
51: 1 1
52: 1 1
53: 1 1
54: 1 1
55: 1 1
56: 1 1
57: 1 1
58: 1 1
59: 1 1
60: 1 1
61: 1 1
62: 1 1
63: 1 1
64: 1 1
65: 1 1
66: 1 1
67: 1 1
68: 1 1
69: 1 1
70: 1 1
71: 1 1
72: 1 1
73: 1 1
74: 1 1
75: 1 1
76: 1 1
77: 1 1
78: 1 1
79: 1 1
80: 1 1
81: 1 1
82: 1 1
83: 1 1
84: 1 1
85: 1 1
86: 1 1
87: 1 1
88: 1 1
89: 1 1
90: 1 1
91: 1 1
92: 1 1
93: 1 1
94: 1 1
95: 1 1
96: 1 1
97: 1 1
98: 1 1
99: 1 1
100: 1 1

κτλ. ἢ ὑπερτάτη ἐκείνη ὑπαρξίς, δὲ νὰ κατορθώσῃ αὐτὰ, που ἐξετέθησαν προηγουμένως διότι εἶναι ἔκτος πάσης ἀνάγκης. Παρακαλεῖ λοιπὸν ὁ προφήτης, διαγέγων Αὐτόν, εἰς πόλεμον χάριν τῆς οἰκουμένης. Μετὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα πάλιν νοήματα κατὰ τάξιν τὸν λόγον εἰς τὰ υλικώτερα. Διότι ἀπὸ τῆς μάχης καὶ κηλικίας, ἀνέβηκεν εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ ἀπὸ ἐκεί πάλιν κατέβηκεν εἰς αὐτὰ που ταλαιπώρησαν περισσότερο εἰς τὸ σῶμα, καὶ λέγει «καὶ ταῦτα σε τὸ τόσον Σου, καὶ προχωρε, με ἐπιτυχίαν καὶ στήθε τὸ βασίλειον Σου». Μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ἰδὲ «τὴν τῶσε», μὲς ἐφανερώσε τὸ τόσον καὶ τὸ τέλος. Ἀπὸ πάλιν μας ἐδείξε, ὅτι Αὐτὸς δὲν χρεάζεται ὅπλα, προσέθεσε, «καὶ προχωρε, με ἐπιτυχίαν καὶ στήθε τὸ βασίλειον Σου». Ἄλλος ἐρμηνεύτης λέγει: «Πρόκοπτε αὐξάνει». Β. Ἐδῶ δὲ βασιλεὺς ἐννοεῖται ἡ ἐκείνη που ἴδρυσε εἰς τὰ ὀστερὰ χρόνια, μετὰ τὸν ἐρχομὸν Του εἰς τὴν γῆν τὴν ευρισκόμενην εἰς τὴν διαδοχὴν μας νὰ οἰκετοποιῶμεν καὶ νὰ γνωρίσωμεν.

Τὰ λόγια δὲ αὐτὰ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὸν πῶτον τοῦ προφήτου που εἶπε ἡδὴ τὰ κατορθώματα καὶ τὴν οἰκουμένην νὰ χειραγωγῆται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Διὸ αὐτὸ καὶ μετὰ τὸν πρὸν τρόπον χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν. Διὸ συνήθως καὶ οἱ κατωτέρω ὄντων ἐνθουσιάζονται, πρὸς τοὺς ἀνωτέρους αὐτὰ τὰ λόγια νὰ χρησιμοποιεῖται. «Ἐννοεῖται ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ ἐκδοτικῆς». Χρησιμοποιεῖται ἐπιπλέον ἀληθείας. Βλέπετε πῶς ἐρμηνεύει, τὸν εἰσὶν τῆς ἡ ἀγ. Γραφῆς καὶ δεῖχνε πῶς ἡ νίκη, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ, εἶναι νοερά καὶ πνευματική. Ἐ. Διὸ ἐκεῖνος που ἀνέφερεν ὅπλα καὶ σπαθὶ καὶ τόξα, πῶς ἐδῶ κάμνει λόγον διὰ τὴν πρᾶξιν, τὴν κοινὴν, πραγματικὴν, δύναμιν, νὰ ὑπάρξῃ μετὰ τὴν πρᾶξιν καὶ πολέμου μετὰ ἐπιτυχίας καὶ μάχης. Ἐ. λοιπὸν πάλιν, εἰς τὴν κενὴν ἡβελὴ ἐξέτασται τὸ ζήτημα μετὰ προσοχῆς.

Ἦς γνωστοὶ καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Μωυσῆς ἦσαν πρῶτοι. Διὸ αὐτὸ καὶ ἡ ἀγ. Γραφὴ λέγει διὰ τὸν πρῶτον «Ἐνθυμήσου, Κύριε, τὸν Δαυὶδ καὶ ἀλόκληρον τὴν ἀνεγκλίαν του»¹⁰. Διὸ δὲ τὸν Μωυσῆν λέγει ὡσαύτως, ὅτι «ἦτο ὁ πρῶτος ἀνέγκας ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους που ἔβλεπον ἐπὶ τὴν γῆν»¹¹. Καὶ ὅμως αὐτοὶ που ἦσαν πρῶτοι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, φαίνονται οἱ πρῶτοι ἐκδικητικοὶ ἀπὸ ὅλους ὅταν κάποι ὑπερσπείζοντα. Ἀλλ' εἰς θέλετε, ὅς εἴπωμεν προη-

γομένως διὰ τὴν προσηλιότητα τῶν "Αν καὶ πολλὰς συνέλαβεν ὁ καλῶς τοῦτος Δαυὶδ τὸν Σαουλ, καὶ εἶχε δὴν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν σκοτώσῃ, ὡς ἐν ταῖς δὲν ἔβαλε χερὶ ἐπ' αὐτὸν τοῦ καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἄλλος τὸν παρακινῶσαν, τὸν ἐλυπήθη, καὶ τὸν θυμὸν ἐσθίσε.⁶⁴ Καὶ ὅταν ὁ Σαυὶδ τὸν ὕδρ' ἐξέμεν φοβερὰς ὕδρεις καὶ τὸν ἐχλαύε, τότε διὰ τὴν συμφορὰν τοῦ⁶⁵ καὶ ἐνῶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Δαυὶδ ζητούντων νὰ περάσῃ ἀπέναντι, καὶ νὰ ἀποκεφαλίσουν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ σὺν μεθωμένους δὲν ἤθελε τί ἐλεγε, μὲ ποῖον ὑπέρσχο λόγιον τοὺς ἀπαντᾷ γεμῆτα ἀπὸ σαρκαν, "Μὲ ποῖον τρόπον δὲ ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς στρατηγούς τοῦ τῶ διεφθαρμένου ἐκεῖνο πᾶσι, τοῦ ἐτόλμησε νὰ σκοφῇ νὰ σκοτώσῃ τὸν πατέρα τοῦ, τοὺς λέγει "Ἐλπιήθητε μὲν τὸ παιδὸς μου, τὸν Ἀδερσάωμ.⁶⁶ Εἰ "Ὅταν δὲ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ τὸν κακολογῶσαν καὶ τὸν ὕδρ' ἀπὸ φθόνου, λίγος τὴν ἀποτολήσῃ τὴν συγκρούσιν τοῦ μὲ τὸν Γολιάθ τοῦ δὲ ἔφερε τὴν νίκην, σκέψου μὲ πόσῃ προσηλιότητα τοὺς συνομιλεῖς⁶⁷ τοὺς λέγει μονάχῃ "Ἐνὸς ἀπλοῦ λόγον δὲν εἶπα, " ⁶⁸

"Ὁ Μωυσῆς, πάλιν, τ' ἔκανε, "Ἀκούεις τὴν λέγει χάριν ἐκεῖνων, τοῦ τὸν ἐλιθοβολήσαν, χάριν ἐκεῖνων τοῦ ἀπεπείραθῃσαν νὰ τὸν σκοτώσῃ⁶⁹ ἔφ' ἂν ὁ λόγος τὸ ἔφερε "Ἄν τοὺς συγχωρήσῃς τὴν ἀμαρτίαν τῶν αὐτῶν, συγχωρήσῃς τοὺς ἄλλω τῶν ἐξάλλεψε μὲς τοὺς καὶ ἐμὲ ἀπὸ τὸ θεῶν Σαυ, εἰς τὸ ὅποιον μὲ ἐγράφε⁷⁰ "Ὅταν δὲ πάλιν ἄλλοι προσπαθοῦσαν νὰ τὸν κάνουν νὰ φθονήσῃ καὶ τὸν παρωδῶσαν⁷¹ ὁ Δὲ νὰ ἀγανακτήσῃ, τοὺς ἀπῆντησε μὲ ἐκεῖνα τὰ γεμῆτα φιλοσοφίαν λόγια "Ποῖος δὲν θὰ ἠδύχετο νὰ δῶσῃ ὁ Κύριος ὥστε ὅλος ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου νὰ εἶναι, πρᾶξῃται, " Χάριν δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ, πῶς τὸν ἐκακολόγησε, πόσον κτελεῖ τὸν Θεόν,⁷² Καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλοι θὰ ἠμπορούσε καὶ νὰ εἶδῃ τὴν προσηλιότητα τοῦ ἀκούει καὶ τότε, ποῦ ἔχασε τὴν γῆν καὶ ἠμποδοκῇ νὰ εἰσελθῇ

64 Α Β υ λ 24: 11 π x 26, 7 12
65 Πρὸς τὰς 24 ὅτι ἐκκρίναν τοῦ Ἀδερσάωμ ἐναντίον τοῦ
Δαυ. 5.
66 Β Βασιλ 18, 5 14
67 Β Βασιλ 18, 5
68 Α Β υ λ 24: 1, 2.
69 Γεωργ 4
70 Πρὸς τὸν 11, 28
71 Α υ λ 11, 28
72 Α υ λ 12 13

εἰς τὴν Παλαιστίνην, συνομιλεῖ⁷³ μὲ δὴν τὴν καλωσύνην πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

Καὶ ὁμοίως αὐτοὺς ὁ πρῶτος ἐξήγησε νὰ ἀνοίξῃ ἡ γῆ καὶ νὰ καταπῇ τὸν Δαυὶδ καὶ Ἀδερσάωμ καὶ ἰσχυρὸν, ὅταν αἶπε τὸ λῆψαν νὰ ἀρπάξουν τὴν ἱερουσαλὴν καὶ νὰ καθῶν οἱ ἄλλοι τοῦ ἔφεραν ξένη φωτιὰ διὰ τὴν θύσαν.⁷⁴ Β Καὶ ὁ Δαυὶδ πάλιν ὁ πρῶτος ἐφύλαξε τὸν Γολιάθ καὶ τὸν στρατὸν ἐτρέψεν εἰς φυγὴν καὶ ἐσκέωσε φηλὰ το τρώπαιον τῆς νίκης. Διότι αὐτὰ πρὸ παντὸς εἶναι τὸ γένος τοῦ πρῶτου, ἄφ' ἐνὸς μὲν νὰ συγχωρῇ τοὺς τὸν ἐχθρὸν, νὰ ἀγωνίζετα ὁμοίως δὲ νὰ προσπατεύσῃ τοὺς ἀδικούντας ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς "Ὅταν δηλαδὴ ἀνέδθηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἔλεγε "Πατέρα μου συγχωρήσῃ τοὺς⁷⁵ Καὶ ὅταν πάλιν ἐβηρηνάσῃ τὴν ἱερουσαλὴν ἔλεγε "Πόσους φορὰς ἠθέλησα νὰ περιμαρτύσω τὰ παιδιὰ σὰς καὶ δὲν ἠθέλησας νὰ πωρᾷς ἡ πόλιν σὰς ἀφῆκα ἐρημὸν.⁷⁶ Καὶ ὅταν ἐραπίζετο δὲν ἀνταπεδῶσε τὸ φάσμα, ἀλλ' ἀπελογεῖται πρὸς ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐράπει⁷⁷ καὶ ἐνῶ τὸν ὀνομάσαν βαρβαρὸν ἐκεῖνον ἐβγάξε τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους⁷⁸ ἂν καὶ τὸν ἔφωνασαν πλανώμενον καὶ ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτῳ Αὐτὸς τοὺς χειραγωγῶσε πρὸς τὴν Βασίλειαν τοῦ Θεοῦ⁷⁹ καὶ τοὺς Μωσθαίους τοῦ προέτρεπε παντοῦ νὰ μαστῶνυνται νὰ δικάσονται, νὰ ἐξορῶνται καὶ νὰ διαλέγονται διὰ τὴν αὐτὸν τὴν πρὸ ἀποκατάντη θεο⁸⁰ "Εκεῖνος λοιπὸν ποῦ θέλει νὰ εἶναι πρῶτος ἀνάμεσά σας⁸¹ — τοὺς εἶπε — καὶ εἶναι ὑπηρετῆς σὰς⁸² Καὶ παραινώντας τὸ παραδειγμα ἀπὸ τὸν ἐσπῆν Του, τοὺς ἔλεγε "Ὅπως ἀκρῶς καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε νὰ ἐξυπηρετῇ, ἀλλὰ νὰ ἐξυπηρετηθῇ καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν ζωὴν τοῦ λυτῶν διὰ νὰ σωθῶν πολλοὺς⁸³ "Ἄν δὲ διωχθῇ δαίμονας, καὶ πολλὰ ἐναντίον τοῦ Διαβόλου καὶ τὴν πλάνην κακοκατοργῇ⁸⁴ ὁ αὐτὸς πρὸ παντὸς εἶναι δειγμὰ προσηλιότητος τὸ νὰ διαλύῃ δηλαδὴ οὐλόκληρον τὴν κακίαν, νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους τῆς κακίας, νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς δαίμονας ποῦ

73 Α υ λ 16, 1
74 Α Β α υ λ 23 34
75 Α υ λ 28, 8 9
76 Α υ λ 18, 23 27
77 Α υ λ 9 12 7
78 Α υ λ 7 14
79 Α υ λ 24, 27
80 Α υ λ 20 26

ἐπιδικῶσιν τὰ κακὸν μας, νὰ εὐχνομένην διὰ ἀπὸ τὰς συμφορὰς δούσης πρὸς ἐλπίσθησαν τὸ σημεῖον διὰ τὴν ἔνδοξον ἀληθείαν, καὶ πρῶτον τὸ καὶ οὐκ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸν πᾶσι μόνον, ἀνεφύκει τὴν παρατάξιν, παρῶσα πᾶσι τὸν ὁλητὴν ἐν συνεχείᾳ λένει· καὶ τὰ καταρθεσθαι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, τὸ εἶδος ποῦ τρεπτοῖται λέγει διὰ τὴν φυσικὴν κατάστασιν τῆς γῆς· διὰ τὸ εἶδος οὐ ἀλλὰ ἀνθρώπων πολυάριθμον ὅταν βασταθῇ, ἢ διὰ τὴν κατὰ τὴν πολεμὴν ἢ διὰ χρημάτων, ἢ ἀπὸ ἐχθρῶν, ἢ ἢ ἀπὸ κινδύνου. Αὐτὸς δὲως ἀντιθέτως, διὰ τὴν πᾶσι ἀπὸ αὐτὰ δὲν πολεμᾷ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁλητὴν αὐτῶν, νὰ τὴν φυλάττει εἰς τὴν γῆν καὶ ἢ τὴν πρῶτον, νὰ εὐχνομένην αὐτοῦ ποῦ εἶναι, φερνόμενον ἀπὸ τὰ θῆρα καὶ διὰ τὴν βλαβερὴν αὐτῶν, νὰ εἶται αὐτοῦ, ποῦ παρανοήσαντες ἀπὸ τὴν ἀνομίαν πρῶτον μὲν ἐν τὴν χάριν εὐσεβῶν διὰ καὶ μὲν τὰ καταρθεσθαι τὴν ἀρετὴν· ἢ καὶ διὰ τὴν ἀσύντητον ἢ βεβήσαντος ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν πολεμὴν. Ἄλλως ἐξηγητῆς.¹⁷¹ ἢ καὶ διὰ τὴν φυλάττει εἰς ποδὲρ πρᾶγματῶν ἢ βεβήσαντος. Ἄλλως πάλιν· ὅτι Ζεὺς υποδείξει φορὰν ἢ βεβήσαντος.¹⁷²

Είδες πότε ο γάμος α γάμος έσπευσε να πάλιν την άδισονη Αυτού που καταρτίωνε τέτοια προφητεία, Διότι όπως ακριβώς προσηγορεύω, αφού ανέβηκε όπλα και βασιμάν, επί την ώρα όπότε ανέβηκε και έφερε τον άριστον εις το έπιπεδον κληρών πνευματικών έννοιών έτα πάλιν, αφού κατέβηκε εις δεικνύειν έννοιαι, τα τόξα και τα δειλά, έμεθεύει όλίγων κατ' όλίγων τον άριστον φωνών δια τάς σπουδές του πολλών, την άληθειαν έπλησθη, την πραότητα και την άκασιαν μετά πάλιν άνοηκε και τον τροπον της νίκης Β' Τούτος δε είς αυτός, «και θα Σε οδηγώρη»

[illegible]

ἀγώνων, καὶ ὅλοι τὰ ἄλλα ὅσα καταρῶσιν με τὴν παροῦσαν Τὰ καὶ δὲ τούτο εἶπε ὡς αὐτὸς ὁδηγήσῃ εἰς αὐτὰ τὸ φῶς καὶ ἡ θεὰ δὲ Σου, δεικνύουσα πῶς εἶναι ἀρετὴ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ φύσις Του. λέγει — καὶ φθάσει ἡ δύναμις Του καὶ εἰς τὸ να εἶρῃ καὶ εἰς τὸ να ἐπιτελεσθῇ με ἐπιτυχίαν ὅσα ἀρχαῖα ἔχουσιν τεθεῖ εἰς τὴν διαβολὴν τῆς σωτηρίας μου. Οἱ δὲ Ἐδδωρῶντα λέγουσι ὡς αὐτὸς ὁδηγήσῃ ἡ θεὰ Σου εἰς θουμαστὰ καταρῶματα· θηροφίλῃ πρέπει να θωμάσῃ καὶ κανεῖς ὅς μόνον αὐτὰ, ποὺ ἔχουσιν καταρῶσι, ἀλλὰ καὶ τὸν παρὰδόναν τρόπον με τὸν ὅπου καταρῶνθησαν Διότι, ὁ θάνατος με τὸν θάνατον καταλήθῃ, ἡ κατὰ με τὴν κατὰν ἐξαλειφθῇ καὶ ἔδοθι εὐλογίαν ἐπειδὴ ἐφαγάρην τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν ἐξεδωκίμην ὅπου τὸν Παρὰδισον εἰς τὴν ἀρχήν. καὶ με ἐβάλαν πάλιν ὁ θεὸς εἰς αὐτὸν χάρις εἰς ἀρχήν. καὶ Δ Παρῶντος ἐσθλὴν αἴτια να ἐκδικωμένον ἀπὸ τὸν Παρὰδισον, εἰς μόνον Παρῶντος ἐβήρκαμεν πάλιν τὴν αἰωνίον ζωὴν. Με ὅσα πράγματα κατεδωκόσθην, με τὰ ἴδια ἐπεφωκώκαμε. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Προφήτης εἶχεν εἰς αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν τὸν ἔλεγον ὡς αὐτὸς ὁδηγήσῃ ἡ θεὰ Σου εἰς θουμαστὰ καταρῶματα. Μήπως ἐχρῶμεν τὸν δῖον δὲ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν, μήπως μάκαρ, Μήπως τὸρε καὶ ἐβλή, εἰδὸς πῶς μόνι τὴν εἶναι ἀρετὴ ἡ φύσις καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ; Ἀλλὰ ἐβλήτε πάλιν Αὐτὸν, οὐκ να ἴναι ἄριστος χρηρετής, ἐβλήτε Του πάλιν να καταβῇ ἀπὸ τὸ ὄψιμα εἰς τὸ ὕψιστον καὶ ἐβλήτε Του πάλιν ἀκονισμένα, Δυνατὴ Πλῆθος λαὸν θὰ ἐταρῶν κατὰ ἀπὸ τὸ ἀκονιστὸν Σου. Ὅτι τὰ ἐβλή Σου θὰ πλῆθουν τὴν καρδίαν τὸν ἐχρῶν τὸν βασίλευον. Ἄλλως ἐμνηστεύει λέγει «Εἰς τὴν καρδίαν (θὰ κατωθῇ) αὐτοῦ αὐτὸ τοῦ ὅσο ὡς». Πρόσεξε πάλιν, πῶς καὶ ὅταν ἀνερπερ ἐβλή πῶς καὶ τότε ἀκούει ἢ ἐχρησιμώσῃ τὴν λέξιν «δυνατὸς», διὰ να μύθης ὅτι εἰς ἐξ, ἀνὰ τὴν ἀπὸ ἐβλή, ἀλλ' εἶναι ὁ ἴδιος πατρὸς εἰς Σου καὶ ἡ λονική σειρά εἶναι αὐτὴ. «τὰ δὲ εἰς Σου εἶναι ἀκονισμένα, Δυνατὴ, θὰ πλῆθουν τὴν καρδίαν τὸν ἐχρῶν τὸν βασίλευον. Τὸ δὲ ἄλλο ἀπλῶς λαὸν θὰ ἐταρῶν κατὰ ἀπὸ τὸ ἀκονιστὸν Σου εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς προτάσεως. Ἐδὼ λοιπὸν ἔχει τὴν γνώμην ὅτι ἡ λέξις εἶναι δὲ πάλι ἡ ἐκδοχὴ λέγει ὁ Προφήτης διὰ τὴν

[illegible]

αλλωσιν τῆς Ἰουδαίας καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν των παλῶν καὶ τὴν ἀλσχερὴ καταστροφὴν⁸⁵ ἣ κατὰ τὴν ἀναγωγικὴν μεθοδὸν, ἐβλήθη ἀναμύζει, τὴν δύναμιν τοῦ λόγου τοῦ Εὐαγγελίου.⁸² Ἀ Διότι, πράγματι, πῶ γρήγορα καὶ ἀπὸ τὰ βέλη περιέτρεξεν ὁλόκληρον τὴν Οἰκουμένην καὶ ἐκέντησε τὴν καρδίαν ἐκείνων, που ἦσαν πρὶν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ λέως, ὅχι ὅμως διὰ τὰ τοὺς φανεύει, ἀλλὰ διὰ τὰ τοὺς προσελκύει· πρᾶγμα που συνέβη καὶ εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον Διότι δὲν θα ἐσφαλὲ κανεὶς ἀν' ὠνόμαζε θέλος τὴν λέξιν ἐκείνην, που ἐξηκοντισθὲ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν, ἐκέντησε τὴν καρδίαν τοῦ πρὶν ἐχθροῦ καὶ τὸν ἔκανε φίλον.⁸⁶ «Τὸν Θεὸν θα εὐρεθῶν κάποι ἀπὸ τὸ σκῆπτρον Σου» Εἶδες τι καταρτίσαν ὁ πόλεμος, τὴν προσέγγισεν, μετὰ τὴν δύναμιν τῆς χάριτος, ἐκείνων πρὶν ἦσαν ἐπαναστάται, τὴν διδασκαλίαν, τὴν κατήχησιν διὰ τὰ γίνοντο πιστοί· Ὡ Διότι αὐτὰ τὰ μονότομα ἐνωπίον Του καὶ ἡ ὑποταγὴ εἰς Αὐτὸν εἶναι ὁ ὅλος ἀφορμὴ καὶ ρίζα ἐξυμνωσεως Ἀποῦ, δηλαδή, ἐλευθερώσει αὐτοὺς ἀπὸ τὴν δουλοπαροικίαν, τὴν κενωθεσίαν καὶ τὴν πλάνην τῶν δαιμόνων, τοὺς ὑπέταξεν εἰς τὸν αὐτὸν Του Ὅτι καὶ ἕνας ἄλλος Προφήτης παρουσιάζει Αὐτὸν αἰματωμένον καὶ λέγει «Ποιὸς εἶσαι, αὐτός, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ Ἑδωμ, τὰ ἐνδύματά Του εἶναι κόκκινα ἀπὸ Βασάν»⁸⁷ Δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ δὴλα καὶ τόξα καὶ βέλη, ἀλλ' ἐνδύματα. Καὶ ἐδὼ ἡ λέξις «ἐνδύματα» εἶναι κάπως ὀλιγωτέρως, ὅπως οὐδέποτε ὅμως λεπτοτέρως ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις «ἐπὶ τὰς τῶς τῶς» ὡστόσον διὰ τὴν μετὰ τὴν ὀλιγωτέραν αὐτὴ τῆς ἐκφράσεως ἀνωφυνε σιγὰ - σιγὰ τὸν λόγον πρὸς τὰς ἐκεῖ, τὰ ὁσμιματα. Ἀποῦ λοιπὸν ἐρωτᾷ ὁ Προφήτης, «ἀπὸ ποῦ εἶναι κόκκινα τὰ ἐνδύματά σου, ἀπαντᾷ «ὅτι ἐπάτησα ἐντέλως μόνος μου τὰ σταφύλια εἰς τὸ πατήριον»⁸⁸ διὰ τὰ δειξὴ τὴν εὐκολίαν τῆς νίκης καὶ ὅτι δὲν εἶχε κανένα συνενόν, ἀλλ' ὅτι ὁ ἴδιος ἤρκεσεν εἰς τὸν αὐτὸν του. Ὡ Διότι ὅπως ἀκριβῶς λέγει ἐδὼ «ὅτι Σὺ ἐδηγήσῃ ἡ διεξίξις Σου εἰς θουμιστὰ καταρβωμάτων» ἔτο λέγει καὶ ἐκεῖ «ἐπάτησα ἐντέλως μόνος μου τὰ σταφύλια εἰς τὸ πατήριον» Μετὰ τὸν τρόπον, δηλαδή, που εἶναι εὐκόλως εἰς τὸν ἐργάτην τοῦ πατήριου νὰ πατᾷ σταφύλια, ἔτο καὶ εἰς τὸν Θεὸν εἶναι εὐκόλως νὰ καύῃ αὐτὰ που θέλῃ· καὶ μάλιστα ἐξ ἔτσι, ἀλλὰ καὶ πολλὰ

85. Ποῦ καὶ περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ ἀποστόλου.
86. ὅτι καὶ εἰς τὸν
87. ὅτι καὶ εἰς τὸν
88. ὅτι καὶ εἰς τὸν

πρὸς εὐκολώτερα «Ὁ Θεὸς Σου, Θεὸς μου θὰ παραμείνῃ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ ἡ βασιλεία Σου ράβδος θὰ εἶναι ἐξουσία ἀμεταβλήτης καὶ δικαιοσύνης. Ἡνάπησες τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐκίσησες τὴν παρανομίαν διὰ τοῦτο σὲ ἔχρισεν, Θεὸς μου ὁ Θεὸς Πατὴρ Σου μετὰ δίκαιον χαρὰς καὶ εὐφροσύνης, ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο που χρίοντο οἱ μέτοχοι τῆς δοξῆς Σου» Ἀλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Ὁ Θεὸς Σου Θεὸς μου εἶναι αἰώνιος» Ὡ Ὁ δὲ Ἑβραῖος λέγει εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσάν το «Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου», Ἑβραϊκῶς, Ἑβραϊκῶς. Τὶ ἤμπορε νὰ εἴπῃ ἐδὼ ὁ Ἰουδαῖος, διὰ ποῖον λοιπὸν λέγονται αὐτά, τὶ δὲ ἤμπορε νὰ εἴπῃ ὁ αἰρετικός, Διότι ἔδω λέγει, ὅτι διὰ τὸν πατέρα λέγεται τὸ «Ὁ Θεὸς Σου, Θεὸς μου, εἶναι αἰώνιος», πῶς τότε θὰ προσαρμώσῃ εἰς Αὐτὸν τὸ ἐξῆς «διὰ τοῦτο Σὺ ἔχρισεν Θεὸς μου, ὁ Θεὸς Σου», Διότι θεοῦ δὲν εἶναι ὁ πατὴρ ὁ Χριστός, τότε Αὐτὸς εἶναι Χριστός. Εἶναι, λοιπὸν φανερὸν, ὅτι ὁ λόγος γίνεται διὰ τὸν Μονογενῆ, περὶ τοῦ ὁποῖου ἔχουν λιγθῇ καὶ τὰ προσημασμένα. Πράγμα θεοῦ, τοῦ καὶ ὁ Ἰουδαῖος ἔλεγε, ὅτι δηλαδή, «τῆς βασιλείας Αὐτοῦ δὲν θὰ ὑπάρξῃ τέλος»⁸⁹

Γ' Ἀλλ' ἵσως θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ ἐρωτήσῃ ἐκεῖνο διατ' ὅτι τὸν τῶρα ὅμως περὶ τῆς θεότητος, ἐνὶ προσημασμένως ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἐσαρκίαν οἰκουμένην. Διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔτο, κανεὶ Ἀρχίζει δηλαδή ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ εἰσάγει, τὸν ἀναγνωστὴν μετὰ τὰ λόγια «Θεὸς γεννητός» ἢ «ὁ Χριστός»⁹⁰ Μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀρχίζει καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος μόνος ὁ Ἰωάννης ἀρχίζει διαφορετικὰ. Ἀποῦ δηλαδή προσημασμένως εἶπε περὶ τῆς θεότητος, «Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρχεν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦτο ἀχωριστός ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς τέλει ἦτο ὁ Λόγος»⁹¹ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀνέφερε περὶ τῆς θεότητος τοῦ Λόγου, μετὰ εἶπε «καὶ ὁ Λόγος ἐγένετο ἀνθρώπος καὶ κατοικεσθήσεται μετὰς ἡμῶν»⁹² Ἀ 173 Ὡ δὲ καὶ διαφορετικὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον, παρὰ ταῦτα ὅμως μεγάλην συμφωνίαν παρουσιάζει πρὸς αὐτοὺς.⁹³ Καὶ πῶς ἤμπορε — λέγει — νὰ δικαιολογηθῇ ὅτι ὑπάρχει συμφωνία εἰς τὴν δια-

89. ὅτι καὶ εἰς τὸν

90. ὅτι καὶ εἰς τὸν

91. ὅτι καὶ εἰς τὸν

92. ὅτι καὶ εἰς τὸν

93. ὅτι καὶ εἰς τὸν

ἢ «ὅτι καὶ εἰς τὸν

φοράν καὶ ἀντιθεῖν, Δὲν γνωρίζεις, πῶς καὶ τὸ νῦν τραγῆς εἶναι ἀντιθεῖον μετὰ τὸ νῦν μὴ τραγῆς; Καὶ τὸ νῦν πίνης μετὰ τὸ νῦν μὴ πίνης. Καὶ τὸ νῦν δίης μετὰ τὸ νῦν μὴ δίης. Παλῶς φερέας δὲ καὶ ὁ ἀπὸς κάνει πολλὰ τέτοια, ὅχι ἐπειδὴ ἀντιφάσεται πρὸς τὸν εαυτόν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πάσαι τὰ νῦν συμφωνῶν διότι πρὸς ἓνα σκοπὸν ἀποβλέπει, τὴν ὕψαν τοῦ ἀρρωστοῦ. Αὐτὸ ἵλο που ἔχε συμθεῖ καὶ εἰς τοὺς Εὐαγγελιστάς, Ἰωάννη καὶ τὸ θεῶς εἶναι ἀντιθετὸν πρὸς τὸν χειμῶνα ἀλλὰ τοῦτο πρὸς ἓνα σκοπὸν ἀποβλέπει, εἰς τὴν ὠριμότητα καὶ ἀφθονίαν τῶν καρπῶν. Β Καὶ ὁ ἀκακῆρος ὁ κόσμος ἀπὸ ἀντιθετοῦ πράγματα ἔχε συσταθῇ, ἐν ταῦταις δὲ παρῶσαις πολλὴν τὴν ἁρμονίαν εἰς τὴν ζωὴν μας. Καὶ ὁ Χρὸς ἀκόμη ἦλθε καὶ ἔζησε κατὰ τρόπον δικαιοσύνης πρὸς τὸν ὡσανῆν. Διότι ὁ μὲν ἔπρωγεν, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐνήστευεν. Ἄ ὅτι ἦλθεν ὁ Ἰωάννης» λέγει — «χωρὶς νῦν τραγῆ καὶ χωρὶς νῦν πίνης καὶ λέγων βασιλεύει ὅχι. Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τραγῆ καὶ πίνων καὶ λέγων νῦν ἀνθρώπος φερέας καὶ ὀνομαστής». Ἄλλὰ ἂν καὶ ἐκ πρώτης ὀφείας ἐφαίνοντο ἀντιθετοί, αὐτὰ, που συνέθεν, ἐν ταῦταις ἀπέδωκεν εἰς κοινὸν σκοπὸν εἰς τὸ νῦν σαγήνευσαν, δηλοῦν αὐτὰ, που ἐπράκειτο νῦν σωθεῖν.

Ἔτα λοιπὸν καὶ ἡ σερὰ αὐτῆς τῆς δικηγορίας περὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας, ἂν καὶ ἔγινε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην ἀντιθετοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐν ταῦταις δὲ εὐρίσκεται εἰς καταπληκτικὴν ὁ ἁρμονίαν πρὸς αὐτοὺς. Καὶ τὸ πῶς, τὸ λέγω ἀμέσως. Ἄ ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν, πρὶν ἀκόμη διαδοθῇ τὸ κήρυγμα, ἐπόμενον ἦτο νῦν ἀσχολεῖσθαι μετὰ τὸν λόγον τῆς ἐνσάρκου οικονομίας, καὶ νῦν προγυμνάσαν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς σαρκωσέως, οἱ ὅποιοι ἔτσι εἰσάγονται εἰς τὰ ὑψηλὰ νοήματα ἀπὸ τὰ ὑλικωτέρα καὶ αἰσθητὰ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐσταθεροποιήθη ἡ γνώσις διὰ τὴν ἐνσάρκον οικονομίαν καὶ οἱ ἀνθρώποι ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα, δι' αὐτὸ πλέον ἦτο καταλληλὸς ἡ περιστάσις νῦν ἀρχίσουν ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ δηλοῦν.

Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Προφῆται δόσεις κάνουν λόγον δι' αὐτὸν ἀρχίζου ἀπὸ τὴν ἐνσάρκον οικονομίαν καὶ μετὰ αὐτὴν προσεγγίζου ψυχικῶς τοὺς ἀνθρώπους. Προσεγγε λοιπὸν πῶς ὁ Μιχαὶς ἀρχίζει ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ ἐπίγειον καὶ σαρκικόν. «Καὶ ὁ αὐτὸς ἐβλάστω γῆ» οὕτως δὲν εἶπα, καθολοῦ ὁ σημαντικὸς μεταξὺ τῶν ἡγμένων Ἰωάννη. Δι' ὅτι ἀπὸ αὐτοῦ ἂν

προέβη Ἀρχηγός, που θὰ βασιλεύσῃ εἰς τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ». Καὶ ὅπως δὲν ἦτο ἡ θεότης ἀπὸ τὴν ἐπιθέσει, ἀλλὰ ἡ σὰρξ, που ἐνεδύθη ἡ θεότης. Δὲν ἐσταθῇ ὁμῶς μόνον εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θεότητα ἀνέβη, μετὰ τὸ νῦν λέγει «Καὶ τοῦ ὁποῦ ἡ ἀρχὴ ἀνάγεται εἰς τὴν αἰωνιότητα». Καὶ ὁ Προφήτης Ἰσαΐας λέγει πάλιν «Ἦν ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ θάυμα. σουργικῶς εἰς τὴν γαστέρα τῆς καὶ θὰ γενήσῃ Υἱὸν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ «Εὐμανουήλ, που θὰ εἴπῃ ὁ Θεὸς εἰναι μαζί μας». Βλέπετε μετὰ ποῖον τρόπον καὶ ὁ Προφήτης αὐτὸς ἀνέβη ἀπὸ τὴν σάρκα πρὸς τὴν θεότητα. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος προσέειπε ὅτι τὸ ἴδιον γίνεται. Ἐ διότι λέγει ὁ Προφήτης Ἰσαΐας «Δι' ἐγενήθη εἰς ἡμᾶς παῖδιον, καὶ μὲς ἐδόθη υἱός καὶ τὸ ὄνομα Του θὰ εἶναι ἄγγελος μεγάλης ἀποφάσεως, θαυμαστός αὐμβαλὸς Θεὸς ἰσχυρὸς που ἐξουσιάζει, Ἀρχὸν εἰρήνης, τα πέραν αἰώνων». Βλέπετε πῶς καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν λέξιν «παῖδιον» καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα οικονομίαν, σὺν νῦν ἀναβαίνει διὰφορὸς θαύματος ἀνέρεται καὶ ὅτεκε γυρὰ ἀπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς θεότητος, ἡ δὲ ἔτσι καὶ ὁ Ποιῆς τοῦ ἐγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους διὰ μέσου τῆς ὕλης καὶ σαρκῆς. Διότι τὰ ὁράσα ἰδιώματα αὐτοῦ — λέγει ὁ Παῦλος — «γίνονται αἰσθητὰ ἀπὸ τότε που ἐκτίσθη ὁ κόσμος διὰ μέσου τῶν ὅλων δημιουργημάτων». Δι' αὐτὸ δεδαίως καὶ ὁ ἴδιος λαμβάνει πολλὰς τὰς ἀρχὰς αἰσθητοῦ προσώπων, ὥστε νῦν ἀνωμῶν σιγά - σιγά τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὰς ἀσωμάτους πνευματικὰς ἐννοίας. Καὶ διατ' θαυμάζει, ὅτι εἰς τὰς ἰσογματικὰς ἀληθείας ἔτσι ἐχρησιμοποίησε τὸν λόγον τῆς οικονομίας αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ ἡθικά παραγγέλματα καὶ τὰς ἐντολὰς τὰ ἴδια κάμνει, δι' αὐτὸ δεδαίως καὶ ὁ Προφήτης χρησιμοποιοῖ ἔτσι ἐδῶ τὸν λόγον ἀνερχόμενος ἀπὸ τὴν σάρκα πρὸς τὴν θεότητα. Β (ὅτι τὸ χεῖλι εἶναι μέρος τῆς σαρκός) «Καὶ πάλιν καταρχόμενος ἀπὸ τὴν θεότητα πρὸς τὴν σάρκα, διότι ἐπιδικάζει μετὰ τὴν τοκλίαν τοῦ λόγου τὴν αὐτηρίαν τῶν ἀσχηματισμένων. Ὁ Θεὸς τοῦ, Χριστέ μου θὰ παραμείνῃ σταθερὸς εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Εἰδὼ ὅτι λέγει ὅχι ἀπλῶς τὸ ἔπιπλιν τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν. Ἐδῶ μὲν ὀνομά

01. Μ. 5, 1

02. Μ. 5, 1

03. Ἰσα. 7, 14 καὶ Ματθ. 23

04. Ἰσα. 9, 6

05. Ἰσα. 1, 20.

ζς. τὸν θρόνον αἰῶν ὦν, εἰς ἄλλοιο δὲ μέρος ὤψηλόν. «Εἶδα» — λέγει — «τὸν Κύριον καὶ καθέβητο ἐπάνω εἰς ὤψηλόν θρόνον», ¹⁰² καὶ ἄλλος προφήτης λέγει, ἐπίσης «Βλέπω καὶ καθέβητο, ἐπάνω εἰς ἄβυσσον θρόνον». ¹⁰³ Ὁ δὲ Δαυὶδ ποὺ παρουσιάζει καὶ ὡς θρόνον φιλοφρόνειας. Λέγει λοιπὸν «Ἐλεημοσύνη καὶ δικαιοσύνη θά εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ θρόνου Του».

Γ «Ὅλα αὐτὰ ἔχουν λεχθῆ διὰ τὴν Βασιλείαν Του, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τέλος (διότι αὐτὸ σημαίνει εἰς αἰῶνα αἰῶνος) ἐπειδὴ εἶναι θεοκρατική, ἐπειδὴ εἶναι ὤψηλη, ἐπειδὴ ἐξουσιάζει, καὶ εἶναι δυνατή. Ὅταν, πάλιν, λέγῃ «ὡς Βασιλεία Σου, Κύριε, εἶναι αἰώνιος», ¹⁰⁴ ἔννοε' πῶς δὲν ἔχει ἀρχήν, ὅτι εἶναι ἀναρχος. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς ὁ θρόνος εἶναι σκεδῶλον βασιλείας, ἔτσι, καὶ ἡ ραβδος εἶναι σύμβολον καὶ τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Δι' αὐτὸ λέγε ραβδος ἀδικαστοῦ κρίσεως, θά εἶναι ἡ ραβδος τῆς βασιλείας Σου, Κύριε. Διότι, ἐκεῖ τὸ δικαίον εἶναι, καθαρὸν ἐκεῖ, εἰς τὸν Θεόν, τὸ σωτὴρ εἶναι, καθαρὸν, τίποτε ἐκεῖ δὲν σκεπάζεται ἀπὸ σκιδν. Ἀς τὰ ἀκούουν αὐτὰ ὁ μουσικὸς, καὶ οἱ παρὰφρονες ἢ καλύτερα αὐτοὶ ποὺ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ αὐτοῦς. Πο.ο δὲ εἶναι αὐτοί, Δ' Ἐκεῖνοι ποὺ καταγορεύν τὴν προνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουν διατ. αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλο νὰ γίνων ἔτσι:

Διότι, πῶς δὲν εἶναι ἄτοπον, ὅταν κοινὸς κάθεται κοντὰ εἰς τὸν μαργακόν, νὰ τὸν βλέπῃ νὰ σπάζῃ καὶ νὰ πικροὶ ζῇ ὅλην, χωρὶς νὰ ζητᾷ λόγον οὔτε εὐθύναν καὶ ὅταν βλέπῃ τὸν (αὐτὸν νὰ καθῇ καὶ νὰ καίῃ τὴν σάρκα, νὰ κλείνῃ τὸν ἄρρωστο εἰς δωμάτιον καὶ νὰ τὸν δασυνίξῃ μὲ διαπνῆν, νὰ μὴ πολυπραγμονῇ δι' αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν, ὅτε ὁ Ἰ-δίας ὁ ἄρρωστος, οὔτε κακίς ἀπ' αὐτοῦς, ποὺ ὑποφέρουν καὶ ὅταν βλέπῃ τὸν κυβερνήτην νὰ ταυλῇ τὸ σχοινί, καὶ νὰ χαλαρῇ τὰ παντ' αὐτοῦ καὶ πάλιν νὰ τὸ ἀπλῶνῃ καὶ νὰ θυβίξῃ εἰς τὸ «ὅμως πὰ πλεῖρα τοῦ πλοίου, καὶ μὴ πολυπραγμονῇ καὶ νὰ μὴ περιεργάζεται. Ἐ τὸν καθέναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τεχνίτας, ἀλλὰ νὰ ἡσυχάζῃ καὶ νὰ σωπαίῃ, ἂν καὶ πολλὰς φορές κάμνουν σφάλματα γύρω ἀπὸ τὴν τέχνην των καὶ ὅμως νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίωσιν νὰ περιεργάζεται καὶ νὰ ἐρευνᾷ λεπτομερῶς τὴν ἀπερίγραπτον σοφίαν τοῦ

102. Πισ. 6. 1
103. «Ὁ Θεὸς οὐρανὸν καὶ θῆσαν ὁρῶντες ἀπέστησαν... ὁ θρόνος αὐτοῦ φλέγει πυρ», (Δανιήλ. 7, 9)
104. Ψαλμ. 96. 9
105. Ψαλμ. 144. 18.

Θεοῦ, τὴν ἀπερίγραπτον φιλοφρόνησιν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ αὐτοῦ τὴν ἀπάρνητον, καὶ ποίας μεγάλης τρέλλας ἐμπνεύσει δὲν εἶναι αὐτὰ.

Καὶ ὅταν μὲν πρόκειται νὰ δοθῇσιν καὶ νὰ διαθεσῶν χρημῶτα ὁ ἀδικοῦμενος, δὲν θά τὸ ἀπεράσειν ἐκκόλως ἐν ταύτῃ δὲμως ἐξετάσῃ μετ' ἀποφασίσιν, διότι ὁ πᾶς δὲ νὰ πεινῇ δ.α.τ. ὁ ἄλλος καὶ εἶναι πτωχός, διότι ὁ τρίτος νὰ εἶναι πλούσιος. Πουροὶ δοῦλε καὶ ἀνοήτε, δὲν σκέδεις κάτω, δὲν κατακρίνεις τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν χαλινώγεις τὴν γλῶσσόν σου, ¹⁰⁶ Ἄ δὲν συμβαλεῖς τὸ μισαὶ σου Ἀφ' οὗ ἀταξήσῃς καὶ ἐξετάσῃς αὐτὰ, ὅταν στρίψῃς καὶ πάλιν αὐτὴν τὴν περιέργειαν εἰς τὴν ζωὴν σου, ¹⁰⁷ Ρίψε μὴ μιστὰ εἰς αὐτὰ ποὺ ἔχεις κἀνε, εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἀμαρτημάτων καὶ εἰς αὐτὰ περὶ ἑσέως καὶ σοῦ ἀρέσει νὰ πολυπραγμονῇς, τότε ζήτησε εὐθύναν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τὰ λόγια δ.α.τ. πράγματα, ὅσα ἐπὶς κακά, ὅσα ἔκανες ἄσχημα τὰρα ὅμως, ἐνῷ ἄφηνες τὸν ἑαυτὸν σου ἀνεξελεγκτὸν ἂν καὶ αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία ὁδηγῇ εἰς κόλασιν, ἡ δὲ, ὁ δὲ τὰ ἀμαρτήματα, πολυπραγμοσύνη φέρε σωτηρίαν, κάθισον καὶ δικάσεις τὸν Θεόν καὶ προσθέτες εἰς τὰ ἀμαρτήματά σου καὶ ἄλλα. Δὲν ἀκούεις τὸν Προφήτην ποὺ λέγει Β' «Ραβδος ἀδικαστοῦ κρίσεως θά εἶναι ἡ ραβδος τῆς βασιλείας Σου,». Καὶ ἄλλον Προφήτην, ποὺ λέγει, πάλιν «Ἡ κρίσις Αὐτοῦ ὡς ἂν φῶς θά ἐξέλθῃ». ¹⁰⁸ Ἄν δὲ δὲν γνωρίζῃς ἔπαρκ' ὥς τὰ σχετ. ζόμενα μετ' ὁ Θεοῦ καὶ τὸν Δεσπότην σου, δ' αὐτὰ δόξας Του, δι' αὐτὰ πρὸ παντός, προσκυνήσας Του, διὰ τὴν ἀνιμφορῶτον μεγαλωσύνην σου διὰ τὴν ἀκατανόητον προνοίαν Του, διὰ τὴν σοφὴν φροντίδα τοῦ ποὺ τὸσον πακίλαμάρως ἀκδηλώνεται.

Ἡγάπησες τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐμισήσας τὴν παρανομίαν. Ἀφ' οὗ τοῦ προσηκουμένου ὁ Προφήτης ἀνέφερε τὰ καταρβώματα, τὰς νίκας, τὰ τρόπαια, τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης, πῶς τὴν ἐγέμισεν ἀπὸ ἀληθείαν, ἀπὸ πρῶτη, ἀπὸ δικαιοσύνην, δι' ἡν ὁ Θεὸς δὲν ἐγένον παραλόγως. Ὁ ὁμίλει, ἐν συνεχείᾳ διὰ τὰ ἀξιώματα Αὐτοῦ ποὺ κατώρθωσεν ὅλα αὐτὰ ὅτι, δηλαδὴ, εἶναι Θεός, ὅτι εἶναι Θεὸς ἁεὶς, ὅτι ἡ βασιλεία Του δὲν ἔχει τέλος, ὅτι εἶναι δικαστὴς ἀνεπηρέαστος εἰς τὸ δικαίον, ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς δικαίους ὅτι μισεῖ τοὺς πονηροὺς, Ἐπειδὴ — λέγει — εἶναι

106. Σίττωκα, ποὺ μετ' ἐκτενέστατα, ὁ γκουστόν γινώσκον τὸν ἀρχαῖον ἱερὸν, αὐτόν.
107. Ἰω. 6, 5
108. Σίττωκα, ποὺ μετ' ἐκτενέστατα, ὁ γκουστόν γινώσκον τὸν ἀρχαῖον ἱερὸν, αὐτόν.

τέτοιος, δ' αὐτό ἔχε κατορθώσει, τέτοιαι κατορθώματα. Κα-
νεῖς λοιπὸν λέγει· ὅς μὴ ἔχη ὁπίστω. Διότι αὐτός, τοῦ
κατορθώσε τῶσι, καὶ ἡδυνάτο καὶ ἤθελε νὰ τὰ κατορθώσῃ.
Ἀφ' οὗ λοιπὸν εἶπε τὰ ὑψηλαί τῆς Θεότητος αὐτοῦ, κα-
τεβάζει πάλιν τὸν λόγον εἰς τὴν σάρκα καὶ λέγει· «Διὰ τοῦ-
το, Κύριέ μου καὶ Θεέ, Σὺ ἔχρισεν ὁ ἐπουράνιος Πατήρ
Σου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει· «Δ' αὐτὸν τὸν σκοποῦν
Σὺ ἤλεψεν διὰ νὰ κατορθώσῃς —λέγει, ὅσα ἀνέφερα, νὰ
ἐκδιώξῃς τὴν ἀνομίαν, νὰ φαιτύσῃς εἰς τὴν γῆν καὶ τὰς
καρδίας δικάζοντων, διὰ νὰ κινήσῃς ὅσα Δ δίκαιες. Σὺ δὲ νὰ
μὴ παραχθῇς, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἄλλο αὐτὰ ἀποδίδονται εἰς
τὸν Πατέρα. Διότι δὲν τὰ λέγει, αὐτὰ ἰδὲ νὰ ἀποστε-
ρήσῃ αὐτὸν ἀπὸ αὐτὰ τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ ἀποδι-
δων ὅσα ἔχε ὁ Υἱὸς εἰς τὸν πατέρα, ὅπως ἀκριβῶς λέ-
γει ὅτι καὶ ὅσα ἔχε ὁ Πατήρ εἶνα αὐτοῦ. Ὅλα τὰ ἰδικά μου
εἶνα ἰδικά Σου καὶ ὅλα τὰ δικά Σου εἶναι ἰδικά μου». ¹⁰⁸
Δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ὁ μὲν Πα-
τὴρ ὅταν ὁμολῇ λέγει· «Θεὸς ἀνέγειρεν αὐτὸν ἐκ νε-
κρῶν», ¹⁰⁹ ἐνῶ ὁ ἰωάννης «Κατακριμηνίσατε τὸν ναὸν αὐτοῦ
καὶ ἐνὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τοῦ ἀνακοσμήσω» ¹¹⁰ Τί ση-
μαίνει δὲ «ἐλθαὶν ἀγαλλιάσας»; Ἄλλ' ὅμως ὁ Χριστὸς ποῦ
θενὰ δὲν ἐχρίσθη μὲ ἔλαιον παρὰ μόνον μὲ Πνεῦμα ὁγόν.
Διὰ τοῦτο προείπε· «ὑπερένω αὐτῶν ποῦ εἶνα με-
τὰ-
χοι Σου» εἶνα, δηλαδὴ ὡς νὰ λέγῃ ὅτι, κανεὶς δὲν εἶναι ὁ-
πως αὐτός. Διότι πολλοὶ πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ εἶχον χρισθῆ-
ναι ὡς Χριστοί. Ἐποῦ ὅμως οὕτως ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχουν
πολλοὶ ἄλλοι, αὐτὸς ὅμως εἶναι ὁ ξεχωριστός. Κατ' ἀνα-
λογίαν ὑπάρχουν πολλοὶ ὅλοι, κατὰ χάριν, αὐτὸς ὅμως εἶ-
ναι ὁ Μονογενὴς κατὰ φύσιν. Διότι ὅλα εἰς αὐτὸν εἶναι ἐ-
ξαιρετικὰ ὅχι μόνον ὅσα ἀνομήνουνται εἰς τὴν Θεότητά Του,
ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑνσαρκίαν οἰκονομίαν ἐ-
πειδὴ κανεὶς δὲν ἐχρίσθη μὲ τέτοιο πνεῦμα. Ἄν δὲ αὐτὸ
τὸ πνεῦμα τὸ ἀνομήνουν ἔλασιν μὴ ὁπορήσῃς ἐφ' ὅσον
εἶναι Προφήτης ὡς λέει κάπως συνεσπισμένον, ¹¹¹ Διὰ καὶ
λέγει· «ἐλθὼν ἀγαλλιάσας» εἰδὼς νὰ φανερώσῃ δὲ εἶναι
χαροποιόν. Διότι, ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀ-
γάπη, χαρὰ εὐφροσύνη, ¹¹² Ἄλλος πάλιν ἐρμηνευτὴς εἶπεν ἡμεῖς

108. Ἰωάν. 1^ο 10.
109. Α Κορ. 6^ο 14
1.0. Ἰωάν. 2, 18
111. Ὁς γινώσκον ὁ Πόρτος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνομήνουν καὶ ἀνέμει-
νον ὅσοι δὲ κατ' ἐξουσίαν ὅλοι δὲ τὴν ἀνομήνουν τοῦ ἀνέμεινον. Ἰναι
ὅς ἀνέμεινον τὸ θεὸς, ὁ εἶναι τὸς ἀνομήνουν καὶ ἀνέμεινον. (Ἰωάν. 1 29)
112. 1.0. 6, 99

ἐλασιν λαμπρὸν στολισμόν. ¹¹³ Εἰς δὲ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον
ἀνακρίνεται ἡ λέξις «σαδων», δηλαδὴ ἔλασιν κομψότητος,
δόξης, στολισμοῦ. Ἄν δὲ εἴπῃς καὶ ἔλαιον, τοῦ φέρει χα-
ρὰν καὶ αὐτὰ εἶναι ἀληθινά. Ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἡκούσῃς
ρομφαίων, δὲν ἐννοεῖς τὴν μάχην καὶ οἶται ἡκούσῃς δὲ
ἡ καὶ τὸς, δὲν ἐννοεῖς τὸς καὶ θέλη ως ἀντικείμενα, ἀλ-
λὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ποῦ κατορθώσῃ αὐτὰ τὰ κατορ-
θώματα, ποῦ ἀνέφερα προηγουμένως ἔσο καὶ τώρα ποῦ
ἡκούσῃς ἔλασιν νὰ μὴ νομίζῃς τὸ συνηθισμένον ἔλασιν, ἀλ-
λὰ νὰ φέρῃς εἰς τὸν νοῦν σου τὴν χρῆσιν τοῦ γίνεσθαι μὲ
τὸ ἔλασιν διότι τὸ ἔλασιν εἶναι συμβόλον τοῦ Ἁγίου Πνευ-
ματος. ¹¹⁴ Ἐπομένως τὸ ἀναγκάζον καὶ τὸ προτρέπον ἦτο τὸ
Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀφ' οὗ λοιπὸν αὐτὸ τὸ ἔλασιν εἶναι σύμβο-
λον τοιοῦτου πνεύματος τότε χωρὶς κανένα διασπῶν καὶ
ἀνομήνουν αὐτὸν Χριστὸν ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδάμ Χριστὸς
ἐκαλεῖτο καὶ οἱ Προφῆται, ἄν καὶ δὲν ἐχρίσθησαν ὅλοι, μὲ
ἔλασιν. Ὅπως ἀκριβῶς φαίνεται ἀπὸ τὴν φράσιν «ἡ ἐγγί-
ναι αὐτοῦ ποῦ ἔχον» τοῦ χροῖματός μου καὶ μὴ σκέπτεσθαι πονη-
ρὰ ἐκείνου τῶν προφητῶν μου. ¹¹⁵ Πότε δὲ ἐχρίσθη ὁ Κυ-
ριὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς. Ὅταν κατήλθεν ἐπάνω εἰς αὐτὸν
τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπὸ μορφῇν περιστεράς. Ἐξῶ δὲ ἀνο-
μήνουν μετόχους ὅλους, ὅσοι ἔλασιν Πνεῦμα, σύμφωνα μὲ
ὅσα λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ἰωάννης «Καὶ ἀπὸ τὸν πληθύν-
τον τοῦ ἡμεῖς ἐλάσας χάριν ἐπάνω εἰς τὴν χάριν» ¹¹⁶ περὶ
δὲ αὐτοῦ ὁ «δὲν διδοὶ ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα μετὰ μετράν» ¹¹⁷ Καὶ
πάλιν «θὰ ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ Πνεῦμά μου εἰς καθὲ ἀνθρώ-
πον». ¹¹⁸ Ἐκεῖ ὅμως, εἰς τὸν βαπτισμένον Ἰησοῦν, ὅχι με-
ρος ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ὁλόκληρος τὸ Ἅγιον
Πνεῦμα ἦλθε δὲ αὐτὸ καὶ εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς «ἔβη δὲ
δε, ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα μετὰ μετράν» ¹¹⁹ Ἀρωματὰ ὅπως συμ-
να καὶ στακτὴ καὶ κυρτὰ ἐκπέμπονται ἀπὸ τὰ ἱμάτια Σου.
Κατ' ἄλλον ἐρμηνευτὴν «εἰς τὸν ἱματισμόν Σου» κατ' ἄλ-
λον «ἐλθὼν ἐλθὼν αὐτοῦ»

Μερικοὶ ἰσχυρίζονται δὲ μὲ τὸν στίχον αὐτὸν ὁ προ-
φήτης ὅπως ἀσσετα τὸν τάφον τοῦ Κυρίου ἄλλου, πάλιν δὲ
μὲ τὸν στίχον αὐτὸν προλέγει τὴν διαφοράν τῆς χρίσεως
ὅτι, κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, τὸ ἔλασιν τοῦ χροῖματος

113. Σὺν ἀρχῇ
114. Ἰωάν. 1^ο 14
115. Ἰωάν. 1^ο 14
116. Ἰωάν. 3 34
117. Ἰωάν. 3 34
118. Ἰωάν. 3 34

δέν ἀποτελείται ἀπὸ τὰ μύρα αὐτά, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλων. Καὶ διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι πρόκειται περὶ ἄλλου τρόπου χρήσεως, ἐμφανίσαν ὁ τὴν διαφοράν τῆς ἐνεργείας, μὲ τὴν διαφορὰν τῶν ὕλων. Ἡ δὲ φράσις τοῦ στίχου «ἀπὸ τὰ μύρα τὰ Σου», σημαίνει, ὅτι καὶ τὰ μύρα αὐτοῦ ἦσαν γινώσκοντες τὴν θείαν χάριν διὰ αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἡ ἀποστολή, μόλις ἤγγισεν τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματιοῦ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέδειξαν ἀμέσως τὴν ἐρᾶν τοῦ αἵματος.¹¹⁹ Καὶ οὕτως λόγος δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ δεχθῶμεν αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην ἐρμηνείαν ὅτι, κοτ' ἐμὲ καὶ τὰ δύο ἔμπαρε, νὰ δεχθῇ κανεὶς. Ὅπως ἀκριβῶς (τίποτε δὲν μὲ ἐμποδίζει νὰ ἐπικολομηθῶ πάλιν τὰ ἴδια) ὅταν ἀκούς «τόξον» καὶ «ραμφοῖς» καὶ τὰ παρόμοια, δὲν τὰ ἐννοεῖς ἀσθητῶς, ὡς ὑλικά ἀντικείμενα. Ἔτσι καὶ τώρα, οὔτε «αἱμαρῶν», οὔτε «κακασίων» που ἤκουσες, θὰ πρέπει νὰ τὰ ἐννοήσῃς ἀσθητῶς, ἀλλὰ νοερῶς. Ἀπὸ πυργίους ἐλεφαντίνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲ ἐξαροποιήσαντο ποικίλα σκευή, θυγατέρες τῆς βασιλείας, ὁμήκουσαι εἰς τὴν τιμητικὴν συνοδείαν σου.¹²⁰ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Ἀπὸ ναύων ἐλεφαντίνων, ἀπὸ ὅπου δὲ ἐξαροποιήσαντο μὲ τὸ νὰ σὲ τιμῶν».¹²¹ Ἄλλος πάλιν «εἰς τὰ δοξαζόμενα Σου» Ἄφου ἀνέφερον ὅσα καταβύθισαν, λέγει, τώρα καὶ δὲ τὴν τιμὴν, που ἐπικολομήσαν μετὰ ἀπὸ τὰ καταβύθια αὐτοῦ, ὅτι δηλαδὴ, πρόκειται νὰ προσκυλῇται εἰς πολυτίμους ναύων. Διότι κατὰ τὴν παλαιάν ἐποχὴν το ὕλικόν που ἦτο κυρίως πολυτίμων καὶ ἀξιόλογον, ἦτο αὐτὸ που προσήρχετο ἀπὸ ἐλεφαντίνου. Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλος προφήτης ἔλεγε·¹²² Ἄ Ἀλλοιμῶν αὐτοὶ που κοιμῶνται ἐπάνω εἰς ἐλεφαντίνων κρεβάτια.¹²³ Καὶ φανερώνει πάλιν, ὅτι τὸ κήρυγμα δὲν θὰ συγκινηθῇ μόνον ἀπλοικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ὑποτάξῃ καὶ βασιλεῖς καὶ θὰ ἀνεγειρώσιν δι' αὐτὸ πολυτίμους ἀίκους. Αὐτὰ τὰ λέγει ἡ δὲ προφήτης νὰ συμβαίνειν πραγματικῶς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤβηλεν ὁ προφήτης νὰ δεῖξῃ τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος, λέγει μὲ ποῖον τρόπον κοπέτησε πῶς ὑπέταξε γυναῖκας, ἀνδρας, ἀπλοικοὺς, πλουσίους, αὐτοὺς που φοροῦν τὰ στέμματα καὶ αὐτὰς, που συνοικεῖν μαζί τους καὶ ὅτι παντοῦ ὅλο αὐτοὶ ἀνεγείρουσιν ναοὺς εἰς τὸν Θεόν. Μετὰ ἀφοῦ πλεον ἐβόασε εἰς τὸ θέμα αὐτό, τὸ ἀναπτύσσει περὶ αὐτὸν καὶ περιγράφει αὐτοὺς, που λατρεύουσιν αὐτὸν καὶ τὸν ἱερέα σου· Ὁ Πα-

119. Ματθ. 23.
120. Ἰω. 4, 2.
121. Ἀποκ. 6, 1.

ρουο ἀξέ, ἀκόμη μὲ ποῖον τρόπον οἱ λαοὶ ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν, πῶς συνεκίνησεν τὴν καρδίαν των, πῶς ἐπεβλήθη εἰς τοὺς ἐχθρούς μὲ ποῖον τρόπον ἡ δοξία τοῦ τοῦ κοπηνθῆναι μὲ ἐπιτυχίαν, πῶς ἐφύτευσεν ἀνεκρίματα ἀληθείας, πρᾶξις καὶ δικαιοσύνη καὶ πάλιν χρησιμότητες τὸν λόγον μὲ μεταφορικὴν σημασίαν, περιγράφων δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησίαν δι' εἰκόνας καὶ παρουσιάων. Διὰ μετὰ αὐτὰ ἔχουν εἶπει οἱ Ἀποστόλοι, ὅπου, ὡς γνωστὸν, ἕνας ἐξ αὐτῶν λέγει· Ἐξαι ἐμνήστευσαν πρὸς ἑαυτοὺς ἀνδρας, διὰ νὰ παρουσιάσω εἰς τὸν Χριστὸν τὴν ψυχὴν σας ἀγνήν παρθένον.¹²⁴ Ὁ ἄλλος «ἐκείνος που ἔχει τὴν ψυχὴν εἶνα, ὁ νυμφίος».¹²⁵ Ὁ τρίτος «ἡ βασίλισσα τῶν αἰώνων παρουσιάζεται μὲ βασίλειαν, που ἔκαμε γάμον εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ».¹²⁶ Ὁ Τῷ ἴδιον καὶ αὐτὸς προφητεῖ, μὲ τὸ νὰ παρουσιάσῃ, εἰς τὸν ψαλμὸν, τὴν νυμφὴν που εἶναι ἀνυπόκριτος καὶ βασίλισσα δι' αὐτὸ λέγει· «Ἐσταθὴ μεγαλοπρεπὴς εἰς τὰ δεξιὰ Σου ἡ βασίλισσα».¹²⁷ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἐστηλωθή», δηλαδὴ ἐστάθῃ μὲ σιγουρίαν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ περιπτώσις νὰ μετακινήθῃ πρῶγμα, που ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει ὁλοκλήρως «πύλας τοῦ Ἀδου δὲν θὰ καταβάλλωσιν αὐτήν».¹²⁸ Εἰδες ἐξορετικὴν τιμὴν, εἶδες ὑπερβολὴν ἀξιωματικῶς, αὐτὴν που τὴν παύσαν, που ἐσώρετο κάτω, εἶδες, εἰς πόσον ὀψος τὴν ἀνέβασεν, ὥστε νὰ τὴν παύσῃ ἀπὸ τοῦ πλοῦτος, Ἀντελήφθης τώρα εἰς ποῖον ἀξίωμα ἀνέβηκε ἡ αἰχμηλάτος, ἡ διακρίνη, ἡ πόρνη, ἡ ἀμαρτωλὴ, ἔχει σταθῇ μαζί μὲ τὰς λειτουργικάς δυνάμεις τοὺς Ἀγγέλους. Διότι ὁ μὲν Υἱός, εἶπε θὴ εἶναι ὁμοιωμένος πρὸς τὸν Πατέρα κάθεται εἰς τὰ δεξιὰ αὐτοῦ δὲ στέκεται ἡμπαρσθῆν. Ὁ Διότι ὁ καὶ εἶνα, βασίλισσα, ἐν ταῖς δυνάμεις εἶναι φάρος κτιστῆς. Πᾶς λοιπὸν λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος· «Μᾶς ἀναστήσῃ καὶ μᾶς ἔθαλε νὰ παρακαθίσωμεν μαζί εἰς τὰ ἐπουράνια διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».¹²⁹ Ναι, ἀλλὰ προσέχε εἰς τὴν ἀκριβείαν τῶν λεγόμενων. Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Μᾶς ἀνάστητε μαζί καὶ μᾶς ἔθαλε νὰ παρακαθίσωμεν μαζί», ἀλλὰ προσέθετον «ἐν Χριστῷ». δηλαδὴ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν — λέγει — ἡ κεφαλὴ μας εὐρύκειται ἄνω, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα σώμα, ἀφοῦ ἡ κεφαλὴ κάθεται ἐπάνω, μετέχομεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὴν τὴν τιμὴν ὅν κα, στεκώμεθα ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. «Στο-

122. Ἰερ. 22, 1.
123. Ἰερ. 22, 13.
124. Ματθ. 22, 14.
125. Ματθ. 22, 14.
126. Ἰω. 4, 2.
127. Ἰω. 4, 2.

λισμένη και ένδεδυμένη με φόρεμα ύφασμένον με χρυσά οφάδια»¹²⁷ Ἄλλος ἐρμηνευτής μετέφρασε χρυσαυτό Σουφορόν.¹²⁸ Ὅπως ἀκριδῶς εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βασιλέως, δὲν ἐννοοῦμεν ὑπὸ τῆς ὁλῆς σημασίαν ἐβλή και τάξοι. Ἐξ ὧς, και ἐβῶ, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς νύμφης, νά μή ἐνοήσῃς ψάτια ὑλικά, ἀλλά, διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν, νά σχηματίσῃς εἰς τὸν νοῦν σου νοήματα, που πρέπει εἰς τὸν Θεόν, θεοί. Ἀκριδῶς δ' ἂν νά μή νομισθῇ κανεῖς κάτ. τέτοιο, ὅτι πρόκεται δηλαδὴ, περὶ ὑλικῶν ψατικῶν, προσέβασον. «Ὁλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, προσέχεται ἀπὸ μέσου ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ της»¹²⁹ καὶ ὅμως τὰ ἱμάτια εἶναι κυρίως ἐξ ὑπὸ ὅλα τὰ ἐνδύματα, και ἔχουν σκοπὸν νά προκαλοῦν τὴν προσοχὴν τῶν βλέπόντων αὐτὰ ὅταν δεδαῶς πρόκεται διὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ σώματος 176 Α' «Ὅταν ὅμως ὁ λόγος ἀναφέρεται εἰς τὰ πνευματικά τότε νά στρέψῃς τὸ βλέμμα τῆς διανοίας σου μέσσω, εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Αὐτὸ τὸ ἱμάτιον τὸ ἐξουκρῶν ὁ βασιλεὺς και τὴν ἐνέδυσσε με αὐτό, δ' αὐτοῦ ἁγίου βαπτισματος. Ἐπειδὴ ὅσοι —λέγει— ἀδελφοί στήκατε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἔχετε ἐνδυθῇ τὸν Χριστόν»¹³⁰ Διότι πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἦτο γυμνὴ καὶ ἀδ' ἀντιπροσ, εὐρισκομένη εἰς τὴν ἁμαρτωλὸν δ' ἄθεον ὅσαν ἐδαῶσαν ὀπλὰς τῆς εἰς τὸν δρόμον· μόλις ὅμως ἐφώρσεν αὐτὸ τὸ ἱμάτιον, ἀνυψώθη εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο καὶ, ἀξιώθηκε νά στέκεται εἰς τὰ δεξιὰ. Σωπὰ δὲ τὸ χαρακτηριστικόν καὶ πολυχρόνον. Διότι δὲν εἶναι φιλοκόμορον τὸ ἱμάτιον. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν μόνον με τὴν δύναμιν τῆς χάριτος, νά σωθῇ κανεῖς, ἀλλὰ χρειάζεται και ἡ πίστις και ἡμεῖς με τὴν πίστιν και ἡ ἀρετὴ Β' Ἀλλὰ τώρα ὅμως δὲν γίνεται λόγος διὰ τὰ ἱμάτια. Διότι οὔτε και τὸ ἁγίου Πνεῦμα ἔχε τὸσον ἐνδιαφέρον, ὥστε νά περιγραφῇ χρυσαυτὸ ἱμάτιον γυναικός. Διότι ὅν ὁ Ἥσας και τῆς τῆς γυναικός, που οὐλοῦνται και παντοῦ ἔχει καταδικασθῇ ἡ ἀπόλαυσις, πῶς εἶναι δυνατόν ἐδῶ τὸ Πνεῦμα νά ἐπὶ τῆς γυναικὸς στήλζομένην.¹³¹ «Ἀκουσε θυγατέρα και ἴδε και στήσε τὸ αὐτὸ σου και λησμονήσε ἐντελῶς τὸν λαόν σου και τὸ πατρικόν σου σπῆτι και τότε ὁ βασιλεὺς θά ἐπιθυμήσῃ τὴν ὁμορφίαν σου.» Ἄλλος λέγει, ἀδὴ νά ἐπιθυμή-

127. Ἡρόδοτος.

128. Σουφορόν ἡ ἱερεὺς καὶ τῆς Ἀνατολῆς βασιλεὺς παρὰ τὰς ἐνδοξίας τοῦ ἱεροῦ παρὰ αὐτοῦ, ἐκ τῶν εἰσάγεται ἀπὸ τὸν βασιλεὺς Σουφορόν.

129. Ὁλη καὶ π.

130. Ἰω. 3, 21.

131. Ἰω. 3, 16 καὶ 26.

σιν. «Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι κύριός σου». Ἄλλος λέγει «Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι Κύριός σου. Ἐ καὶ θά προσκυνήσῃς αὐτόν.» «Και προσκυνήσε αὐτόν. Καὶ κόρη τῆς Τύρου με δώσαν.» Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει «Ἡ δὲ κόρη εἶναι δυνατὴ καὶ θά φέρῃ δωρόν.» «Οἱ πλοῦσιοι τοῦ λαοῦ θά ζητοῦν με λησμονῆς τὸ πρόσωπον σου»

Βλέπετε πῶς τὸτε δὲν εἶναι αἰσθητὸν, πῶς τίποτε δὲν εἶναι σωματικόν, ἀλλὰ ὅλα εἶναι νοερά, διότι πῶς εἶναι δυνατόν ἡ νύμφη νά εἶναι θυγάτηρ αὐτοῦ, πῶς δὲ ἡ θυγάτηρ γίνετα νύμφη τοῦ ἱεροῦ. Εἰς τὰ σωματικά δὲν εἶναι δυνατόν αὐτὸ, ἀλλὰ ὅλα εἶναι αὐτὰ καὶ ἄλλα εἶναι, ἐκείνο. Ἐς τὸν Θεόν ὅμως και τὰ ὅσα εἶναι δυνατὰ. Διότι αὐτὸς ἐγέννησε αὐτὴν πνευματικῶς διὰ τοῦ βαπτισματος, ὁ ἴδιος και ἐνέκρωσε αὐτὴν. «Ἀκουσε, κόρη και ἴδε» Παρεκώρσεν εἰς αὐτὴν δυο ὁ και διδασκαλίαν με τοὺς λόγους και θέαμα με τὰ θαύματα και με τὴν πίστιν και ἄλλα μὲν ἐπραγματοποιήσεν, ἀλλὰ θὲ ὑπεσχέθη. Ἀκουσε ἡμεῖς τὸν τῶς λόγους μου, δὲ τὰ θαύματά μου και τὰ ἔργα μου και κράτησε εἰς τὸν νοῦν σου πᾶς συμμοδουλὰς μου. Καὶ πρόσσε ποιον παραγγέλλω διδοῖ πρώτῳ «Νά λησμονήσῃς τὸν λαόν σου και τὸν πατρικόν σου οἶκον.» Ἐπειδὴ τὴν ἔλαθεν ὡς νύμφην ἀπὸ τοῦς εἰδωλολάτραις, αὐτὰ παραγγέλλει εἰς αὐτὴν προηγουμένως, νά ἐξαφανίσῃ ἐκεῖνη τὴν συνηθειάν, νά ἔχασῃ νά θυγᾷ αὐτὰ ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς συμβουλευτικῆς δὲ μόνον νά φωνῇ ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλ' οὔτε καν νά τὰ ἐνθυμῇται. Ἐ καὶ νά λησμονήσῃς τὸν λαόν σου και τὸν πατρικόν σου οἶκον. Ὅταν δὲ λέγῃ και λαόν και οἶκον, ἐνωσεῖ ὅλα ὅσα πράττονται ἐκεῖ ἀπὸ τοῦς εἰδωλολάτραις, και τὸν λαόν, δηλαδὴ, και τὰ φιλοσοφικά τους δόγματα. «Καὶ ὁ βασιλεὺς θά ἐπιθυμήσῃ τὸ κάλλος σου» θάλεψ, ὅτι δὲν πρόκεται διὰ τὸ σωματικόν κάλλος, διότι ὅν θά κἀνῃς αὐτὰ, τότε θά εἶσαι καλὴ, τότε ὁ βασιλεὺς θά ἐπιθυμήσῃ τὴν ὁμορφίαν σου. Καὶ πράγματι σωματικόν κάλλος αὐτὰ δὲν τὰ κἀνῃ. Διότι και εἰς τῶς ἀπίστους θάλεπαμεν σωματικὴν ὁμορφίαν και γυναικὰς ὡραίας που εἶναι εἰδωλολάτρισσα. Ἀλλὰ διὰ νά μάθῃς ὅτι δὲν γίνεται λόγος. Ἄ περὶ σωματικοῦ κάλλους, λέγει ὅτι αὐτὰ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ὑπακοήν. Ἡ ὑπακοὴ ὅμως δὲν προσδιορίζει τὸ σωματικόν κάλλος, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν. Διότι ἐάν θά κἀνῃς αὐτὰ λέγει τότε θά εἶσαι καλὴ, πολυσυναισθημένη εἰς τὸν νοῦν σου. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριός σου. Ἡ δὲ ὁ πατὴρ και σύζυγος και ἐξουσιαστής ἀπεβίβη. Διότι ἀφ' οὗ διετάξε νά ἐκκοιτάξῃς τὸ πατρικόν της, νά λησμον-

νήση λαούς, να ἀπαβάλῃ τὴν συνήθειαν, φανερώμενος ὅτι· ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ να διαπύξῃ εἶναι μέγιστον καὶ ὅτι εἶναι σημαντὸν καὶ οὐ συνέπειαι τοῦ λόγου καὶ πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ Διότ' ἐφ' ὅσον ὁ "Θεὸς εἶναι καὶ πατέρας σου, καὶ νύμφος καὶ κύριος, Β' θὰ εἶναι δικαίον, ἀφοῦ ἐγκαταλειψῇς ὅλα ἐκεῖνα, νὰ ἀφιερωθῇς εἰς Αὐτόν. Καὶ δὲν εἶπε «διότ' αὐτὸς εἶναι πατέρας σου» ἀλλὰ «ἐπειδὴ Αὐτὸς εἶναι κύριός σου», διὰ νὰ τὴν συγκλονίσῃ μὲ αὐτὸ περισσότερο ὅτι· καὶ ὁ κύριός καὶ ἐξουσιαστής καὶ πατέρας σου ἡδὲ λησὲ νὰ γίνῃ καὶ νύμφος ἀν καὶ μόνον αὐτὸ, τὰ νὰ γίνῃ κυριὸς τῆς, δειχθεὶς πολλὴν φροντίδα καὶ φιλανθρωπίαν, νὰ διαλέξῃ δηλαδὴ δ' αὐτὸν ἑαυτοῦ τοῦ τὴν δουλίαν τῶν δαιμονίων, καὶ τὴν κυρεμένην ἀπὸ τῆς πλάνης. "Ὅχι μόνον ἀλλὰ δὲ δουλίῃ, ἀλλὰ καὶ θυγατέρα καὶ νύμφη Του τὴν κατέστησε. «Νὰ λησμονήσῃς τὸν λαόν σου, καὶ τὸ παπρικόν σου σπιτί». Διότ' δὲν προσερχεσθαι εἰς κόποιον ξένον, ἀλλὰ πρὸς τὸν δημιουργόν σου, ὅτι τὸ περισσότερο οἰκέτον ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, τοῦ ἐνδιαφέρεται καὶ φροντίζει γὰρ σένα. Διότ' Αὐτὸς εἶναι καὶ κυριὸς σου καὶ πατέρας σου καὶ ὅλα Αὐτὸς σοὶ τὰ ἔχει, δώσε. «Καὶ θὰ προσκυνήσῃς Αὐτόν καὶ ἡ θυγάτηρ Τύρου μὲ δώσα». Ποῖα εἶναι αὕτη ἡ σειρά, ἡ πλέον ἀρίστη ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον εἶδος προτροπῆς. Προσελθε, λέγε διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις Του καὶ ὅλο θὰ υπακούσῃς εἰς Αὐτόν. Καὶ ἀποφύγων ὁ προφήτης νὰ εἴπῃ τὴν οἰκουμένην, ἀναφέρει τὴν γενομένην πόλιν (τὴν Τύραν), ποῦ ἦτο τότε κυριευμένη ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν, τὴν ἀρρόπλιαν τοῦ διαβολοῦ, ποῦ ἦτο ἐξουσιαστή θ' αὐτὴν πολυτέλειάν της, ἀναφερόμενος ἔτσι συμβολικῶς ἀπὸ τὸ μέρκον εἰς τὸ συνολικόν (ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τὴν οἰκουμένην, Μαῦ φαίνεται δὲ, ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ χαρακτηρίσῃ ἔτσι καὶ ὅλην γυνικῶς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἀσωτίαν διότ' γνωρίζε ἡ Ἁγία Γραφή νὰ χαρακτηρίσῃ ἀπὸ τὰς πόλεις τὰ ἔθνη, ὅπως ὅταν λέγῃ «Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, σὺς οἱ ἄρχοντες τῶν Σαδὸμίων προσέξατε τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ σὺς, λαὸς τῆς Γουόρρα». ¹² Καὶ ὅμως δ' εἰλεγτο πρὸς τοὺς "ουδαίους ἀλλὰ ἐπειδὴ ἴκανον τὰ ἀμαρτωλά ἔργα τῶν Σαδὸμίων, δι' αὐτὸ τοὺς δυναμίξε μὲ τὰ δυνάμια τῶν Σαδὸμίων. Καὶ διατ' ἀπορεῖς, ἀν τοὺς δυναμίξῃς ἔτσι ἀπὸ πατρὶδα ἀφοῦ καὶ πατέρας ἀναλόγῳ ἠθικῆς τοὺς δίδει, ὅταν λέγῃ «ὁ πατέρας σου ἦτο Ἀμορραίος, καὶ ἡ μήτηρ

12. Ματθ 23

σου Χετταίος». ¹³ Καὶ δὲν σκεπασθῇ βας ἰδῶ τὴν κατηγορίαν ἀλλὰ καὶ μέχρι τὰ θηρία ἀκόμη ἀναφέρει τὸν λόγον (καὶ συγκρίνει μὲ αὐτὰ τοὺς κακοὺς). Ἐἴς, εἰς τὴν Κατ' ἡμέραν διαθήκην λέγει «Φίδια· παιδὶ δ' ἀπὸ ὀχλῆος» ¹⁴ εἰς τὴν Παλαιάν, πάλιν Διαθήκην λέγει «καὶ γὰρ ἀσπίδων ἐπωάζονται καὶ ἰσὺν ἀράχνης ἐξουσινοῦν» ¹⁵ Καὶ εἰς ἄλλο μέρος «Ἄδὼ εἰσθε σὺς ὅπως οἱ Αἰθίοπες δι' ἐμὲ», ¹⁶ Ἔτο λοιπὸν καὶ ἰδῶ αὐτοὺς, ποῦ ἔχουν ζήσει εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἀσελγείαν τοὺς ἀνομήσαντες ἄνθρωποι. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς θὰ ἐπιβληθῶ· λέγε καὶ θὰ ἐξουσιάζω καὶ κατὰ τοιαῦτον τρόπον θὰ τοὺς ἐξουσιάζω ὥστε καὶ νὰ προσκυνήσῃς αὐτοῖς καὶ ὅχι ἀπλῶς νὰ προσκυνήσῃς. ¹⁷ Αὐτὸ εἶναι τὸ μέγιστον εἶδος λατρείας καὶ γνωρίζεται ὑπερβολικῶς ὑπακοῆς. «Οἱ πλοῦτοι τοῦ λαοῦ θὰ ζήτουν μὲ λιποψισίαν τὸ προσκυνῆσαι Σου». Τ. σημαίνει θὰ λ' τανεύουν, θὰ τιμῇσιν θὰ δοξάσῃσιν οἱ μεγάλοι, αὐτοὶ ποῦ κατέχουν ὕψηλά ἀξιώματα τώρα. Πράγματι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὸ συμβαίνει· τοὺς ἐνωφετοὺς τιμοῦν καὶ σέβονται ἄλλοι, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι πλοῦτοι, ἢ κατέχουν ἀξιώματα. Διότ' ἡ ἀρετὴ ἔχει μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ ὅλα τὰ πλεονεκτήματα. Καὶ τὴν Ἐκκλησίαν βλέπετε, ὅτι τιμᾶται ἀπὸ βίλους, καὶ εἶπε σωστὰ «τὸ πρόσωπόν Σου», δηλαδὴ τὴν δόξαν Σου τὸ κάλλος Σου τὴν ἀμαρτίαν Σου. Μετὰ, ἐπειδὴ ἀνέφερε τὸ πρόσωπον, καὶ φορέματα καὶ ἀμορφία, Β' δ' αὐτὸ νὰ μὴ θάλλῃς εἰς τὸν οὖν σου τιποτέ οἰσθητὸν ἀπὸ τὰ ὑλικώτερα, προσέθεσεν «Ὅλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως, παρερχέται ἀπὸ μέσα, ἀπὸ τὸ ἐσωτερικόν της». Νὰ εἰσελθῇς εἰς τὸ βαθύτερον νόημα τῶν λέξεων ἐξέτασε καὶ μᾶθε καλῶς τὴν ἀμορφία τῆς ψυχῆς δ' ἐκεῖνα σοὺ συγκλητῶ, ἔστω καὶ ἐὰν χρησιμοποιοῦ τὴν λέξιν ἰμωτισμός, ἢ ἀμορφία ἢ χρυσάφι ἢ κρῆσσαι, ἢ χρυσοσύφαντα, ἢ ὅποιον ἀήποτε ἄλλο τι λέξιν ὁ λόγος ὅμως ἀναφέρεται εἰς ὕψηλά καὶ βαθύτερα νοήματα, περκεται περ δ' ἀσκητικῆς ψυχῆς, ὅσα λεγόντα ἀφοροῦν τὴν ἀρετὴν, τὴν ἀσωτερικὴν δόξαν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπαναφέρει παρρητικὰ καὶ πάλιν τὸν λόγον εἰς τὰς σαματικὰς εἰκόνας, ἀφοῦ διακρίνωσε, μὲ ὅσον ἐλέ-

12. Ματθ 23

13. Ματθ 23

14. Ματθ 23

15. Ματθ 23

16. Αποκ 18. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

χρησαν προηγουμένως, τὸν ἀκριβοῦς μετὰ τὴν παχυλὴν διά-
κρισιν. C «Με κροσσώτα χρυσόκέντητα φορέματα ἔχε, ἐνδυ-
θῆ καὶ στολισθῆ». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἔχε ἐνδυθῆ
ποικιλόχρωμα με χρυσῆς ζώνης, τοῦ σφιγγου (τὴν μέ-
σην)». Καὶ ἐδῶ πάλιν ἀπέδωκε τὴν ἀρετὴν μετὰ τὸ ὄνομα
τοῦ χρυσαφίου «ἔτσι λέγει καὶ ὁ Ἀποστόλος Παῦλος». Ἄν
δὲ κανεὶς κτίσῃ ἐπάνω εἰς αὐτὸ το θεμελίον χρυσῶν, ἀρ-
γυρου λίθους, πολυτιμοὺς, ἢ ἑσθλὰ, καρτάρ, καλὰ, καὶ
ἀποδίδων εἰς ἡμᾶς τὰς ἐννοίας τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας,
μετὰ τὰ ὀνόματα τῶν ὁλκων αὐτῶν. Διὸ καὶ μὴ νομίσῃς λοι-
πόν, ὅτι αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ ἐπίθετον, δὲν σὲ ἀφῆκε, νὰ
φανταζέσῃ τὰ πράγματα τοῦ ἔξω κόσμου, ἀλλὰ σὺρε πρὸς
τὰ μέσα τὴν διάνοιαν σου. Ὅπως ἀκριβοῦς τὸ σῶμα φαι-
νεται ὡραῖον ὅταν ἔχη ἐνδυθῆ μετὰ αὐτὰ ἔτα καὶ ἡ ψυχὴ
ἀρραφαινέται ὅταν φορῇ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς ἀρετῆς. «Θά
ὡδηγηθῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀγαθὰ καὶ καλὰ, ποὺ θὰ τὴν
ἀκαλοῦθῃσιν ὀπίσω της». D Ἄλλος ἐρμηνευτὴς «Θά ἀ-
καλοῦθῃσιν». Ἄλλος πάλιν «Θά παρῇσιν ἀσθεῖν». «Αἱ
φύλας της θὰ ὡδηγηθῶν εἰς Σέ, ποὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς καὶ
ὁ ἡμιφύς θὰ δοῦσιν μετὰ χαρὰν καὶ εὐχαριστίαν θὰ φθά-
σιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέως. Εἶδες τὰ φορέματα μετὰ τὰ
κροσσῶτα; Εἶδες τὴν χρυσοῦσαν παλὴν τὸ ἀνθος τῆς παρ-
θενίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔνδυμα τῆς ἑκκλησίας. Καὶ πρόσθε
σε παρακαλῶ τὴν ἀκροβολομένην τοῦ Προφήτου. Ἐπειδὴ, δη-
λαδὴ, δὲν ἐξήγησας ἀμέσως ἡ ἀραιότης καὶ τὸ ἰδεῖν ἀγα-
θὸν τῆς παρθενίας μὲν ἰδρυθῆ ἢ ἑκκλησία, ἀλλὰ ὡστε-
ρα μετὰ ἀπὸ ὀλίγου χρόνου, δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς τὸ παρου-
σιάζει μετὰ ἀπὸ αὐτῶν μετὰ τὸ νὰ λησμονήσῃ αὐτὴ ἡ νύμ-
φη, τὸν λαὸν της καὶ τὸν πατρικὸν της οἶκον καὶ μετὰ τὸ
νὰ φορέσῃ ἐκείνου τὸν στολισμὸν καὶ νὰ λάμψῃ μετὰ ὁμορ-
φίᾳ. E Δ' αὐτὰ λέγει «Ὅπισθεν ἀπὸ αὐτῆς αἱ φίλαι της θὰ
προσσεβῶν». Α φίλαι, (πλησιον) ὅχι ἀπλῶς κατὰ τὸν τό-
πον, ἀλλὰ ὅσοι συμφωνοῦν μετὰ της καὶ κατὰ τὸν τρόπον
καὶ κατὰ τὰ δόγματα. Δ. ὅτι, θεοὶ ὡς τὰς γυναῖκες τῶν αἰ-
ρετικῶν τοῦ ζοῦν μετὰ ἀνυπόστατα καὶ ἀκαλῶν δὲν εἶναι ποτὲ
δυνατοὶ νὰ τὰς ἀναμνησκῶν παρθένους, ἐπειδὴ δὲν εὐ-
ρισκονται κοντὰ εἰς τὴν βασιλεύσαν. ¹³⁹ «Θά προσχωροῦν μετὰ
χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν». Πρόσεξε νὰ ἴδῃς ὅτι ἐδῶ ἀποστρά-
-

¹³⁷ A Κορ. Α' 9, 12.

¹³⁸ Ρ. τὸ εἶναι ἀποκρίσιμον καὶ ἀποκρίσιμον, ὡς τοῦτο, χρυσο-
στόμους, ποῦ εἶναι ὁ ἵππος ἀπὸ τοῦ ἔξω κόσμου καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνδοῦ, εἰς
ὁ ὅσον αἱ τὴν ἑν ἑξῆς ἀποκρίσιμον φέρουσιν.

πτὲ τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν καὶ δεικνύεται ὁλοφάνερα καὶ εἰς
τὸν προφήτην ἔκειν ἡ ἀποστολικὴ ἀπόφασις. Ποία, δηλα-
δὴ, ἀπόφασις, «Ὅτι ὅσοι ὑποτασσόμενοι θὰ ἔχουν ἐλπίδα
εἰς τὸ σῶμα τῶν» ¹³⁹ A καὶ «Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνα θὰ ἔχουν
ἐλπίδα, ἔτα καὶ ὅσοι ἀκολουθήσονται παρὸν καὶ διὰ τὸ
ἔχον χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Διὸ, ἡ μὲν ἐγγύς ἀναγκά-
ζεται νὰ μαρτυρῇ καὶ διὰ τέκνα, καὶ δὲ οὐλοῦν, καὶ διὰ τὸ
σπῆν, καὶ δὲ ὑπηρετᾶς, καὶ διὰ συγκλητοὺς, καὶ διὰ ἀπο-
στολούς, καὶ διὰ γαμβρούς, καὶ διὰ τὰ ἐγγόνια καὶ διὰ τὰ ἑπα-
κόλουθα τῆς πολυτελείας καὶ διὰ τὴν ἀρεσκίαν (ὅτι καὶ δὲν
εἶναι, τῶρα καιρὸς νὰ ἐκδωσῶμεν τὴν χριστοδουλείαν τοῦ γά-
μου) ἡ δὲ παρθένος καθήλωμένη εἰς τὸν σταυρὸν, ἐλευθε-
ρη ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ ἀνωτέρα ἀπὸ τὰς φρουρίδας τοῦ
θίου, ἀπὸ τότε τοῦ ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν, ἀφ' οὗ κατενίκησε
κάθε σῶμα θάλα, καὶ ἐλάττω, καθημερινὰ πρὸς τὸν οὐρανόν,
τῶρα τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος, πλημμυρίδα ἀπὸ ἀγαλλ-
ίας. Ὅχι δὲ μόνον τὰ παρόντα, περιγράφει ὁ Προφήτης,
ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ὑπαίνισσεται. B, ὅπου, καθὼς λέγει
ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀναμένον νὰ παρουσιάζωσιν τὸν ἡμιφύ-
ον μετὰ χαρούμενης καὶ λαμπροφωτιστῆς λαμπρόδης. ¹⁴⁰ Ἐδῶ δὲ
Ναὸν βασιλέως εὐνοῖα τὰ ἀνέκτορα καὶ υμνοῦν, τὸν νυμ-
φικὸν θάλαμον αὐτῶν τῶν προγόνων σου ἐγεννήθησαν
(ἀπὸ τοῦς πνευματικοὺς αὐτοὺς γάμους) τὰ τα διὰ σου. E-
πειδὴ προηγουμένως ἀνέφερε λαὸν καὶ πατέρας καὶ εἶπε
«Νὰ λησμονήσῃς τὸν λαόν σου καὶ τὴν πατρικὴν σου οἰ-
κίαν» φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτῆς
θὰ ἀπολαύσῃ πολλὴν εὐτυχίαν, προσέθετον αὐτῇ. Διὸ, ἡ
γινε μὲτὰ μυστήριον παιδιῶν ἡ στερὰ. «Ὅστε ἀν καὶ ἀπε-
σπάρθῃ ἀπὸ τοῦς γονεῖς σου, ὅμως οἱ χαρούμενοι ὁμιλοῦ-
νται τοῦ δῶν σου, θὰ εἶναι τοσόντο δοξασμένοι, τοσόντο περι-
λαμπροὶ, καὶ ἐξακουστοί, ποὺ θὰ χαρτάσωνται πνευματικὰ ὁ-
λοκληροῦν τὴν οἰκουμένην.

C Ἐχῶ δὲ τὴν γνώμην, ὅτι, λέγει, διὰ τοὺς ἀποστόλους,
δι' αὐτοὺς ποὺ θὰ γίνων διδάσκαλοι εἰς αὐτὴν τὴν οἰκου-
μένην. Μετὰ προδιαγραφῶν τὴν δύναμιν τοὺς τὸ κύρος τοὺς
καὶ τὴν δόξαν τοὺς, λέγει «Θά ἀνοδείξῃς αὐτοὺς ἀρχόντας
εἰς ὅλην τὴν γῆν». Μήπως ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ἐρμηνείας
αὐτά; Ἐγώ, τοῦλάχιστον δὲν τὸ νομίζω, ὅπως ἀκριβοῦς

¹³⁹ A Κορ. Α' 7, 28.

¹⁴⁰ Συναγωγὴν τὸ νόημα πρὸς τὴν περὶ τὴν οὐρανὸν οὐδὲν παρὸν
Ματθ. 28, 1 καὶ 25.

δεν είναι ανάγκη να ελπίζουμε ότι όλη σ' είναι λαμπρός. Και από αυτό λοιπόν άκομη τίς φανερά είναι όσα έχουν επισημειωθεί διότι και ολόκληρον την Οικουμένη διέτρεξαν οι απόστολοι, και από όλους τους άρχοντες άνεκε χήτησαν άρχοντες με περισσότερον κύρος, από τους βασιλείς ανώτεροι. Διότι πράγματι ο βασιλεύς έμεινε έφ' όσον είναι ζωντανός, έξουσιάζουν όπαν δε αποθάνουν καταργούνται όπ' έναντίας αὐτοί οι απόστολοι άποθ' άπέθανον, τότε πρὸ παντός γινόντα κύριος και έδουσται. Ό και οι μέν νόμο των βασιλέων ισχύουν εντός των όρων τής επικρατείας των, ενώ τα προστάγματα των άλλων έχουν επεκταθή εις ολόκληρον την Οικουμένην. Ο βασιλεύς των Ρωμαίων δεν ήμπερ' να νομοθετήσῃ διὰ τους Πέρσας, ούτε ο βασιλεύς των Περσών διὰ τους Ρωμαίους. ενώ αὐτοί από την Παλαιά στήν εννομετέον νόμους και διὰ τους Πέρσας και διὰ τους Ρωμαίους και διὰ τους Θράκας και διὰ τους Σκυθας και διὰ τους Μαυρους και δι' ολόκληρον την Οικουμένην και οι νόμοι αὐτοί επικράτουν όχι μόνον έφ' όσον ζών άλλα και άποθ' άπέθανον. Ανομιμήτους δε φράσας θά προσηύσαν αὐτοί, που έδέχθησαν τον νόμον των Αποστόλων να σκοτωθούν, παρὰ να εγκαταλείψουν τους νόμους έκείνους.

Ε «Θά ενθυμούμαι, και θά δαλαλώ το θνομά Σου εις όλος τας γενεάς των γενεών». Δ. αὐτοί λοιπόν θά σε ύμνήσουν άκαταπαύτως. Άλλος λέγει «Θά αναφέρω το θνομά Σου εις κάθε γενεάν». Δ. αὐτοί λοιπόν θά σε ύμνούν εις το μέλλον άσταμάτητον. Άλλος, έπισημ, λέγει «Δι' αὐτό λοιπόν θά σε ύμνήσουν». Όμ. ήρσε διὰ τήν έκτασιν τής κυριαρχίας των εν συγκρίσει προς τὸ μικρόν τής γῆς, προς τὸ πλάτος τής Οικουμένης, ¹⁸² Α. προς τὸ πλήθος των εθνών, που υπεπάτησαν. Όμιλει όμως και εξ άλλης πλευρᾶς διὰ τήν δύναμιν αὐτῆς, ότ δηλαδή ή κυριαρχία των Αποστόλων θά επεκταθῇ όχι μόνον εις ολόκληρον την Οικουμένην άλλα θα παραμείνῃ και εις όλους τους αιώνας. Αθανάτος, δηλαδή, λέγει θά είναι ή ενθυμότης σου, γραμμένη άσβεστα εις τὰ διόλγα μας, γραμμένη εις τας πολιτείας, γραμμένη εις τὰ προστάγματα. Πρόσεξε τῶς ο Προφήτης προφητεία, και τής ιδιᾶς του προφητείας τήν άσταμάτητον συνέχειαν. Διότι με τὸ να εἴπῃ «Θά ενθυμούμαι και θά δαλαλώ το θνομά Σου εις όλος τας γενεάς των γενεών» αὐτό άκριβῶς εφανέρωσε. Άν και θά αποθάνω έγω λέγει — εν τούτοις θά σε ψάλλω άποθνήσκων. Β. Διότι, το μεν ούτως θά δαλεθῇ τὰ γραμματα όμως μένουν και ο νόμος διαρκει. Δι' αὐτό λοιπόν θά σε ύμνολογούν.

Από εκεί, που ήρχισεν, έδώ και έτελειωσεν, εις τον Χριστόν «Δι' αὐτό». Ποίον είναι τὸ «δι' αὐτό», «Ότι, κατορθώσας τῶσον μεγάλα πράγματα, ότ, τέτοιους άρχοντας εγκατέστησας, ότ έξεδωξες τήν κακίαν, ότι έφύτευσας τήν άρετήν, ότι προσελιάδες τήν ανθρώπινην φύσιν μας, ότι, έπραγματοποίησας αὐτά όλα τὰ άναφαισάτω αγαθά δι' όλα αὐτά ολόκληρος ή Οικουμένη θά Σου προσφέρει ύμνον, όχι δι' όλιγον μόνον χρόνον ούτε εις διάστημα δάκα και εἴκοσι και εκατόν ετών, ούτε ένα μέρος τής Οικουμένης, αλλά γῆ και θαλάσσα, τὰ κατοκημένον μέρος τής γῆς και τὰ άκατοκητόν, εις όλους τους αιώνας θά ψάλλουν, διακηρύσσοντες ευγνωμοσύνην διὰ τὰ πραγματοποιηθέντα αγαθά. Γ. Δι' όλα λοιπόν αὐτά δε ευχαριστήσασμεν και ήμεῖς τον φίλανθρωπον Χριστόν, διὰ τοῦ Όποιου και μετά τοῦ Όποιου άνήκει δόξα εις τον Πατέρα, μαζί με τὸ Άγιον Πνεῦμα, τώρα και πάνποτε και εις τους αἰώνας των αἰώνων. Αμήν.

ΟΜΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕ' (45) ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τὸ τέλος χάριν τῶν υἱῶν Κορέ,
 χάριν τῶν μυστηριωδῶν. Ἄλλος ἐρ-
 μηνευτὴς εἰς τὸν ν. κητὴν τῶν υἱῶν
 Κορέ. Ἄλλος θρησκευτὸν τραγοῦ-
 δ. δ. α. τὰς νεότητες.

Δ «Ὁ Θεὸς μας ἀνεδείχθη δ' ἡμᾶς τὸ καταφύγιον καὶ ἡ δύναμις βοηθὸς εἰς τὰς ὑπερβολὰς θλίψεων, ποὺ μᾶς εὔρον» Ἄλλος ἐρμηνευτὴς. «Ὅταν εὐρισκόμην εἰς θλίψεις». Διὰ τοῦτο δὲν θὰ φοβηθῶμεν καὶ ὅταν ἀκόμη συγκλονίζετα· ἡ γῆ καὶ μετακινούνται· τὰ ὄρη δὲ νὰ θυθῶσιν εἰς τὸ μέσον τῶν θαλασσῶν. Ὁ Προφήτης χρησιμοποιοῖ τὴν συνθησμένην φιλοσοφίαν ἀπὸ τοῦ ἑνα μέρους ἀποσπᾶ τὸν ἀκρατὴν ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου, αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν ἀνυψώνει εἰς τὴν ἑκ Θεοῦ ἀληθείαν. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς λοιπὸν — λέγει — ὅπλα ἔχω καὶ τεῖχη καὶ χαντάκια οὔτε χρηματικὴν περισουσίαν, καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ πλῆθος ἀπὸ ἀλλοτρίων οὔτε τόξα καὶ δόλη καὶ σιδερένιους βώρακες, οὔτε πλῆθος ἀπὸ συμμάχων, οὔτε στρατιωτικὰς φάλαγγας, οὔτε σωματικὴν δύναμιν καὶ πείραν τῶν ἐχθρῶν. Ὅλα αὐτὰ εἶνα πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸν ἴστο τῆς ἀράχνης καὶ ἀπὸ τὴν σκάν. Ἀλλὰ ἔαν θέλῃς νὰ ἰδῇς τὴν ἀκαταήκητον δύναμιν, τὸ δόξασιόν σου καταφυγίον, τὸ ἀσφαλισμένον φρούριον, τὸν πύργον ποὺ δὲν ἤμπορε' νὰ νικηθῇ, τότε νὰ καταφύγῃς εἰς τὸν Θεόν· νὰ προσεύχῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐκείνῃ τὴν θύρᾳ. ¹⁶³ Α. Καὶ σωτὴρ εἶπε· «Ὁ Θεὸς μᾶς ἀνεδείχθη δ' ἡμᾶς τὸ καταφύγιον καὶ ἡ δύναμις, φανερώων ἔτι, ὅτι ἄλλοτε μὲν νικῶμεν φεύγοντες, ἄλλοτε πάλιν παραινέοντες ἀκολουτοῦντες εἰς τὴν θέσιν μας καὶ πολεμοῦντες. Δὲν, καὶ τὰ δύο κανεῖς πρέπει νὰ κάνῃ καὶ νὰ ἀντιστάται εἰς τὸν τόπον καὶ νὰ ὑποχωρῇ. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἄλλοτε μὲν ὑποχωρῶν, ἄλλοτε, πάλιν, ἐπιτιθέμενος ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ ἦσαν ἀντιθετὰ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀληθείας. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Χριστὸς δάσκωντάς μας τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάνωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ γνωρίζωμεν ἐπακριδῶς τὰς προσφερομένας εὐκαιρίας, καὶ νὰ εὐχλωμεθα μὲν νὰ μὴ ἐσχωμέσθαι

MI

ΟΜΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕ ΨΑΛΜΟΝ

εἰς πειρασμόν, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου¹· ὅταν ὁμοῦς ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ πειρασμοῦ· ἢ νὰ μὴ δελεάζωμεν, ἀλλὰ νὰ στεκώμεν γενναῖοι. «Βοηθὸς εἰς τὰς ὑπερβολὰς θλίψεων, ποὺ μᾶς εὔρον». Αὐτὸ ποὺ ἔλεγα πολλάκις, τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα διὲν ἐμποδίζε· ὁ Θεὸς νὰ ἔλθουν ἐναντίον μας οἱ θλίψεις, ἀλλ' ὅταν ὁμοῦς ἔλθουν, στέκεται κοντά μας καὶ μᾶς κάνει ἀφελήμονες καὶ ἱκανούς. Ἡ λέξις ἀπόδρα· πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ «βοηθός». Διότι δὲν βοηθεῖ ἀπλῶς καὶ ὡς ἐτυχε, ἀλλὰ πέραν ἀπὸ κάθε μέτρον μετὰ νὰ χορηγῇ περισσώτερον τὴν παρηγορίαν ἐκ τῆς συμμοχίας Του ἀπὸ τὴν οὐσίαν ἐκ τῶν θλίψεων. Χορηγεῖ, δηλαδὴ, εἰς ἡμᾶς τὴν ἰσχυρίαν τὴν συμμοχίαν, ὅχι ὅταν χρειάζεται ἡ φύσις τῶν δολοφονητῶν, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον περισσώτερον «διὰ τοῦτο δὲν θὰ φοβηθῶμεν» — λέγει. — «καὶ ὅταν ἀκόμη συγκλονίζετα ἡ γῆ»· «Βλέπετε πῶς προσέφερε περισσώτερον τὴν βοήθειαν καὶ ἀπὸ περισσοτέρων ἀφθονίαν, Δὲν εἶπεν, ὅχι μόνον δὲν θὰ καταδολιθώμεν, οὐτε θὰ πείσωμεν, ἀλλὰ δὲν θὰ πάθωμεν οὔτε τὸ πρὸ κοινὸν φυσικὸν πάθος, τοῦ νὰ φοβηθῶμεν καὶ νὰ τρουάξωμεν. Ἀπὸ τοῦ δὲ προέρχεται αὐτὴ ἡ ἀφράδεια, Ἐκ τὴν ἀφθονίαν βοηθεῖ αὐτὴν ἔδω δὲ κάτω ἀπὸ τὰς λέξεις «γῆν» καὶ «ὄρη» καὶ «καρδίαν θαλασσῶν» δὲν ἐννοεῖ τὰ στο χεῖρα τῆς φύσεως, ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑπονοεῖται τοὺς φοβητοὺς ἐκ τῶν φυσικῶν. Καὶ ἂν ἀκόμη ἴδωμεν τὰ πάντα νὰ ἔχουν ἀνακαταστή — λέγει. — καὶ ἂν ἀνταφωροῦν σεισμοί, καὶ ἂν ἴδωμεν νὰ συμβαίνουν ὅσα ποτε δὲν ἔχουν γίνε. Δὲ καὶ ἐν τὴν ἰδίαν τὴν κτίσιν ἴδωμεν — διὰ νὰ εἴτῃ κανεῖς ἐπὶ νὰ κοσμητιάζεταί κα. τοὺς ὄρους, τῆς φύσεως νὰ κινῶνται καὶ ὅλα νὰ ἔρρον ζωντανὰ ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ νὰ ἀνακατείνωνται εἰς μίαν μάζαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα καὶ νὰ γινετα τὸσαν ἰσχυρὸς σεισμός, παρ' ὅλα τοῦτο ὅχι μόνον δὲν θὰ ἔχωμεν καμφοῖ, ἀλλ' οὔτε κἀν θὰ φοβηθῶμεν. Ἡ δὲ αἰτία τῆς ἀποβί-
 ας μας αὐτῆς εἶναι ὅτι ὁ Δεσπότης ὅλων αὐτῶν βοηθεῖ, μᾶς ἀπλῶς τὸ χερ τοῦ, στέκεται κοντά μας. Ἄν δὲ ὅταν συμβῶν αὐτὰ δὲν εἶναι δύναμις νὰ φοβηθῶμεν, οὔτε ἡθέλωμεν ἐξασθενήσῃ τελείως, πολὺ περισσώτερον ὅταν ἐπέρχωνται ἐναντίον μας οἱ ἐχθροὶ καὶ παρατάσσονται διὰ νὰ μᾶς πολεμήσουν. «Ἐδοῦναι καὶ ἀνεστατήθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν (τῶν θαλασσῶν). Ἐ. Ἀνεστατήθησαν τὰ βουνὰ μετὰ τὴν προμερὰν δίκαιαν Αὐτοῦ (τοῦ Κυρίου)». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει· «Ὅταν βουξουν καὶ θολῶνουν τὰ ὕδατα (τῶν

1 • καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν» (Ματθ. 6. 13)

θαλασσῶν) και σκωντα, τὰ δυνά με τὴν δύξαν Του.² Ἀφου εἶπε, ὅτι δὲν θα φοβηθῶμεν ὅταν θα κομπατάζωνται ὅλα, ὁμιλε, εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τὴν δύναμιν Αὐτου, ὅτι εἶνα ὁ κατογνώριστος ἡ ισχύς Του. Καὶ πολὺ σωστὰ λέγε, δὲν ἔχομεν φοβηθῆ καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς που κἀνε συνεχῶς, νὰ ἀνακηρύττῃ, ἐπὶ τοῦ, τὴν δύναμιν Του, ἔλλοιτε μὲν ἀπὸ τὴν κτισιν, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τὰ συμβαινόντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ἴδιο κἀνε καὶ ἐδῶ.³ Ἀ Αὐτὸ δὲ που λέγε, ἔχει, περιποιεῖ το ἐξῆς νόημα τα κινεῖ ὅλα, τὰ σαλευεῖ, τοὺς ὁμιλῶντες, θέων, ὅταν βελῇ τὸσον πολὺ εἶναι εὐκόλῳ εἰς Αὐτὸν ὅλα Μοῦ φαίνεται ὅτι ἐδῶ ὑπεκρίσαστα τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν καὶ τοὺς πὸ διοκεκρυμένους ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὸν ἀνακηρύττον λαὸν τῶν ἀντιθέτων. Διότι, εἶναι τὸσον σχυρὰ ἡ δύναμις Του, — λέγει, ὥστε ἀρκεῖ ἐνὶ ἀπλό νεύματι, καὶ νὰ γινούν ὅλα αὐτὰ. Πῶς λοιπὸν ἡμποροῦμεν νὰ φοβούμεθα ὅταν ἔχωμεν τὰς οὐκ ἀσπότην, Διότι, ὁμιλῶντα ἄλλος ἐρμηνευτὴς «Πάντα» τὸ τοῦ ποταμοῦ τὰ ἀρητικὰ ρεύματα. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς «Διαιρέσεις» Κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν κεῖμενον «Θαλασσῶν», «Εὐφραίνου» τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ.⁴ Ὁ Ὑψιστος ἡγίασε τὸ μέρος, Β που θὰ εἶναι ὁ ἱερός του τόπος. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Τὸ ὄχιον, που θὰ κατασκευασθῇ ὁ Ὑψιστος» «Ὁ Θεὸς κατοικεῖ» εἰς τὸ μέρος αὐτῆς καὶ δὲν θὰ σαλευθῇ. Θὰ βοηθήσῃ αὐτὴν ὁ Θεὸς πρῶτῃ, πρῶτῃ ἀποτελεσμάτων καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἡμεῖς ἀπὸ τὸν ὄρθρον» Ἄλλος πάλιν «Τὸ νὰ ριπῇ εὐμενῶς τὸ δῶμα Του κατὰ τὴν πρῶτον». Ἀφου ἀνέφερε διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ισχὺν Αὐτοῦ καὶ ὅτι Αὐτὸν εἶναι ὅλα εὐκόλῳ, μετὰ τὸν λόγον εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ δὲ πῶς τοῦτο μετὰ εὐμενῶς καὶ εὐμενῶς παρῶν, σιᾶς τὰ καλὰ που τοὺς ἔχει δώσει, ὁ Θεὸς, ὅτι Αὐτὸς, που εἶναι τὸσον δυνατὸς, ὅ τὸσον σχυρὸς καὶ φοβερός, Αὐτὸς που ὅλα τὰ ἔχει καὶ τὰ φέρει, που τὰ δεῖ ὅλα καὶ τὰ κρεῖ, που τοὺς ἀλλόξῃ, θέων καὶ τὰ μετακινεῖ. Αὐτὸς κατεπλουτίζει τὴν πόλιν μας με ἀναρτήματα ἀγαθὰ. Ὁ Διότι, ὁ ποταμὸς φανερωεῖ ἐδῶ τὴν ἀφθονίαν με τὴν ὅποιον χορηγεῖ τὰς οὐρανούς, δωρεάς, το ἀνεκτιμήσιμον καὶ αὐτὸ που πλουτίζει ἔχει, σκροτῶν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὥσαν νὰ ἔλεγον τὰ ἀγαθὰ χύνονται ἀφθονοὶ εἰς ἡμᾶς, ὅταν νὰ ἀναδύσων ἀδυσκάτως ἀπὸ πολλὰς πηγὰς. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ποταμὸς διακλαδίζομενος εἰς πολλὰ μέρη ποτίζει τὴν χώραν που ἀκτεῖ-

2. Σαρματῶν.

3. Πράξεις, β' 21. Ἱεροσολίμη.

νετα ἐμπρός του, ἔτα καὶ ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν εὐρέει, σκροτῶ με ἀφθονίαν, ὅπλωνετα, ψευδιστὰ καὶ καταλαμῶντα τὰ πάντα. Δὲν παρέχε δὲ εἰς ἡμᾶς μόνον ἀσφάλειαν, οὔτε καὶ βοηθεῖαν ἰσχυράν, ἀλλὰ καὶ πνευματικὴν χαρὰν. Δι' αὐτὸ λέγει, «Ὁ Ὑψιστος ἡγίασε τὸ μέρος που θὰ εἶναι ὁ ἱερός Του τόπος». Καὶ τοῦτο εἶναι μέρος τῆς εὐεργεσίας Του ὅχι καὶ μικρόν, τὸ νὰ ὀνομάσῃ τὸν τόπον ὁ σκήνωμα ἱδρόν Του. Καὶ δὲν ἔβαλε χαρὶς λόγον τὴν λέξιν «Ὁ Ὑψιστος» Αὐτὸς λοιπὸν, που εἶναι τὸσον ὕψιλος, που δὲν περῆται εἰς κανένα τόπον, ἡ Ὑπαρξίς που δὲν δυνατὰ κανεῖς νὰ εὕρῃ λόγους νὰ τὴν ἐκφράσῃ μᾶς ἔδωκε τὴν μεγάλην ἀξίαν νὰ ὀνομάσῃ τὴν πόλιν μας ἱερόν Του τόπον καὶ ἀπὸ ταυτοῦ τὴν δὲ φυλάττει. Διότι, αὐτὸ σημαίνει, τὸ «εἰς τὸ μέρος αὐτῆς» ὅπως λέγει, καὶ ἄλλοι «Καὶ νὰ ἔγω εἶμαι μαζί σας».¹ Ἀπὸ παντοῦ τὴν περιεκάλυψε, δ' αὐτὸ ὅχι, μόνον δὲν θὰ πάθῃ κανένα κακόν, ἀλλὰ οὔτε κἀν θὰ σαλευθῇ. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι ὅτι ἐξησφάλισται ἐ συμφορῶν, που ἐνεργεῖ τάχιστα ἐπειδὴ εἶμα ἔτοιμη διὰ νὰ δράσῃ καὶ προετοιμασμένη διότι αὐτὸ σημαίνει ἡ λέξις «πρῶτῃ» Δὲν εἶναι συμφορὰ τοῦ μέλλοντος, οὔτε ἀργοπορεῖ, ἀλλὰ πάντοτε «εὐαὶ καὶ με ἀκμὴ καὶ ἐτοιμῇ» εἰς τὴν κατὰλληλον εὐκαιρίαν «Ἐτοραχθήσαν τὰ ἔθνη». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς «Συνεκεντρωθήσαν διὰ πόλιν τὴν ἐθνη» «Ἐκ νῆδρον βασιλεῖα». Ἐξέβαλε δροσινὴ φωνὴν ὁ Ὑψιστος, ἐρεῖσθ ὁλόκληρος ἡ γῆ. Ἐδῶ φανερωεῖ, τὴν δύναμιν τῆς βοηθείας Του. Διότι, δὲν ἴσαν τυχαῖοι οἱ ἐπιδράμεις.² Ἀ ἀλλὰ δὲν εἶς, ἔθνη που ἐπετέθησαν ἀπὸ παντοῦ, που ἐκκλήσων καὶ ἐπολιέσων μίαν πόλιν. Καὶ ὅμως ὅχι μόνον δὲν ἔπαθε κανένα κακόν ἀπὸ αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ διεσώθη καὶ ἐνίκησε καὶ ἔσπευεν εἰς φυγὴν τοὺς ἐπιδράμεις. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἐκκλήσων βασιλεῖα», ἐξέβαλε δροσινὴ φωνὴν ὁ Ὑψιστος. Ὅσον νὰ εἴπῃ κανεῖς, ἀμέσως, με πολέμους ἀλλοδαπούς τὰς πόλεις ἐκείνας. Πράγματι ἡ λέξις εἶναι κάπως ὁμοειδὴς καὶ ὁμογενὴς ἀνθρώπων αὐτὸ που ἐλέγχῃ. Ἐπειδὴ δὲν καὶ ὁ Θεὸς με φωνὴν καὶ με φωνὴν, ἀλλὰ με μιάματα καὶ με τὸ νὰ τὸ σκεφθῇ μὴ «μάχα». Ἀλλ' ὅμως ἀνυμνῶμεν Αὐτὸν ἀπὸ τὰ παρυτέρα, ἐσφισθὴ λέξιν με νόημα ὑψηλοτέρου ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ἐπει-

1. Ὁ Ὑψιστος εἶπε νὰ ἀνεστῇ τὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν διὰ τὴν ὅποιον ἐκκλήσων καὶ ἐπολιέσων μίαν πόλιν. ὅταν φανῇ τὸ μέρος εἰς τὴν ἐκκλήσων τὴν πόλιν.

2. Ματθ. 24, 30.

δή, δηλαδή, παρουσιάζει. Αυτόν συνεχώς να είναι ώπλισμένος, Β' δια να δείξει ότι όλοι εκείνα έχουν λεχθεί με μεταφορικήν σημασίαν, ελληγορικά και με συγκριτάσασιν προς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα (διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη τίποτε ἀπὸ αὐτά), προσέβησαν ἐξέβαλε τὴν ἰδροντερὴν φύσιν του καὶ ἐπεισθὴ δολέκληρος ἡ γῆ! ἀποδεκνύων ἔτο ὅτ' οὐ μόνον πόλεις καὶ ἔθνη καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τοῦ Σικαντοῦ, τὴν γῆν, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κινή. Γνωρίζε δὲ νὰ ὀνομάσῃ μετὰ τὴν λέξιν «γῆν» τὰ πλήθη, ὅπως ὅταν λέγῃ ἀκαὶ ἐπεκράτε εἰς δολέκληρον τὴν γῆν μία διάλεκτος.⁶ Ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων εἶναι μαζί μας. Προσὸς τῆς μας εἶναι ὁ Θεὸς Ἰακώβ.⁷ Ὁ Ἑβραῖος ἀντὶ τοῦ εἶπη τῶν δυνάμεων, εἶπε «Σαβαώθ». Προσέχε νὰ ἰδῇ πῶς ἀπὸ τὴν γῆν ἀνιστὰς τὸν λόγον ἐπ' αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν ἀγγέλων. Ὁ εἰς τὰ ἔθνη τῶν ἀρχαγγέλων, εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις. Διὰ τοῦ ἀναφέρεις στρατόπεδα καὶ βαρβάρους καὶ ἀνθρώπους τοῦ χάνονται, λέγει. Προσπάθεισε νὰ καταλάβῃς τὴν δύναμιν. Αὐτοῦ ἀπὸ τὴν βασιλείαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς πόσα στρατόπεδα τῶν ἀσράτων Δυνάμεων εἶναι ὑποταγμένα εἰς Αὐτόν. Καὶ πολλὰ σωστά ὀνόμασε τὰ ἐπουράνια ὄντα δυνάμεις, ὑποδεικνύων, μετὰ τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν τὴν δύναμιν (τῶν ἐπουρανίων ὄντων). Τὸ ἴδιον πράγμα τὸ λέγει καὶ εἰς ἄλλο μέρος.⁸ «Ὁ σχυρὸς τοῦ πραγματοποιοῦντος τὸ θέλημά Του». Καὶ πράγματι, κάποτε μάλισ ἐβγήκε κάποιος Ἀγγέλως, ἐφάνησε ἑκατὸν ὀγδόντα πέντε χιλιάδας.⁹ Τί λοιπὸν μὴπως εἶναι μὲν δυνατός, δὲν θέλει θύμω νὰ μᾶς ἀπώσῃ τὸ εὐεργετικὸν τοῦ χέρι, Ἀλλὰ μῆτε αὐτὸ νὰ φοβήσῃς, λέγει Δ' αὐτὸ καὶ προσέθεσε Ὁ «Προστάτης μας» καὶ θέλει λοιπὸν καὶ ἔχει τὴν δύναμιν δι' αὐτὸ μὴ φοβᾶσαι.

Ἄν θυμῶς ἡμεῖς εἰμὲθα ἀνάξιοι, Ἀλλὰ ἡ φιλανθρωπία Του καὶ ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη Του εἶναι πατρική. Δ' αὐτὸ καὶ προσέθετον «Ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ», ὡσὺν νὰ ἔλεγον «Αὐτὸ εἶναι πάντοτε, ἡ συνθήκη Του ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ» Διὰ τὸ αἰῶνα. Ἀλλως ἐρμηνευτὶς «Πάντοτε» ἢ ἔλατε νὰ ἰδῇτε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὅσα θαυμαστά τρόποις ἐστῆσαν ἐπ' αὐτὴν εἰς τὴν γῆν, καταπαύων τοὺς ἄνθρωπους εἰς τὰ περάτα τῆς γῆς. Συνγρίβε τὰ τόξα καὶ σπᾶ

6. Γεν. 11. 1.

7. Ψαλμ. 103. 20.

8. «Καὶ ἐγένετο ἐν, νύκτι καὶ ἐβλήθη Ἀγγέλως Κυρίου καὶ ἐπαύθη ἐν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσυρίων ἀσπίδων ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας» (Δ' Βασίλ. 19. 35).

ζει τὰ ὅπλα τῶν ἐχθρῶν (ἄλλως εἰς τὸ σήμερον αὐτὸ, λέγει «ἐκκαμάτῃσαι») καὶ τὰς μεγάλους ἀσπίδας κατακαίει. Ἄλλως πάλιν ἐρμηνευτὶς λέγει: Ἐπειὶ τὰ πολεμικὰ ὀνόματα θὰ κατακαύσῃ μετὰ φωτὶ. Ἀφοῦ εἶπε διὰ τὴν γῆν, διὰ τὴν θάλασσαν διὰ τὰ ἔθνη, διὰ τὴν πνευματικὴν δωρεάν, τοῦ τοῦς ἔκανε, διὰ τὴν συμμαχίαν, πάλιν ἀναφέρεται εἰς τοὺς θεατὰς καὶ, ἀπὸ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Δεσπότην, τοὺς καλεῖ νὰ θαυμάσουν τὰ πρόπαν, ἀνακηρύσσων τὰς νίκας, τοῦ ἐπιφωτιστοῦντος χάριν αὐτῶν. Καὶ πολλὰ σωστά εἶπε «ἐτέρασαι» (δηλαδή θαυμαστά γεγονότα) καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς «νίκας» καὶ «πρόπαν» διότι, αὐτὰ ποὺ ἔγνων, δὲν ἴσαν ἐπακόλουθα τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου, οὐτε καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς μάχης ἐκρίνετο ἀπὸ τὰ ὅπλα καὶ τὴν σωματικὴν δυνάμιν, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ νου καὶ τοῦ Θεοῦ. τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἐβέβαιον πῶς Αὐτός ὁ «ὁ δὲν ὁ στρατηγός».

Επειδὴ λοιπὸν οἱ ἀνίσχυροὶ νικῶσιν τοὺς δυνατοὺς, οἱ ὀλίγοι τοὺς πολλοὺς οἱ κατακτημένοι τοὺς νικητὰς, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα παρ' ἐλπίδας συνιδαίμεν, δίκαια τὰ ὀνομάζε «τέρασαι», ἀφοῦ κατὰ πορὰδοξον τρόπον συνεθεῖναι νὰν καὶ ἔχοι ἀπλῶς ἡ φήμῃ τοὺς εἰς ὅλην τὴν γῆν.

Δὲν θὰ ἐσφαλῇ δὲ κανεὶς, ἐάν ἐξελεῖσθαι ταῦτα, ἀλλ' ἀληθινῶς καὶ μετέφρ. τὸ νόημά του καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας ζωῆς. Διότι ὁ Θεὸς κατέπαυσε τὸν προτέρου πολέμου τῶν δαιμόνων. Ἡ καὶ ἔπλωσε τὴν εἰρήνην. Του εἰς δολέκληρον τὸν κόσμον καὶ ἡγήρησεν ὡς καὶ δολέκληρον τὸν αἰσθητὸν τοὺς πόλεμον. Αὐτὸ δὲ φανερωμένων προφητικῶς ὁ Ἰσαΐας ἔλεγον θὰ συμπαύσῃ τὰς πολεμικὰς τῶν μαχαίρας, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἀροτρά καὶ τὰς λόγχας τῶν θὰ μετατρέψουν εἰς ἀροτρά καὶ δὲν θὰ τὰρῃ ἔθνος μαχαίρῃ ἐναντὶν τοῦ ἄλλου ἔθνους, αὐτὲ θὰ μάθουν πλέον νὰ πολεμοῦν. Διότι, πρὶν νὰ παρουσιασθῇ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξεπαίδευοντο εἰς τὰ ὅπλα καὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ἀκατάρτος εἰς τὸ πολεμικὸν αὐτὸ ἔργον καὶ οἱ πόλεις ἐμάχοντο μετὰ τῶν καὶ πάντων ἐπεκράτε φιλοπόλεμον κλίμα. Τὰρᾷ θύμω τὸ περισσύτερον μέρος τῆς οὐκουμένης ἐμάχοντο, καὶ ὅλοι, χωρὶς φθόνου, ἀσπλοῦντο εἰς τὰς πέγνας, καλλὶ γαυοῦν τὴν γῆν, καὶ ταξιδεύον εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ὅλος δὲ κόσμος ὡς μόνον στρατὸς ὑπῆρχε, ποὺ ἔχει παχὴν διὰ τὴν προστασίαν ὅλων τῶν ὄλων. Καὶ αὐτὸς θύμω δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἐάν ἐκάσμε αὐτὰ τοῦ

9. Ἠσ. 3, 4.

δὲν ταφιάζουν εἰς αὐτοὺς τοῦ προσέρχοντα εἰς τὸ σμινὸν αὐτὸ σχολεῖον, ἀλλὰ εἰς αὐτοὺς τοῦ ἀσχολοῦντα μὲ τὸ θέατρον καὶ τὰ συμπόσια, τὸ νὰ κτυποῦν, δηλαδὴ, κρόταλα καὶ νὰ χερροκροτοῦν ἐνδὲς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦ δαπαιδωγῶνται ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀρμόζει ἡσυχία καὶ κοσμιότης.

Β Τὶ λοιπὸν θέλουσιν νὰ μᾶς φανερώσουν τὰ λόγια αὐτὰ καὶ τὴ σημασίαν «ἀλαλαγμός» καὶ «κρότος»; Διότι καὶ αὐτὸ συνήθισαν νὰ το κάνουν ὅσοι εἶναι παρατεταγμένοι εἰς πόλεμον καὶ μάχην, νὰ ἐκβάλλουν λέγου, πολεμικὰς κραυγὰς καὶ νὰ προκαλοῦν ἰσχυροὺς κρότους, διὰ νὰ τρομάξουν τοὺς ἐχθρούς. Ο ὅδε ψαλμός καὶ διὰ τὰ δύο πράττει, καὶ νὰ κάνωμεν κρότον καὶ νὰ ἀλαλάζωμεν. Τὴ σημαίνει λοιπὸν τὸ ἠλεγμένον, ἴσως ἄλλο δὲν φανερώσει, παρά πνευματικὴν εὐχαρίστησιν καὶ συμβολισμὸν νίκης. 188 Α Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς αὐτῆς Γραφῆς παρουσιάζει ὁ προφήτης τοὺς ποταμούς νὰ κροτοῦν «Οἱ ποταμοὶ» — λέγει — «ὅλα μοῦ δις χερροκροτήσουσιν»· «Ὁ δὲ Ἰησαῖος καὶ τὰ δένδρα προκαταίξου, νὰ κάνουν αὐτὸ ὁ Ἰησὺς δὲ πάλιν ποροῦσιν καὶ τὰ ὄρη νὰ χοροπηδοῦν καὶ τὰ θουνά,¹¹ ὅχι διὰ νὰ σκεφθῶμεν κατὰ τέτοιον, ὅτι τάχα τὰ ὄρη χοροπηδοῦν καὶ τὰ θουνά, ἢ ὅτι οἱ ποταμοὶ χερροκροτοῦν ἢ ἔχουν χερία (διότι αὐτὸ πᾶσι εἶναι ἄκρα ἀναισθησία), ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν τὴν ὑπεροχὴν τὸ ἐκκελισμα, τῆς πνευματικῆς εὐχαρστησεως. Ἔτσι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν.

Καὶ ὁ αὐτὸ δὲν εἴπε χαρῆτε καὶ πηδῆσατε, ἀλλὰ κροτήσατε καὶ ἀλαλάξατε». Διὰ νὰ μᾶς δεῖξη τὴν ἐξω ἀπὸ κάθε μέτρον πνευματικὴν ἡδονὴν. Β Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χρὸςτός, ὅταν λέγῃ «οὐκ ἔστιν ἡσυχία τοῦ ἐκφύλου σου καὶ νῦν τὸ πρόσωπόν σου»,¹² δὲν πρὸς τρέπε, νὰ κατασκευασθῇ ἀλοιφή (διότι κανεὶς μὲς δὲν κάνε κατὰ τέτοιον), ἀλλὰ νὰ βεβῶμεν τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαν, καὶ τὴν χάριν τῆς διανοίας (πρὸς τρέπε δηλαδὴ νὰ ὑπάρτῃ ὁ χριστιανὸς χαρούμενος καὶ ὅχι σκυθρωπός) ἔτσι καὶ ἐβῶ δὲν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, νὰ κτυποῦμε τὰ χερία, ἀλλὰ νὰ αἰδοῦμεθα πνευματικὴν ἡδονὴν καὶ νὰ εὐφρανῶμεθα, ὅταν ψάλλωμεν. Πολλὴ σωστὰ

11 Γαλ. 8: 5.

12 «Ὁ δὲ πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκκελιστὰ προσερχόμενος εἰς ἐν χάριτι καὶ εὐφροσύνῃ καὶ ὡς νὰ τοῦτο εἴπῃ καὶ κροτῇ καὶ ἀλαλάξῃ» Πρ. 5: 12.

13 Ματθ. 6: 17.

ὅτι ἔκανε κανεὶς, εἰν ἡθέλει ἐρμηνεύσει τὸν ψαλμὸν ἀλληγορικῶς, ὑπομινύς ὑπεράνω τῆς ἀφηγήσεως. Διότι εἰ καὶ ἀρχὴ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, μὲ τὰ ὅποια καὶ προλογίζει, C ἐν τούτοις ὅμως ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς τὸν ἀκροατὴν πρὸς τὰ νοητὰ. Αὐτὸ δὲ τοῦ ἔλεγα προσηγομένως αὐτὸ θὰ ἐπισημάνω καὶ τώρα ἄλλα μὲν ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν Α γίναν Γραφῆν, πρέπει νὰ τὰ ἐννοησώμεν, ὅπως ἔχουν λεχθῇ ἄλλα δὲ πάλιν διαφορετικὰ πρὸς τὴν γραμματικὴν σημασίαν τῶν ἱερῶν κειμένων ὅπως, παραδειγματικῶς χάριν, συμβαίνει μὲ ἕκαστον το χωρίον «λυνοὶ καὶ πρόβατα μαζί, θὰ βοσκῶσιν»·¹⁴ Δὲν θὰ πρέπει ἐπιδοῦναι νὰ ἐννοησώμεν λυκοὺς καὶ πρόβατα οὔτε ἀχρεὶ καὶ ὁδοὶ καὶ ταῖρον, ἀλλὰ μὲ τὴν εἰκόνα τῶν ἀλόγων ζώων χαρακτηροῦμεν τὰ ἔθνη τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλοι, πάλιν, χωρὶς θὰ πρέπει, νὰ τὰ ἐννοησώμεν διὰ διπλῆς ἐρμηνείας καὶ τὰ αἰσθητὰ, δηλαδὴ δεχόμενα κατὰ τὴν γραμματικὴν τῶν σημασιῶν, ἀλλὰ καὶ, διὰ τῶν αἰσθητῶν, ἀναγόμενα εἰς τὰ νοητὰ. Ὅπως ἀκριβῶς βλέπομεν εἰς τὸ ἀνέθωσκαι, διὰ τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ γνωρίζομεν, δηλαδὴ, καλῶς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ, ὁ σαὰκ πρὸς τὸν προσεφέρθη δ' ὀλοκαυτῶσιν εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ συγχρόνως ἀποσπῶμεν, ἀπὸ τὴν ἀφήγησιν τοῦ υἱοῦ, καὶ κατὰ ἄλλο, που εἶναι ὁ κρυμμένος εἰς τὸ νόημα, τὴν σπουδαίαν θυσίαν. Καὶ μὲ τὴν ἀφήγησιν πάλιν τοῦ προσβάτου εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποδείξωμεν, ἀλληγορικῶς, τὴν εἰκόνα τοῦ πάθους.¹⁵ Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐβῶ πρέπει νὰ κάνωμεν. Διότι ἐβῶ γίνεται λόγος μόνον διὰ τοὺς Ἀραβὰς καὶ τοὺς γείτονας, ἀλλὰ καλεῖται ὅλα τὰ ἔθνη «Διότι ὁ Κύριος ὁ Ὑψίστος εἶναι φανερός μέγας θεὸς λεὺς εἰς ὅλοκληρον τὴν γῆν»· Δεγχεῖται λοιπὸν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀκόμη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ, μὲ τὸ νὰ τὸν προκαλῇ νὰ προσεξῇ ἕνα τόσον ἀμείστητον πηλὸς χάριτος ὑποσχέσεων, νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν πανήγυριν τῆς οἰκουμένης, καὶ εἰς κάποια θεῖα καὶ πνευματικὴν ἑορτήν, B καὶ εἰς τὴν ἱερὴν μυσταγωγίαν, τοῦ τὴν μετέφερον ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τοὺς οὐρανούς. Διὰ τὸν λοιπὸν λέγει «χερροκροτήσατε» δηλαδὴ νὰ χαρῆτε, νὰ χαροῦσθε. Διότι καὶ ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου αὐτὸ συμβουλεύει ὅταν λέγῃ «Σκηρτήσατε»¹⁶ βεβαίως δὲν εἰναι νὰ πνέσ-

14 Πρ. 11: 6.

15 «Μπορεῖ καὶ περὶ τὴν εἰκόνα τὴν ἐκκελιστὰ, ποὺ περὶ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸ πρὸς τὸν προσεφέρθη, ὅτι ἐβῶ».

16 Λουκ. 6: 21.

τα ὡσάν τρελλοὺς καὶ νὰ πηδᾷ (διότι αὐτοὶ εἶναι ἀπελευθι-
στον), ἀλλὰ φεραινοὺν τὴν ὑπερβολοῦσιν ἡχοῖαν. Ἐπειδὴ καὶ
αὐτοί, ποὺ θύνη φέρει πολλὴν εὐχορροσίαν διὰ τῆς ἐξου-
γιατικῆς διδασκαλίας διατρέξεν ὅσα μέρη τῆς γῆς ἐβλέπε, ὁ
πλῆθος καὶ ἐσώθη ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη καὶ αὐτοί, ποὺ
προηγούμενως κατέχοντο ἀπὸ τὴν πλάνην, ἐπέδξαν φιλο-
σοφίαν ἀνυψήσαν ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν λατρίαν. «Ὅλα τα
ἔβην χειροκροτῆσαι» 89 Ἀ. Μὲ δεῖται τὰ μαῖαρά, πρὶν ἀπὸ
αὐτό, χεῖρα λέγειν— τὰ ἀφροσύλα, ποὺ καθυμνεῖται ἡ
μολοντοῦν, μὲ τὸ αἵμα τῶν ἀκαθάρτων θυσιῶν, μὲ τὰ χε-
ρὰ ἐκεῖνα, ποὺ ἐσφάριζε παιδιὰ καὶ ἀπετολμήσατε τὸ αἶμα
χρᾶ, καὶ ποὺ ἐνεργήσαν ἐνὸν καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς, μὲ
αὐτὰ τὰ χεῖρα χειροκροτῆσατε τώρα «Ἀλλὰ ἐπὶ πρὸς
τὸν Θεὸν μὲ χωροῦμαι φωνῇ» Μὲ τὴν ὅλως ἀναισθη-
τον ἐνεργητικὴν τῶν ἀκαθαρσιῶν, μὲ τὴν ὑπόσιν ἐσφαλῶτε
ἀπὸ τὸ σῶμα σας τὰ βλάσματα λόγινα, μὲ αὐτὴν τώρα ἐ-
λαλᾶσθε τὸ ὅσμον τῆς νίκης. Διὰ τὸ καὶ ἐς τὰ ἀπορριπτέ-
α ὑπάρχει συνιθεῖν ὅταν καμφοῖ τὸ εὐχρηστὸν σπράττω-
μα, νὰ μὴ χωροῦσθαι ὅν πλῆον μαχῆν ἐκ παρατάξεως, Ὡ
ἀλλὰ μὲ μὴ κρασῶν, μὲ μὴ φωνῇ καὶ μὲ βλάστωμα, νὰ
καταπορεύσιν τὰ, ἥδη ἐξαντληθῆσιν ψυχὰς τῶν ἀντιτά-
λων πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς νίκης καὶ με-
γίστου καπορθωτικῶς, ὅταν ἐπὶ τῆς τοῦ πόλεμος κρινεῖται
ὅχι ἀπὸ τὴν συμπεπλοκὴν τῶν ἀντὶ πλῆον, ἀλλὰ ὅταν ἐκφύ-
ξῃ τὴν νικητὴν ἡ κρυσθὴ ὄντ τῶν ἐπὶ τῶν καὶ τῶν χερσὶν 90

Τὸ ἔργον αὐτῶν τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἀποκληρώσῃ καὶ τὸ ἀκέραιον δῶτ' αὐτοῦ ἐπατάταται πρὸς τοὺς παθεῖν τούτων πάλιν, ὅπου ἔδωκε πρὸς τὸν ἰσχυρὸν καὶ τοῦ ἀφάρτου τὰ σκευή· Ἐπεὶ δὲ ἡμῶς εἶναι· φ' ἡμῶν τούτων, δ' αὐτὰ αὐτοῦ, πῶς καὶ θέλει βεβαίως ἀποκρίσται τῶς καὶ ἐν ἀρετῇ αὐτῇ ἀπὸ τῆν νίκην καὶ τὰ πρότατα καὶ τοὺς προσημαίνον ἐν ἀκέραιον τῶν ἐπ' αὐτοῖς φωνῶν, ὅπως ἀκριβὲς νὰ ἴσως αὐτῶν, πῶς εἶχον ἐπ' αὐτοῖς τὰ κατὰφύλακτα καὶ ἐκτελέσας. Δ' αὐτὰ καὶ δόσι· Ἐκρημαζόμενοι ὅχι κατὰς ἀρετῶν φωνῶν ἀλλὰ καὶ πᾶρα τούτῳ πανηγυρίζῃ· ἢ τοῦ εὐρίσκειται πλέον, θάνατος τοῦ δηλητηριασμένου ἐκ τῶν σου, τοῦ εἶναι. Ἀδὲ, ἡ νίκη σου.» Καὶ πάλιν· «Ὁ θεὸς ἀνέβη με ἀπολύτῳ.» Αὐτὸ λοιπὸν ἀνεκρίσται ἐς τὸν ὡλοῦν τοῖς σου. Καὶ εἰς ἄλλο πάλιν μένος λέγει· «Ἀνεσθῆς ἡμεῖς, συνελθὲς αἱ

[illegible]

1x A K 25 1 1/2 50.

χρηλιωτους ἑτήρησ ἀπο θυρωρ-ποις φέρουσ ὑπηρεκωνι·¹⁸ Καὶ ὁ ἄνδρας, κάποτε συνένθεσεν ἑπὶ τὴν οὐρανὸν, ὅπου κατε-
ποντ ζωντο· τὰ οὐρανὸν τῶν Ἀγγέλων καὶ ἔλεγον·
Ὁ Ἄς ψάλλωμεν εἰς τὸν Κύριον διότι θρωσκὸς καὶ ἔχε δο-
ξαδοθῆναι· Ὁ Ἄλλ· ἡ ἰσχὺς μας ἑπὶ τὴν κροῦν εἶναι κατα πο-
λὺ ἀνωτέρα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς ὁ Αἰγύπτου κατα πο-
ντοβόλῃν ἐπεδὶ ὅχ οὐ φερω, ἀλλ' ὁ Διὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐνισθῇ
ἐπὶ ἐπειδὴ δὲν ἀνιρπαρῶσαν τὰ ὅπλα τὰ αἰσθητὰ, ἀλλ' ἀνιρ-
τράτη ἐν τῇ οὐρανῷ ἡ κακία ὁ ὅχ εἰς τὴν Ἐρῶντα βαλῶσα-
σιν ἀλλ' εἰς τοὺς λαοὺς τῆς παλιγγενεσίας·¹⁹ ἐπειδὴ δὲν
ἐξερῶμεθα εἰς ἡμῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πάλιν διὰ
να ἀνιρπαρῶμεν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπειδὴ δὲν πρῶ-
γῶμεν τὸ μᾶν, ἀλλὰ τρεφόμεθα μετ' ὁ Δεσποτὸν Σῶ-
μα· ὅχ ἐπειδὴ δὲν πνιγνῶν τὸ νερὸ (ποῦ ἐξερῶμεθα ὅπο
τὴν πέτραν) ἀλλὰ τὸ σῶμα, (τοῦ ἐξερῶμεθα) ἀπὸ τὴν πλε-
ραν τοῦ Δεσποτὸν ὁ ἄντ' οὐτὸ λοιπὸν εἰς προτρεπὲς ἡγε-
ρακρητῶσται· ὅτι ἐλθουσθῶμεν ἀπὸ τὴν λατρειῶν τῶν
αἰῶν καὶ τὸν ἔρῶν, ἐξερῶσται τοὺς οὐρανὸν, ἀλλὰ
καὶ τοὺς οὐρανὸν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐσθῶσται θρῶν ἡμῶν
πὸν αὐτοῦ τοῦτο τοῦ ὁσπλίου θρῶν· Ὁ Ἄλλ' ἐξερῶ-
σται· πρὸς τὸν οὐρανὸν μετ' ἡμῶν ἐλθουσθῶμεν πρὸς
ρετε, ἐπὶ τοῦ εἰς ἔκείν· τὴν εὐχαριστίαν, ἐποδοσῶμε εἰς
ἔκείν· τὴν νικῆν, εἰς ἔκείν· τὸν τροπικόν· Β' δὲν εἰνα
ἀνθρωπὸς ὁ πᾶν, οὐτὲ ἡ μάχη αἰσθητῇ, οὐτὲ καὶ ὁ
ἀγῶν δὲ ἐξερῶται δι' ὑποθέσιν τοῦ παρὸντος· εἰσι ἀλλὰ εἰνα
τοὺς οὐρανὸν καὶ ὁσπλίου εἰς τοὺς οὐρανὸν. Ἀ-
τὸς δὲ ἐξερῶται ὁσπλίου τῶν πᾶν καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν
εἰνα ἡμῶν τοὺς κατὰ τῆς νικῆς· ἐλθὲ ὁ Κύριος, ὁ
ὅχ ὅσπλίου εἰνα ὁσπλίου, ὁσπλίου μετὰ τῶν πᾶν εἰνα ὁσπλίου
κλῆρον τὴν γῆν· Πρὸ εἰνα τῶν αἰῶν, ποῦ κατὰ τῶν
τὴν δόξαν τοῦ Μονογενετοῦ,²⁰ Νά πῶς ὁ Υἱὸς ἀνομιᾶται
εἰς τὴν ἡμῶν ὅσπλίου· ὁσπλίου μέγας, χαρακτηρισμὸς,
ποῦ εἰνα λεγθῇ διὰ τὸν Πατέρα διότι λέγε· Ὁ καὶ ἡ ὁκ-
σῆς εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰνα εἰνα θρόνος Αὐτοῦ· οὐτε εἰνα
τὸ ἡγεσθῶμεν, εἰνα εἰνα πᾶν τὸν οὐρανὸν·²¹ καὶ καὶ εἰνα,

$$1 \otimes \pi_{\mathcal{O}_K}^* \mathcal{O}_K \cong 1 \otimes 1 \cong 1$$

19x 15, 1

196 Τὸ ὄχι, οὐ Βασιλεὺς μὲν

Ngày 11 tháng 12 năm 1960, đã được Ủy ban Thường vụ Quốc hội phê duyệt.

201. Wendell M. 3-1 35

2012 Mar 01 5 31 35

ἄλλον πάλιν, μέρος τῆς Ἀγ. Γραφῆς λέγει «Θεὸς ἰσχυρός, που ἐξουσιάζει»,²¹ 190 Α πράγμα που σημαίνει βασιλεύς.

Όταν λοιπόν ἀκουσῆς, ὅτι ὁ Δεσπότης σου προσηλωθῇ εἰς τὸ ξυλὸν, ὅτι ἐκρεμάσθῃ εἰς τὸν σταυρὸν, ὅτι ἐπάρῃ, ὅτι κατέβῃ εἰς τὰ βαθύτατα μέρος τῆς γῆς, μὴ στενοχωρηθῇς, μὴ λυπηθῇς, διότι, εἴναι ὀφθαλμὸς, καὶ μάστιγας ὀφθαλμὸς κατὰ φωνὴν. Τὸ δὲ κατὰ φωνὴν ὀφθαλμὸς δὲν εἶναι δυνατόν ποτε νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τοῦ ὕψους, οὐδὲ ἡμπορεῖ ποτε νὰ γινῇ ποτε νὰ ἀλλάξῃ καὶ εἰς πῆν (θεληματικὴν) ταπεινωσὶν τοῦ διαμένει τοῦ ὕψους καὶ δειχνέται ὁλοφάνερως. Ἀφοῦ καὶ, ὅταν ἀπέθανε, τότε κυρίως ἐφάνερωσε τὴν δυνάμειν τοῦ κατὰ τοῦ θανάτου. «Τὸ φῶς λαμπρεῖ μέσα εἰς τὸ σκοτάδι, καὶ τὸ σκοτάδι δὲν ἡμπόρεσε νὰ τὸ ἐκμηδανίσῃ»²² ἔτσι λοιπόν καὶ τὸ ὕψος τοῦ φανερώθηκε εἰς τὴν ταπεινότητά του. Β. Βλέπε λοιπὸν Αὐτὸν νὰ εἶναι εἰς τὸν Ἀδὴν καὶ νὰ σπῇ ὅλα τὰ ὕψηλά. Διότι τότε ὁ ἦλος ἀνέστραψε τὰς ἀκτῖνας του, τότε ἐσχίσθησαν οἱ πέτρα, τότε τὰ καταπέτασμα τοῦ Νοῦ ἐσχίσθησαν εἰς δύο, τότε ἡ γῆ ἐσείετο ἀπὸ σεισμόν, ὁ οὐρανὸς ἀτηγχοῦνίζετο, ὁ Πλάτος καὶ ἡ γυναῖκα του κατελάσαντο ἀπὸ φόβου καὶ αὐτὰς, ποὺ ἐδίκαζε, ἀπελγοῖτο το²³ ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς, ὅτι τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν ἡμαιοσπῆσαν, νὰ μὴ τοραχθῇς ἀλλὰ πρόσεξε πῶς καὶ μέσα εἰς τὰ δεσμά Αὐτοῦ δειχνέται τὴν δυνάμειν του. Εἶτε «Ποῖον ζητεῖς», καὶ ἀμέσως ὅλους τοὺς ἔργα κατὰ γῆς.²⁴ Εἶδες πῶς εἶναι φοβερός, ἀφοῦ μονάχα μετὰ τὴν φωνὴν καὶ μετὰ τὸν νεῦμα τὸς δυνάμειν τοῦ δυνάμειν του. Ὁ ὅταν λοιπὸν ἰδῇς Αὐτὸν νεκρὸν φέρε εἰς τὸν νοῦν σου τὸν λίθον τοῦ τάφου νὰ σηκωνεῖται, τοὺς Ἀγγέλους ποὺ παρεμένουν φοβισμένοι εἰς τὸν τάφον, τὸν Ἀδὴν νὰ καταργηθῇ, τὸν θάνατον νὰ λειωνῇ, τοὺς δεσμώτας νὰ ἀπελευθερωθῇ καὶ τότε θὰ ἰδῇς τὸ φοβερόν Αὐτοῦ. Ἀν δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀτμῆς ἐπέδρα τὸς φανερὰ πράγματα εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸν Ἀδὴν, πόσα δὲν θὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν καιρὸν τῆς μελλουσης παρουσίας Του, Ἀκούσε τοὺς δαιμόνας ποὺ ἀφίξουν, ποὺ σπάζουν τὰ δεσμά ποὺ κάνουν τὸν δρόμον ἀδιαδοχόν, τὸ λεγόντων εἰς τὸν καιρὸν τῆς ταπεινωσεως. «Τὶ ἔχωμεν κοινὸν μεταξὺ μας, γιὰ τοῦ Θεοῦ,

21. Πρὸς 6, 9 κατὰ ἡμᾶς.

22. Πρὸς 1, 3.

23. Ματθ. 27, 3, 19, 5.

24. Πρὸς 19, 9, 6.

Ἡλθες ἐδῶ νὰ μας βασανίσῃς πρὶν ἔλθῃ ὁ καθωρισμένος καιρὸς»²⁵ Ἀν λοιπὸν ἔλεγαν αὐτὰ τότε, ὅταν θὰ ἔλθῃ πάλιν καὶ οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θὰ σαλευθῶνται, ὁ καὶ ὁ ἦλος θὰ σκοτεινιάσῃ καὶ ἡ σελήνη δὲν θὰ δώσῃ τὸ φῶς της,²⁶ τότε τὸ θὰ εἰποῦν, Διότι αὐτὸ λέγει ὁ πολυμύθεος «Ὁ ὕψιστος, φοβερός» Ἀλλὰ ὅμως τὸ ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς αἰὶν, διὰ τὴν περιγραφήν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ἀπὸ στέλλῃ τοὺς Ἀγγέλους εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, ὅταν ὅλα σαλευθῶνται, ὅταν ἡ γῆ σαλευθῇ ἐπὶ στρέφουσιν τοὺς νεκρούς, ποὺ ἐκράτε, ὅταν τὰ ἀναρίθμητα σωματὰ ἐγειρανται ἀπὸ τοὺς τάφους, ὅταν ὁ οὐρανὸς συμπαύσῃται, ὅταν εἰς καταπέτασμα, ποὺ τυλίγεται, ὅταν θὰ τοποθετηθῇ τὸ φοβερόν ὄμμα, ὅταν οἱ πύρινοι ποταμοὶ θὰ κυλῶνται, ὅταν θὰ ἀνοίγῃται, ὁ δὲλος, ὅταν θὰ φέρωνται εἰς τὸ μέσον ὅλων ὅσα ὁ καθένος ἔχει, διαπράξῃ εἰς τὸ σκοπὸς. ὅταν θὰ φανερωθῶνται οἱ ἀνθρώποι, τρωματοὶ καὶ ἐκείνοι τὰ βασανιστῆρα τῆς καλῆς ζωῆς, ὅταν θὰ ἐνεργούσιν οἱ φοβεροὶ δυνάμεις, ποὺ θὰ ὅτι λαὸν, ὅταν θὰ ξεγυμνωθῶνται, ἀπὸ τὴν θῆκην τῶν τὰ σπαθιά, ὅταν θὰ ἀδυνατοῦνται, οἱ καλοσπένοντες πρὸς τὴν γεννῶν ὅταν ὅλα τὰ ἀξιώματα θὰ καταργηθῶνται, καὶ βασίλειον καὶ στρατηγόν, καὶ ὑπάτων καὶ ὑπάρχων ὅταν θὰ παρευρισκῶνται τὸς πλῆθος Ἀγγέλων, ταγματα μαρτυρῶν, πραιφτῶν, ἀποστόλων, ιερῶν μοναχῶν, ὅταν θὰ ἐπιβδύνονται ἐκείνοι τὰ ἀνὰ πῶτα ἐπαθῶν, τὰ θραύετα, ὅταν θὰ προσφερανται οἱ σπέρματα, ὅταν θὰ ἐκτεθεῶνται ἀγαθὰ, ποὺ ἐπερνούν τὸν νοῦν.

19. Δ. Ποῖος λαγὸς θὰ παρουσιάσῃ αὐτό, διότι ἂν ὁ προφήτης ἀκουράσθῃ περιτρεχῶν τὴν κτίσιν καὶ ἀνεπίδρασε (ἀπὸ ἐνθουσιασμοῦ) λέγων «Πόσα μεγάλα καὶ ἐνδοξα εἶναι τὰ ἔργα σου, Κύριε»²⁷ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶναι μονάχα εἶδος τῆς θείας Πνεύματος ἐξεστάτων μετὰ προσοχῆς ἐκράυγασεν «Ὁ ἀπέραντον ὁδὸς πλοῦτος»²⁸ ποῖος θὰ ἡμπαρῶσαι μετὰ λόγους νὰ περιγράψῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐπειδὴ προσέδε ὅλα αὐτὰ ὁ προφήτης ἔλεγε «Διότι, ὁ Κύριος, ὁ ὕψιστος, εἶναι φοβερός, μέγας βασιλεὺς εἰς ὅλοκληρον τὴν γῆν», φανερωθῶν ἔτι τὴν σωτηρίαν ὁ λακλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἦτο δεδωκεν καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ βασίλειος μέγας ἀλλὰ τὸν ἀγνοοῦσαν Διότι καὶ κόσμος

25. Ματθ. 24, 29.

26. Ματθ. 24, 29.

27. Διονύσιος 9, 16.

28. Πρὸς 9, 6.

29. Πρὸς 1, 33.

δ' Αὐτοῦ ἐδημιουργήθη καὶ ὁμοῦς ὁ κόσμος δὲν τὸν ἀνεγνώρισεν.³⁰ Γάρτοι δὲ ὅμοις καὶ αὐτὸ τὸ κατωρθώσε, ὥστε Β' καὶ συμφωνοῦν μετὰ τὴν μετ' Αὐτοῦ γνωριμίαν μᾶλλον γίνῃ μέγας βασιλεὺς. Διότι πῶς νὰ μὴ εἶναι, μέγας, Αὐτός, τοῦ πτωχοῦς ἀλλεῖ, ἀγραμμάτου ἰδιώτου, ἐνδίκῃ κατὰ τὸν ἀρθεῖν, ἀσημάντου πρόσφυγος, χωρὶς ὠρισμένην πόλιν, πρὸ ἀφώνους καὶ ἀπὸ τοῦς ἰχθεῖς, μετὰ ἑνα μονάχα χιτῶνα, ἀνυποδέχτου, γυμνοῦ, ἀπὸ τοῦς ἀπέστελλον εἰς δολιχίτηρον τὴν οἰκουμένην, κατέκτησε (δ' αὐτῶν) τοὺς πάντας μετὰ ἑνα ἀπλοῦν πρόσταγμα. Τοῦτο πράγματι σημαίνει νὰ εἶναι μέγας βασιλεὺς. Αὐτός, τοῦ ἐκαθάρισε τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τὴν πλάνην, καὶ ἐπανέφερε τὴν ἀλήθειαν μέσα σὲ μὴ συντηρηστέην καὶ κατήργησε τὴν τυραννίαν τοῦ Διαβόλου. Αὐτός, τοῦ ἦτο μέγας βασιλεὺς καὶ πρὶν νὰ ἀποκτήσῃ ὑπηκόους, διὰ τοῦ ἐτήρησε τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας Του εἰς δούλους, οὐτε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καὶ τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ ἐστὶν εἶχε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα εἰς τὴν ἰσχύαν Αὐτοῦ φύσει. Ἐὰν δὲ λέγῃ «λέγω» λέγει: «ὅτι αὐτὸ ἐχω γινεῖ».³¹ Τοῦτο πράγματι σημαίνει, νὰ εἶναι μέγας βασιλεὺς. Αὐτός, τοῦ δὲν ἔχει δεχθῇ ἀπ' ἐξω τὴν τιμὴν, Αὐτός, τοῦ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ κανένα διὰ νὰ εἶναι βασιλεὺς. Αὐτός, τοῦ κάμει, ὅσα θέλει. Λέγει, δηλαδή, «Ἄφου πορευθῆτε, δόξατε ὅλα τὰ ἔθνη».³² καὶ ὁ λόγος ἀμέσως γίνεται ἔργον. «Θέλω, καθαρῶς», «Εἰς σὲ λέγω, τὸ δαιμόνιον τὸ κωφόν, ἔσθαι ἀπὸ αὐτοῦ», «Σιῶπα πέφε», «Πηγαίνετε εἰς τὸ πύρ, τοῦ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν Διὰδόν», «Ἐλᾶτε κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, τοῦ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ Σᾶς, πρὶν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου».³³ Βλέπετε παντοῦ τὴν ἐξουσίαν. Βλέπετε παντοῦ τὴν δύναμιν. Ὁ τόσον πολὺ κατέκτησεν αὐτοὺς, τοῦ τὸν ὑπήκουσαν, ὥστε νὰ τοὺς περὶ νὰ προτιμῶν νὰ διακινδυνεύουν τὴν ζωὴν των παρὰ νὰ παραβῶν τὸ πρόσταγμα. Ὁ μὲν ἐπίγειος βασιλεὺς ἔχει τὰς τιμὰς ἀπὸ τοῦς ἰδίου τοὺς ὑπηκόους του. Αὐτός, ὁμοῦς προσφέρει εἰς τοὺς ὑπηκόους τὴν τιμὴν. Ὁ αὐτὸ θεοδίδως καὶ ὁ ἐπιγεῖος κατ' ὄνομα ὠνοῦν εἶναι βασιλεὺς, ἐννὸς ἑκείνου (δηλαδή ὁ Χριστὸς) εἰς

³⁰ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ

³¹ Κατὰ τὴν ὁρθόγραφον τὴν ἡμετέραν «ταγμέναι», ὁ εἶναι (ν) τὴν ἀντισημειωμένην εἰς τὴν ἰσχυρίαν ἰσχυρὸν 18, 37 ἔχει «ταγμέναι» εἰς ὅσα (ν), τοῦ τοῦ εἰς ἀντισημειωμένην.

³² ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ

³³ Ματθ 8 ὁ 14, x 7, 25, 4, 30. Μαρκ 26 41 26, 34.

τὴν πραγματικότητα βασιλεὺς, μέγας, τοῦ ἔκανε οὐρανὸν δολιχίτηρον τὴν οἰκουμένην, καὶ τοὺς βαρβάρους κατέστησεν ἰκανοὺς νὰ φιλοσοφῶν, καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ μισούντοι τοὺς Ἀγγέλους. «Καθὼς περὶ τοὺς ἡμέας καὶ ἔθνη πρὸ τοῦς πόδας μας». Ὁ τοῦ θαύματος! Αὐτοῦ, τοῦ τοῦ ἐπαυρώσαν, τοὺς ἔπεσε νὰ προσκυνῶν αὐτοὺς, τοῦ θύον, αὐτοὺς. Ἐπειὶ ἐδολοσημύσαν, αὐτοὺς τοῦ ἦσαν προσελθόμενοι εἰς τὴν λατρείαν τῶν λίθων, αὐτοὺς ὁμοῦς ἐδίδαξεν καὶ τὰς ψυχὰς των ἀκόμη νὰ θυσιάζων κατὰ διαταγὴν Του. Διότι δὲν ἦτο τὸ κατωρθώμα τῶν Ἀποστόλων ἀλλ' ἔκειντο, τοῦ προητοιμασθῇ εἰς αὐτοὺς τὸν δρόμον καὶ ἔκρινε τὴν ψυχὴν των. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν ὁ ἄλλος ἢ ὁ σκληρότερος νὰ μεταβάλλουν τὴν οἰκουμένην, ἀνὰ ὁδοῖς. Ἐκείνου δὲν ἐκτρέμειν ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμπεδα, Ἄφου γόητος καὶ τυράννου, καὶ ρήτορος καὶ ¹⁹² Ἀφροσύφους καὶ ὁμοῦς, τοῦ ἀντεστῆκαντο τοὺς ἐκατόπτερον σὺν σκάνη καὶ τοὺς βέλων σὺν καπνῷ ἐξηπάτων ἔσο τὸ πῶς τῆς ἀληθείας, διὰ μετὰ, ἢ μετὰ χρηματικὴν παρουσίαν, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦντες μονάχα λόγους ἀπλοῦς μᾶλλον ὁμοῦς δὲν ἦσαν λόγοι ἀπλοῖ ἀλλὰ δυνατότεροι ἀπὸ κάθε ἔργον. Μὴ ποιοῦν λοιπὸν πρόπον, ἔπρεσκοντο τὸ ὄνομα τοῦ Σταυρωθέντος καὶ ὁ θάνατος ἐδραπέτευσεν καὶ δαίμονες ἐτρέπαντο εἰς φυγὴν ἀσθενεῖς ἐδραπέτευσαν, δολοφονοῦντες διαρκῶς, κακὰ ἐδίδετο, κινδύνον ἐξηπνέοντο καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μετεβάλλοντο. Ὅταν λοιπὸν μὲς λένουν, διαπρὸς ἐδοθηται τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐπᾶν εἰς τοῦ Σταυρὸν νὰ ἀπαντημένως αὐτό, τοῦ συνέβη ἦτο πρὸ ἀξιοθαυμάστου. Ὁ Διότι δὲν ἦτο τὸ ἴδιον νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ μετὰ τὴν σταύρωσιν Του, νὰ ἀναστήσων τὸ σώμας νεκροῦς οἱ Ἀπόστολοι ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα Του. Ὅτι δὲ καὶ τότε θελήματικα παρέμενε εἰς τὸν Σταυρὸν, τὸ ἐφάνερκεν ἀπὸ τὰ ἐπικαλούμενα γεγονότα. Διότι Αὐτός, τοῦ ἐξεδίωξε τὸν θάνατον ἀπὸ βίλους, ὅταν εἶχε πλεον ἐπέλθῃ εἰς αὐτοὺς, πολὺ περισσύτερον θὰ ἴδυντο νὰ τὸν ἐπικρούσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, πρὶν νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἑκείνος, τοῦ ἐδίδεν εἰς ἄλλους ζωὴν, πολὺ περισσότερον θὰ ἴμπεροῦσε νὰ τὴν προσφέρῃ εἰς τοῦ ἑαυτοῦ του πράγμα, τοῦ ἔκανε μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήθεις ἐκ νεκρῶν ἀπὸ ὑπεροχὴν δυνάμεως. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐφάνερκεν μετὰ τὰ ἐπικαλούμενα γεγονότα. Ἐὰν δὲ ὅταν τὸ ὄνομα Του φωνηταὶ νὰ ἔχη τὸσον μεγάλῃ δυνάμει ἐπᾶν εἰς ἕνα σώμα, ὥστε ἐπικαλούμενον νὰ φυγαδευθῇ τὸν θάνατον, καὶ οὐδὲν ἴμπερος, πλεον νὰ ἀμφοτέλλη ὅτι καὶ εἰς τὸ ἴδιον

του ἐπαρουσίασε πολλήν τὴν δόξαν καὶ ὑπέταξε τὸν θάνατον. «Υπέταξε λαοὺς εἰς ἡμᾶς καὶ ἔθνη κατὰ τοὺς πόδας μας». Πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ προφήτου, πῶς ὅλα τὰ λέγει μετὰ ἀκριβοῦς. Αὐτὸ, δηλαδή, ποῦ μετὰ ταῦτα ἐλεγον οἱ Ἀποστόλοι: «Τί μᾶς προσέχετε, ὡς ἂν ἡμεῖς μετὰ τὴν ἰσὺν δυνάμει ἢ εὐσεβείαν νὰ ἐκώμαμε αὐτὸν νὰ περιπατήσῃ;»³³ αὐτὸ τὸ ἀναφέρει ἀπὸ τότε ὁ προφήτης, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Τὸ δὲ «ὑπὸ τοὺς πόδας» φανερώνει αὐτὸ, ποῦ ἔχει ὑποταχθῇ, μᾶλλον δὲ τὸ μέγεθος τῆς ὑποταγῆς. Ὁ καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς τὴν ἁγίαν καὶ τὸν θαυμάσιον τῆς ὑποταγῆς, ἀκούει. Λέγει (εἰς τὰς ἱστορίας): «Ὅσοι ἦσαν ἰδιοκτητὴς χωρικῶν ἢ σιτιῶν, ὅσοι τὰ ἐκωλοῦσαν ἔφερον τὸ ἐκτελεσθῆναι τῆς ἀγίας καὶ τὸ ἔσταν μετὰ εὐλαβείαν εἰς τὰ πόδια τῶν Ἀποστόλων». ³⁴ Ἄλλοι πάλιν μαζὶ μετὰ τὰ χρήματα καὶ τὴν ζωὴν τῶν προσέφεραν. Διότι αὐτοῖς —λέγει— «ἐδωκαν τὸ κεφάλι τῶν, διὰ νὰ μετὰ οὐκ ἀποθνήσκουσιν κύνων». ³⁵ Καὶ οἱ ἄλλοι πάλιν γράφουσιν «Ἄν ἦτο δυνατόν καὶ τὰ μάτια σας θὰ ἐβγάδατε νὰ μοῦ δώσετε». ³⁶ Καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους ἐγράφει ὁ ἀπ. Παῦλος εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν του: «Νὰ δηλαδὴ αὐτὸ ταῦτο, τὸ νὰ λιπώθητε κατὰ Θεόν, πόσον ἀνέπτυξε τὴν δραστηριότητά σας. Ὁ δὲ καὶ ποῖαν ἀπολογίαν οὐκ ἐνέπνευσεν, ἀλλὰ καὶ πόσον ἀγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ φόβον, ἀλλὰ καὶ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ μετὰ ἴδῃτε, ἀλλὰ καὶ ἱερὸν ζῆλον, ἀλλὰ καὶ διάθεσιν τιμωρίας τοῦ ἐνάγκου». ³⁷ Τόσον πολὺ ἔπρεμον καὶ ἐφοβοῦντο τοὺς Ἀποστόλους. Καὶ ὁ Λουκᾶς γράφει πάλιν εἰς τὰς πράξεις: «Καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ οἱ οὐκ ἐν τολμῶντες νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ἀλλὰ ὁ λαὸς τοὺς ἐτιμῶσε καὶ τοὺς ἐδοξάζει». ³⁸ Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Τί θέλετε νὰ ἔλθω εἰς σᾶς μετὰ τιμωρητικὴν ράβδον, ἢ μετὰ ἀγάπην καὶ πνεύματι προσώπου;» ³⁹

⁴⁰ Α. Εἰς αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν: «Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ἔκανε ἐκείνος ὁ λόγος, ποῦ τοὺς εἶπε, ὅταν τοὺς ἐπελθε εἰς τὸ κήρυγμα, ὅτι «ἐγὼ εἰμι μαζὶ σας». ⁴¹ Αὐτὸς ἐγκρέμει τὰ ἑμπόδια παρεμβάμενος ἑμπρὸς ἀπὸ αὐτοὺς. Αὐτὸς τὰ ἐτακτοποιεῖς ὅλα καλὰ καὶ τὰ δύσκολα τὰ ἔκανε εὐ-

33. Πράξ. 8, 12.
34. Πράξ. 4, 34.
35. Ρωμ. 16, 4.
36. Γαλ. 4, 15.
37. 1^η Κορινθ. 7, 11.
38. Ιωάν. 5, 13.
39. Α' Κορινθ. 4, 21.
40. Ματθ. 26, 20.

κολα. Ἄν καὶ παντοῦ ὑπῆρχαν πάληαι, παντοῦ γκρεμοὶ καὶ ἀκόπτοι καὶ δὲν εὐρίσκειτο μέρος οὔτε τὸ πόδι νὰ ἀκουμπήσῃ, οὔτε νὰ σταθῇ ὅλα τὰ λιμένα ἦσαν φραγμέναι, καὶ οὔτε εἶχε ἀποκλεισθῇ οἱ αὐτοὺς, ὅλων τὰ αὐτὰ εἶχαν σφραγισθῇ. Ἄλλ' ὅμως ἀκριδῶς τότε καὶ εἰσέρχοντο καὶ ἀμύλουσαν καὶ ὅλα τὰ ὀχυρώματα τῶν ἐχθρῶν ἐγκρέμουν, τόσον ἀποφοιστικά, ὥστε καὶ τὴν ζωὴν τῶν νὰ δίδουν. Ὁ καὶ ἀναριθμήτους κινδύνους νὰ ὑπομένουν πρὸς χάριν τοῦ κηρύγματός των. «Ἐβέλεξε δι' ἡμᾶς τὴν κληρονομίαν Του, τὸ ὄμορφον καύχημα τοῦ Ἰακώβ, ποῦ τὸ ἡγάπησεν πολὺ». Ἄλλος ἐμπνευστὴς λέγει: «Τὸ δοξασιμὸν καύχημα». Πρόσεξε τὴν ἀκριβοῦς τῆς προφητείας. Προφητομῆναις ἔλεγον: «Υπέταξεν εἰς ἡμᾶς λαοὺς καὶ ἔθνη». Καὶ πράγματι πρῶτα οἱ Ἰουδαῖοι προσήλθον (εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Ἐκκλησίαν) ἀρχικῶς μὲν τρεῖς χιλιάδες, κατόπιν πάντες χιλιάδες καὶ κατόπιν ἡκολούθησαν τὰ ἔθνη. ⁴² Καὶ ὁ ἴδιος, πάλιν, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλεγον: «Ἐχω καὶ ἄλλα πρόβατα, καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ὀδηγῶ καὶ θὰ γίνῃ μία ποίμνη, ἑνὸς ποιμένος». ⁴³ Μετὰ διὰ νὰ μὴ ἀπορῇ κοινὴ, ὅταν δὲ ἀκούσῃ τὸ «ἐβέλεξε δι' ἡμᾶς τὴν κληρονομίαν σου» καὶ θαυμάζεται ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ λέγει: Ὁ Μὰ πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν τώρα νὰ μὴ πιστεύουν οἱ Ἰουδαῖοι; Ἐλυσεν τὴν ἀπορίαν μετὰ τὴν ἐπεξηγήσιν, ποῦ προσέθετε. Διότι πρὸ παντὸς ἐκείνους (ἐκ τῶν Ἰουδαίων) ἐβέλεξε, ποῦ ἦσαν τὰ μερίδιόν του καὶ κανένα δὲν ἔφησε ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ τοῦ ἀνῆκον. Ἄν δὲ ἦθελος ἐπιζητήσῃ καὶ τὸν σκοπὸν (τῆς ἐκκλησίας) ἀκούσῃ τὰ ἐκόμενα: διότι προσέθετε: «τὸ ὄμορφον καύχημα τοῦ Ἰακώβ, ποῦ τὸ ἡγάπησεν πολὺ». Ἐδῶ δηλαδὴ ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἐννοεῖ τοὺς πιστοὺς, ὅπως ἀκριδῶς ἐβείξε καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔλεγον: «Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἔχει διαφευγῇ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διότι πραγματικοὶ Ἰσραηλίται δὲν εἶναι ὅσοι καταγόνοιντο σαρκικῶς ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ... ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ δὲ ἐκκλησιάζονται οἱ ἀληθινοὶ ἀπόγονοι σου: πρᾶγμα ποῦ σημαίνει, ὅτι τέκνα Θεοῦ δὲν εἶναι ὅσοι γεννῶνται κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους: ἀλλὰ γνήσια τέκνα Του θεωροῦνται ὅσοι γεννῶνται σύμφωνα μετὰ τὴν υπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ». ⁴⁴

Ὁ ὄμορφον καύχημα δὲ τοῦ λαοῦ πολὺ φυσικὸν εἶναι

41. Πράξ. 9, 41 καὶ 4, 4.
42. Ἰωάν. 10, 16.
43. Ρωμ. 9, 6-8.

νά λέγονται οι πιστοί. Διότι τί υπάρχει ιωραύτερον από εκείνους, που ἐπίστευσαν; Ὀνομάζει δὲ κληρονομίαν ἰδικήν του τὸ (Ἰσραηλῆτικόν) ἔθνος, ὅχι διότι πορνεύησε ποτὲ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ ἔτσι φανερώσει τὴν ἔντασιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλίας, τοῦ αἰσθάνεσθαι πρὸς αὐτοὺς, καθὼς καὶ τὴν περιστῆν ἀφεντίδα. Καὶ διὰ τὴν μάστιγος τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ προφήτου, πρόσχε νὰ ἴδῃς πᾶς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν, πού χρησιμοποιοῦν οἱ πολλοὶ διὰ τὰ πρόφηματα, πού ἀγορεύουν. Διότι πολλοί, πολλὰς φορὰς, ὅταν ἀγορεύουν διάφορα πράγματα, ὁμοῦ ἀνομιάζουν μόνον ἐκεῖνα, πού ἐξακριβρουν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Διὰ τὴν δειξὴ λοιπὸν πᾶς δὲν θὰ σώσονται ὅλοι εἰπεῖ «τὸ ὁμοῦ καύχημα τοῦ Ἰσραὴλ». Ἐ. Αὐτὰ καὶ τὰ Εὐαγγέλια τὰ φανεροῦν μετ' ἀνομιήτους παροβολάς. Ὁ Ἀνέστη ὁ Θεὸς εἰς τὸν οὐρανὸν μετ' ἀλαλαγμῶν. Δὲν εἶπεν «ἀνεβιβάσθη», ἀλλ' «ἀνέστη» διὰ τὴν δειξὴ ἔτσι, ὅτι ἀνέστη ὅχι χειρωγούμενος ἀπὸ κάποιον ἄλλον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἀνερχόμενος αὐτὸν τὸν δρόμον. Διότι ὁ μὲν Ἥλιος, ὅν καὶ δὲν ἦνεν ἐκεῖ πού ἐβόσεν ὁ Χριστός, ὠδηγήθη ἕως ἐκεῖ ἀπὸ ἄλλου δυνάμιν. Διότι δὲν εἶναι ἰσχυρὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ νὰ ἡμιπορῇ νὰ δοῦκῃ παράδοξον δρόμον.⁴⁴ Ἐνθ' ὁ Μονογενὴς ἀνέστη μετ' ἰδού του δυνάμιν καὶ ἐξουσίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἔτσι: 19⁴ Α ἔλεγε «Καὶ ἦσαν κορυφωμένα τὰ μάτια των ἐπάνω Του, καθὼς Αὐτὸς ἐπορεύετο εἰς τὸν οὐρανόν». Δὲν εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ἐλαμβάνετο (ἀπὸ ἄλλου) ὠηλά, οὔτε ἐβαστάζετο (ἀπὸ ἄλλου): ἐπεὶ αὐτὸ πού συνέβαινε ἦτο θεληματικὴ πορεία Αὐτοῦ, μετ' ἰδού του δυνάμιν Του. Ἄν δὲ πρὸ τοῦ πάθους τοῦ Σταυροῦ ἐδόδεξεν ἐπάνω εἰς τὰ ὄσα.⁴⁵ ὅταν ἀκόμη ἔφαρτε σώμα ἰσχυρὸ καὶ ὑποκειμένον εἰς τὰ ἀδικήματα πάθη,⁴⁶ τί τὰ θεματικῶν ἂν ἐσχίζε τὸν ἄερα, ἀφοῦ πλεον, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, κατέστη ἀφάρτου (τὸ σώμα αὐτό); Εἰς ποῖον δὲ τύπον ἀνέστη μετ' ἀλαλαγμῶν; Ποῖος δὲ ἐβόσεν πολεικὴν κραυγὴν, ὅταν ἀνέστη; Καὶ ὅμως ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ ἔγινε σιγὰ καὶ χωρὶς θόρυβου καὶ παρευρίσκοντο, κατ' αὐτήν, μόνον οἱ ἐνδοκα μοιῶνται. Βλέπεις πῶς δὲν πρέπει νὰ ἐκνοῶμεν τὰς λέξεις κατὰ ἕνα μόνον τρόπον, ἀπλοϊκῶς, ἀλλὰ νὰ μαθα-

44. Δ' Βεαὺ. 2, 11.

45. Πρᾶξ. 1, 10.

46. Ματθ. 14, 26.

47. (*ἀνεβιβάσθη) πᾶσι, διὰ τὸν ῥῆμον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, φανερὸν ἡ καὶ τοῦ, ἡ ἀνάστασις, τὸ ἔθνος, ὅσα θελήσῃ συνθέσθαι μετ' ἰδού του δυνάμιν, χωρὶς νὰ εἶναι ἀναστήσει.

νομεν ἐποκριδῶς τὴν βαθύτερον των σημασιών. Αὐτὸ δη-
λῶν, πού ἔλεγα εἰς τὸ προοίμιον τοῦ ψαλμοῦ, Β ὅτι κατὰ
ἄλλο σημαίνει ἡ λέξις «ἀλαλαγμός», τὴν νικὴν, τὸ τρώπει-
ον· αὐτὸ λοιπὸν πού ἐδῶ φανερώσει ἡ φράσις μετ' ἀλαλα-
γμῶν· εἶναι τοῦτο, ὅτι ἀνέστη νικηφόρος, ἀφοῦ κατέβαλε
τὴν θάνατον, ἐγκρέμισε τὴν ἁμαρτίαν, κατετρόπωσε τοὺς
παίμονας, ἐξεβίωσε τὴν πλάνην, ἀφοῦ ὅλα τὰ μετέβαλε πρὸς
τὸ καλῶτερον, ἀφοῦ ἀνεβιβάσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας
εἰς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα, μᾶλλον δὲ εἰς ἀσυγκρίτως καλὴν-
τερα. Διότι κανεὶς δὲν ἀνταστάθῃ πρὸς Αὐτὸν καθὼς ἐβό-
σεν ὠηλά, οὔτε ἡ τυραννίς τῆς ἁμαρτίας, οὔτε ἡ δύναμις
τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς κατάρσεως ἡ ἰσχύς, οὔτε τῆς φθορᾶς,
οὔτε τῆς κακίας ἡ ἔντασις, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ ὅλα αὐ-
τά· ἀλλὰ ἔλα αὐτά. Ὁ ἀφοῦ τὰ ἐβόσεν ὡς ἰσχυρὸν ἀνά-
στη, καὶ τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων καὶ τὰ νεῦρα τοῦ
διαβόλου καὶ ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ τὰ διέλυσε, ἀνέστη εἰς τὸν
οὐρανὸν ἀφοῦ κατώρθωσε ὅσα ἔβλεπ.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος διηγούμενος τὸ κατώρθωμα Αὐ-
τοῦ ἔλεγεν «Ἀφοῦ ἀπεγύμνωσε τὰς πονηρὰς ἀρχὰς καὶ ἐ-
ξουσίας τοῦ διαβόλου, τὰς διεπόμενους πανερᾶ καὶ ἐσχευ-
ήν του πορείαν». Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει «Καὶ ἀφοῦ
ἐξηφάνισεν ὁλοσχερῶς τὸ χρεωστικὸν ἔγγραφον τῆς ἐνο-
χίας μας, δηλαδὴ τὸν γραπτὸν Νόμον, μετ' ἰδού του δυνάμιν
καὶ τῆς ἐξουσίας, αὐτὸ τὸ ἐσκήνωσεν ἀπὸ τῶν μέσων
καὶ τὸ ἐκάρφωσεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν». «Κύριος μετ'
φωτὴν σάλπιγγος». Πάλιν τὸ ἴδιον φανερῶναι, δηλαδὴ μετ'
λαμπρῶν νικην. Ἐδῶ κατὰ ἄλλο πρέπει νὰ ἐκνοῶμεν, ὅτι
τὸ ὁλοσχερῶς, τὸ βέβαιον, τὸ καταπληκτικόν. Ἄν καὶ
τότε κανεὶς δὲν τὸ ἀντελήφθῃ, ὅταν συνέβαινε τοῦτο, ἐν
τούτοις ὅμως ἔγινε τὸσον περιδόντον, ὅπως ὁ ἦχος σάλ-
πιγγος, μᾶλλον δὲ καὶ πῶς ἐξακουστόν. Διότι ἐκεῖνο πού
ἔγινε τότε κρυφά, κανεὶς μετὰ ἀπὸ τῶν κατοικούντων τὴν
οἰκουμένην δὲν τὴν ἠγνόησεν, ἀλλὰ τὸσον πολλὴ τὸ ἐξεσκέ-
πασεν ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ὥσταν νὰ ἀντηχοῦσε σάλ-
πιγγι, ἀλλὰ καὶ πῶς δυνατὰ ἀκόμη. Ἐπειδὴ οὔτε καὶ ἂν ἀ-
κόμη ἀντηχοῦσε σάλπιγγι τὸσον δυνατὰ, θὰ ἡμποροῦσε νὰ
συνκολληθῇ ὅλους εἰς ἐκεῖνον τὸ θέαμα, ὅπως, μετὰ ἀπὸ
τὰ γεγονότα αὐτά, ἐφανέρωσε τὴν ἀνάστασιν ἡ φωνὴ τῶν

48. Κολο. 2, 15.

49. Κολο. 3, 14.

πραγμάτων με τό να καταστήση τό θαῦμα (τῆς εἰς οὐρανοῦς ἀνοστάσεως τοῦ Σωτῆρος) πασίγνωστον πῶς δυνατόν ἀπό κάθε θρονιῆς. Διότι οὔτε θρονιῇ ἤμποροῦσε νά συγκάλεση τήν οἰκουμένην, ἵσσαν ἀποτελεσματικά, ὅσων Ε' τά ἴδια τὰ πράγματα καί τούς ἀνθρώπους ἐκείνους, ἀλλά καί αὐτοὺς πού θά ἦσαν μετά ἀπὸ αὐτά. Ἐπειδὴ ἡ μὲν θρονιῇ εἰς τοὺς παρόντας μόνον γίνεται ἀφανέρωσις τῶ φανερώματι ὁμῶς ἀπὸ τὰ πράγματα παρουσιάζει αὐτὸ πού ἔχει γίνεῖ εἰς ὅλας τὰς γενεάς τοῦ λαμπρὰ καί ἀπὸ σάλπγγος, πῶς φανερά καί ἀπὸ θρονιῆς.

Ἄν θά ἐσφαλθεῖ δὲ κανεὶς ὅν ἀνάμαζε σάλπιγγος τὰ στόματα τῶν Ἀποστόλων, ὅχι ἀπλῶς χαλκοκατεσκευασμένους, ἀλλὰ πῶς πολυτιμούς καί ἀπὸ τὸ χρυσάφι, πῶς πολυτελεῖς καί ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς λίθους. Διὰ τοῖς λοιπὸν δὲν εἶπε «σάλπιγγος», ἀλλὰ «μὲ φωνὴν σάλπιγγος»; Φανερώων τὴν συμφωνίαν τῶν ψυχῶν τῶν Ἀποστόλων, ὅπως ἀκριθῶς, λέγει καί ὁ Παῦλος.⁵⁰ Α. «Εἶτε λοιπὸν ἔγω, εἶτε ἐκεῖνοι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κηρύσσομεν».⁵¹ Καί πάλιν, (ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Λουκάς) «Ὅλο τὸ πλῆθος ἐκείνων, πού ἐπίστευσαν εἶχε μίαν καρδίαν καί μίαν ψυχὴν».⁵² Ἐσάλπιζον δὲ ὅχι διὰ νά καλέσουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς πᾶν, ἀλλὰ διὰ νά διακηρύξουν χαρούμενα τὴν δόξαν τῆς νίκης. Ὅπως ἀκριθῶς οἱ στρατοὶ ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὴν μάχην, μαζί μὲ τὰς σημαίας⁵³ προχωροῦν ἔμπρὸς οἱ σάλπιγγες, διὰ νά ἐξοικνῶσιν τοὺς παρρησιασμένους, ὅχι μόνον ἀλλὰ καί νά ἀλέπουν, ἀλλὰ καί μὲ δόξα ἀκούουν, ἔτσι ἔγινε καί τότε (μὲ τὸ κήρυγμα)· ὅταν οἱ Ἀπόστολοι εἰσέρχοντο εἰς ἐκάστην πόλιν, ἀντήχουσαν οἱ σάλπιγγες καί δόλοι ἔτρεχον πρὸς τοὺς ἀκούσαν. «Ψάλατε εἰς τὸν Θεόν μας, ψάλατε»· ψάλατε ἐγκωμιαστικά εἰς τὸν βασιλέα μας, ψάλατε. Β. Διότι εἶναι βασιλεὺς ὁλοῦ τοῦ κόσμου ὁ Θεός μας, ψάλατε μὲ σύνεσιν. Ὁ Θεός μας ἐδασίλευσεν καί ἐξακολουθεῖ νά βασιλεύῃ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

Ἀφοῦ λοιπὸν διηγῆθη τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος, καλεῖ τὴν οἰκουμένην νά δοξολογήσῃ ἐγκωμιαστικά τὸν Θεὸν μὲ πολλὴν προθυμίαν· δι' αὐτὸ καί χρησιμοποιοῖ διπλοσκαμὸν τῶν ἐγκωμιαστικῶν φράσεων καί δὲν κολεῖ

50. Α' Κορινθ. 16, 11.

51. Πράξ. 1, 38.

52. Ἀντὶ σημαίων, ὅν, σήμερα, εἶχον διάφορα ἀντικείμενα ἀμειψέθη, πρὸς τὰ ὅποια ἀπεδύσαν οἱ στρατοὶ. Πρῶτη σημαία (μὲ τὴν σημαίνον, παρῶν, σημαίν) ἦτο τὸ λάβαν, καὶ Β'. Κομισσαίνον.

ἀπλῶς τοὺς ἀνθρώπους νά ψάλλουν, ἀλλὰ μὲ πολλὴν προθυμίαν. Τί σημαίνει ψάλατε μὲ σύνεσιν; Νά μάθετε καλά, λέγει, αὐτὰ πού ἔγνω, νά θέατε εἰς τὸν νοῦν σας καί νά κατανοήσατε τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων. Ἐγὼ δὲ τὴν γνώμην, ὅτι καί κατ' ἄλλο δικόμῃ ὑπαινίσσεται διὰ τῆς λέξεως «μὲ σύνεσιν» δηλοῦν νά ἐγκωμιάσων ψάλλοντες τὸν Θεὸν ὅχι μόνον μὲ φωνὴν, ἀλλὰ καί μὲ ἔργα· ὅχι μόνον μὲ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καί μὲ τὸν ἐνάρετον δύναν. Ὁ Διότι ἐδασίλευσε καί κυριαρχει, λέγει, ὁ Θεός εἰς τὰ ἔθνη. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει· «Ἐπάνω εἰς τὰ ἔθνη». Καί διὰ ποίαν δασίλειον λέγει ἐδῶ; Ὅχι ἐκείνῃ πού συνεστήθη κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ αὐτῇ πού προσήλθεν ἀπὸ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν ἄνθρωπον. Διότι καί πρὶν ἀπὸ αὐτὸ (τὴν ἐνσάρκον οικονομίαν) ἐδασίλευσε ἐπάνω ὅλων, ἐπειδὴ ἦτο ὁ δημιουργὸς καί Ποιητὴς· τῶρα δὲ ὁμῶς καί θεληματικὰ τὸν ἀκολουθοῦν (ἵσσω ἐπίσταται) καί εὐγνωμονοῦν αὐτόν· αὐτὸ δὲ πού ἀξίζει μεγίστων ἐγκωμίων καί πολλοῦ θαυμασμοῦ, εἶναι ὅτι Ἐκεῖνος, πού πρὶν ὑδριζέτο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, προητοίμασε μίαν τοιαύτην μεταβολήν, ὥστε νά ὑμῶνται εἰς δόξα κληρὸν τὴν οἰκουμένην καί αὐτοί, πού πατέ δὲν εἶχον διαβάσει τοὺς προφῆτας, οὔτε εἶχον ἀνατροφή μὲ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ὁ ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐξέσταν ὡρὴν ἡγία, ὅλοι μαζί ἄλλαξαν τρόπον ζωῆς καί ἀφ' ὧν ἀπέρριψαν ὅλας ἐκείνας τὰς πλῆθους, ὑπετάγησαν (εἰς τὸν Χριστόν) ὅχι δύο καί τρία καί τέσσερα ἔθνη καί δέκα, ἀλλ' ὅσοι κατοικοῦν εἰς δόξα κληρὸν τὴν οἰκουμένην. «Ὁ Θεός καθέται ἐπάνω εἰς τὸν ἅγιον θρόνον Του». Τί σημαίνει· «Κάθεται ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον»; Σημαίνει ὅτι βασιλεύει, ἐξουσιάζει. Καί σωστά εἶπον ὁ ψαλμωδὸς «Ἄγιον». Διότι δὲν βασιλεύει ἀπλῶς καί μόνον, ἀλλὰ μὲ ἀγιότητα βασίλει. Τί σημαίνει δὲ ὅτι μὲ ἀγιότητα βασίλει; Καθαρὰ, χωρὶς ἁμαρτίαν.

Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι ὅταν καταλαμβάνουν τὴν ἀρχὴν αὐτὴν χρησιμοποιοῦν τὴν δύναμιν τῆς πρὸς δόξαν, ἔ· Ἐκεῖνη ὁμῶς ἡ ἀρχὴ παραμένει ἀνέπαφος ἀπὸ κάθε τι τέτοιο, δηλοῦν καθαρὰ καί ἅγια.

Ἐπειδὴ οὔτε ἀπάτη, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ παρόμοια αὐτὰ καταστρέφει καί παραπλανᾷ ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ἀλλ' εἶναι τέλειον, ἀνεγγιχτόν ἀπὸ ψεύδους, ἀσφάπτει πέρα ἀπὸ κάθε καθαρότητα καί λάμπει ἀπὸ ἀνεπώτην δόξαν. Ἀρχοντες τῶν λαῶν ἐμωλύθησαν μὲ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἀθροσμί, διότι τοῦ Θεοῦ οἱ δούλοι οἱ κραταίαι τῆς γῆς ἐξυψώθησαν ἐνδόξως πέρα πολὺν.

Ἐδῶ φανερώνει τὸ ἀποκαρῶναι τῆς δυνάμεως τοῦ Εὐαγγελίου, ⁵³ ἅ ὅτι, δηλαδή, δὲν ἐφθασε μονάχα μέχρι τοὺς ἀπλοικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μέχρι αὐτῶν, ποὺ φοροῦν τὸ δόγμα καὶ καθίστανται ἐπάνω εἰς βασιλικὸν θρόνον. Ἐπειτα δείχνει Αὐτὸν ὅτι εἶναι ὁ ἕνας καὶ ἴδιος Θεὸς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης καὶ λέγει ἡμεῖς τὸν Θεὸν Ἀβραάμ, ἀπὸ τοῦ «Αὐτοῦ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ τῶν προπατόρων, ποὺ ἔχει δώσει εἰς ἑαυτοὺς καὶ τὸν νόμον». Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἱερεμίας ἔλεγεν· «Θὰ συνάψω μαζί σας νέαν διαθήκην, ὅχι κατὰ τὴν διαθήκην, ποὺ συνήφα με τοὺς πατέρας σας, κατὰ τὴν ἡμέραν, ποὺ με τὸ χεῖρ μου τοὺς ἐδήγαγον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον», ⁵⁴ διὰ τὰ εἶδε ὅτι ἕνας καὶ ὁ Αὐτὸς εἶναι Νομοθέτης τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. ⁵⁵ Καὶ ὁ Βαρούχ πάλιν ἔλεγεν· «Αὐτὸς ὁ Θεὸς μας, δὲν θὰ ὑπολογισθῇ ἄλλος πλησίον Του. Ἀπεκάλυψεν καθε δρόμον γνώσεως καὶ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἰακώβ τὸ παιδί Του, καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἀγαπημένον του· μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὰ ἐφανερώθη ὁ ἴδιος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ συνανέστραψεν με τοὺς ἀνθρώπους», ⁵⁶ δείχνων ἔτσι, πῶς Αὐτός, ποὺ ἔχει δώσει τὸν Νόμον, εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἔλαθε σάρκα καὶ πῶς Αὐτός, ποὺ ἔλαθε σάρκα εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἔδωκε τὸν Νόμον. Αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ προφήτης, δὲν λέγει· «Ἐμοσεύθημεν μετὰ τὴν θεοφάνειαν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἀβραάμ». Εἰς δὲ τὸ εἰσαϊκὸν κείμενον γράφει ἀντὶ τοῦ ἡμεῖς τὸν Θεόν, «Ἐμ' ἔλατ' Ἀβραάμ. Καὶ πῶς ἔχει γίνει αὐτό; Ἐπειδὴ τοῦ Θεοῦ οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς ἐξυψώθησαν ἐνδόξως πάρα πολλῶν.

Οἱ ποῖοι δὲ εἶναι αὐτοὶ οἱ δυνατοὶ τοῦ Θεοῦ; Ποῖοι ἔλαβον ἐκτός ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἄλλους τοὺς πιστούς; Ἐπειδὴ, δηλαδή, λέγει ἑλαμψεν ἡ δύναμις των, ἐξουσίασαν ἐπάνω εἰς ἄλλους. Καὶ πολλοὶ σιωποῦν τοὺς ἀνάμικτε δύναται. Διότι πῶς νὰ μὴ εἶναι δυνατοί, αὐτοὶ ποὺ παρετάχθησαν ἐναντίον ὁλοκλήρου τῆς Οἰκουμένης, ἐναντίον τῶν δαιμόνων, ἐναντίον τοῦ Διαβόλου, ἐναντίον λαῶν, ἐναντίον πόλεων, ἐναντίον ἐθνῶν, ἐναντίον τυράννων; Ἀντιμετώπισαν τυράννους, τιμωρίας, βασανιστήρια, τηγάνια (βαράννων), καμίκια, ἥθη καὶ συνήθειας, τὴν τυραννίαν τῆς φύσεως, ⁵⁷ καὶ ἀφοῦ ὅλα τὰ ἐγκρέμισαν, καὶ ἔφθασαν ὀφειλότερα ἀπὸ ὁλοκλήρου, χωρὶς νὰ γίνουν ὑποχείριος κανενός, ⁵⁸ Πῶς νὰ μὴ

53. Ἱερ. 28, 31-32.

54. Βαρούχ 3, 36-38.

55. Ἐννοεῖ μάλιστα καὶ ἰσχυρῶς.

εἶναι δυνατοί, ἀφοῦ καὶ μετὰ θάνατον παρουσιάζουν τόσον μεγάλην δύναμιν; Πῶς νὰ μὴ εἶναι δυνατοὶ αὐτοί, ποὺ τὰ λόγια των ἀνεβείχθησαν πρὸ ἀνεκτικῶν καὶ ἀπὸ τὸ διαμάντι καὶ ὁλόκληρος ὁ χρόνος δὲν τὰ ἐλύγισε, ἀλλὰ καὶ καθεμερινῶς αὐξάνουν μετὰ τὴν διατήρησιν διὰ παντός τρόπου καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα;

Δι' ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν φιλόθεον· πον Θεόν διότι εἰς Αὐτὸν ἀνηκεῖ ἡ δόξα καὶ ἡ Ἐξουσία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.